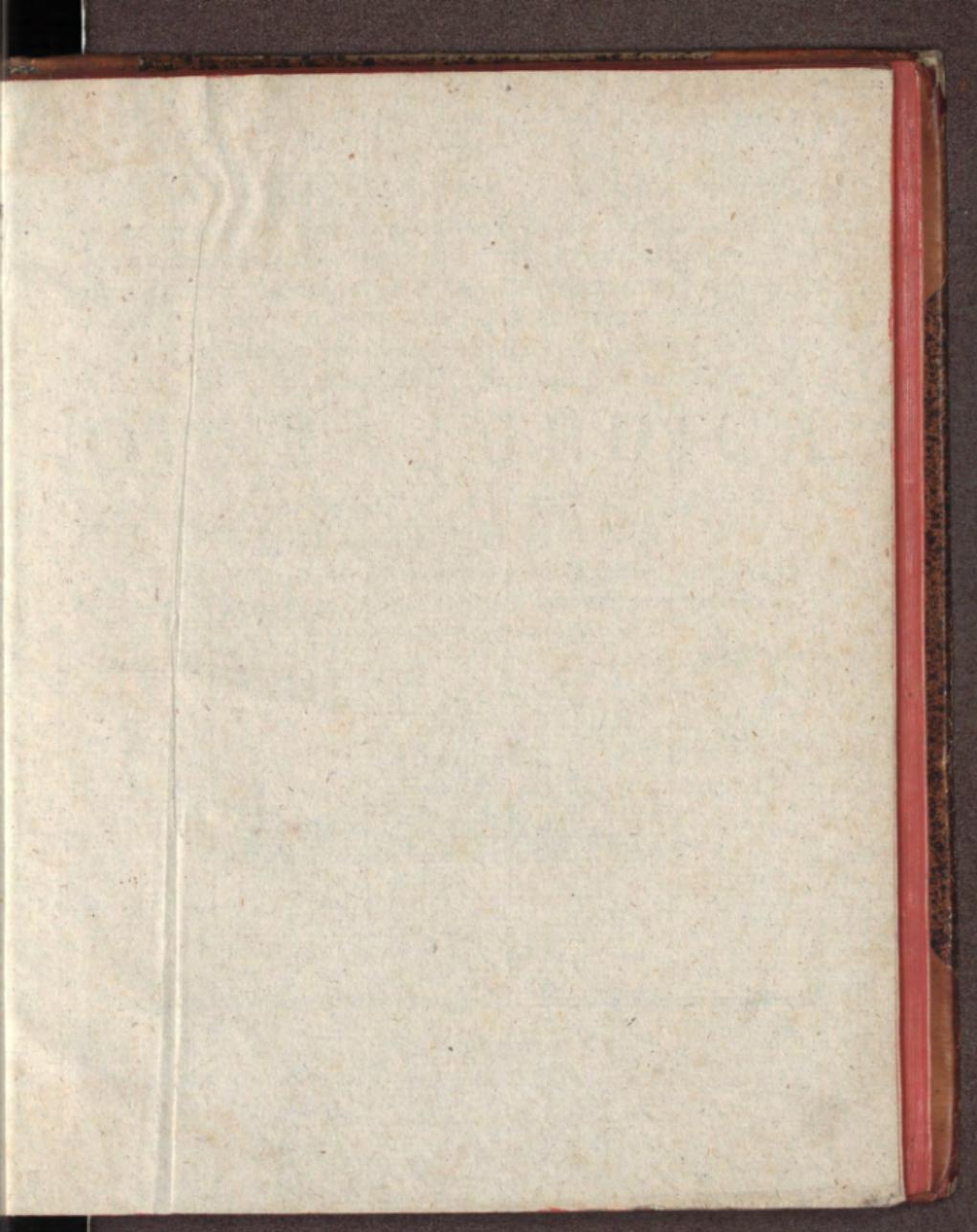
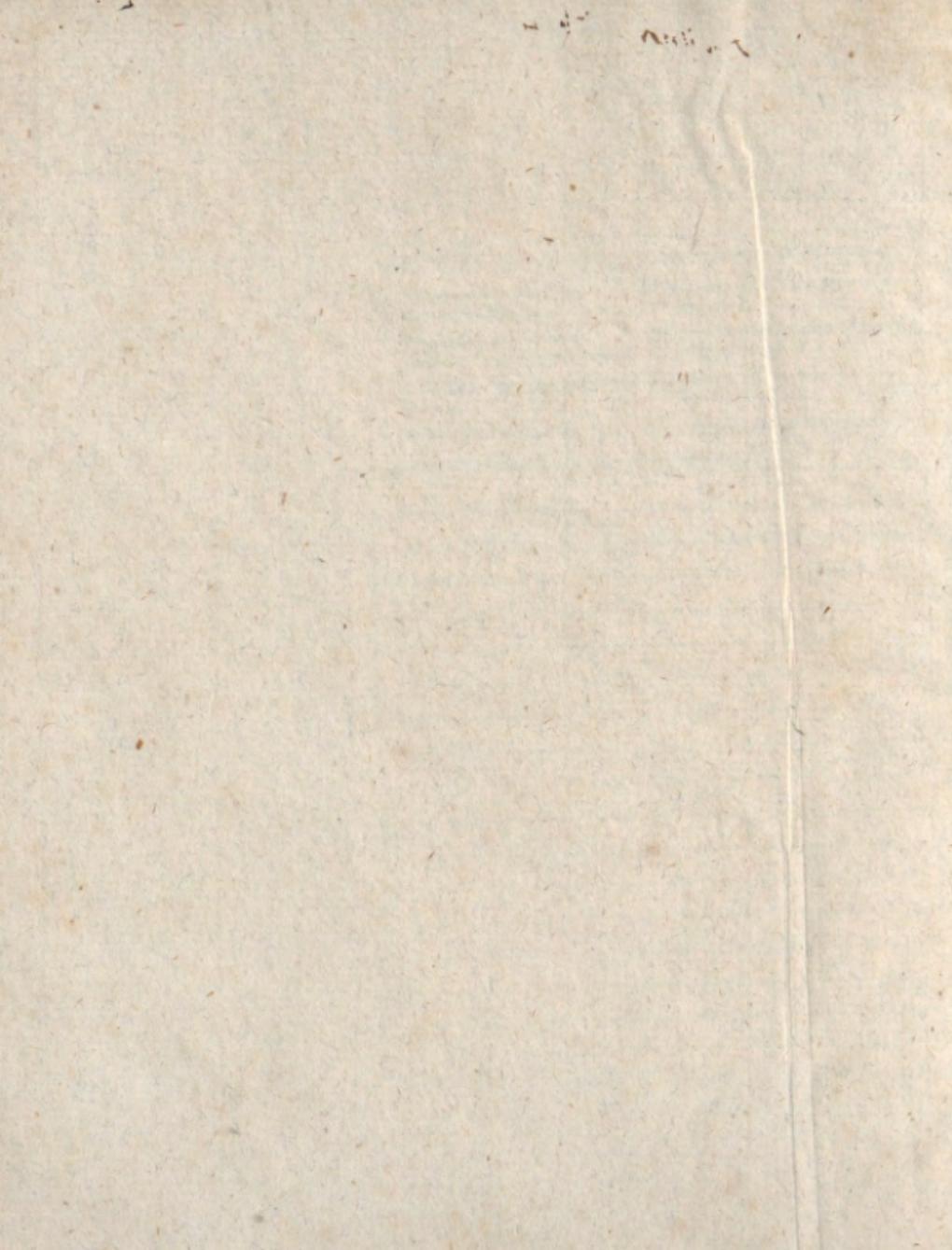

W. Seltzer 1776.

V.V.L.

PAVLI GOTTLIEB WERLHOFII

M. D. REGIS MAGNAE BRITANNIAE IN AVLA HANNOVERANA
OLIM CONSILIARII ET ARCHIATRI, ACADEMIAE NATVRAE
CVRIOSORVM, SOCIETATIS REGIAE SCIENTIARVM LONDINEN-
SIS, GOETTINGENSIS, TEVTONICAE GOETTINGENSIS,
LIPSIENSIS, HELMSTADIENSIS, OECONOMICAЕ
ZELLENSIS ETC. SOCII

OPERA MEDICA

COLLEGIT ET AVXIT
J. E. WICHMANN

M. D. AVLAE HANNOVERANAЕ MEDICVS REGIVS, SOCIETATIS
REGIAE SCIENT. GOETTING. CORRESP. NATVRAE CVRIOSORVM
BEROLINENSIS SODALIS.

PARS III.

HANNOVERAE,
IMPENSIS FRATRV M HELWINGIORVM. cIo Ic cc lxxvi.

PAVEL SCOTTIUS MELVILLE

ALIAS PAVEL MELVILLE SCOTTIUS
OMNIS DOCUMENTA ET ARCHIVIA
CURIOSITATIS SCIENTIA ET LITERARUM
SIS, QVOD MONUMEN. TESTIMONIACAR. CONSTITUTUM
MISERICORDIA PESTIS ATQ. 1656.

OPERA MEDICA

TIKA ET COLDENS
PHYSICO-MEDICA

4183

92443

ACTORVM MEDICORVM EDINBURGENSIVM

SPECIMINA DVO

DE MEDICAMENTO ALTERANTE EX MERCVRIO

ET

DE AVRIGINE

EX ANGLICO SERMONE LATINE REDDIDIT

PAVL. GOTTLIEB WERLHOF. D.

ACCEDIT

EPISTOLA

AD

IOANNEM SAMVELEM NOB. DOM. DE BERGER

CONSILIARIVM CAESAREVM ET M. BRIT. REGIS
ARCHIATRVM

DE IISDEM ARGUMENTIS

ET CAMERARIANO AVRGINIS REMEDIO

VBI SIMVL

DISPV TATIONI DE LAVDE FEBRIS

POSTREMVM COROLLARIVM ADDITVR

HANNOVERAE 1735.

Mmm

ACTORIUM MEDICORUM
EDINBURGHIANUM.

SCOTIÆ MUNICIPALIS.

DE MEDICINA ET AETATE & EX MEDICO

DE VITRICINA

SCOTTIÆ MUNICIPALIS ALPINUS THERAPEUTICUS

PART COLETTIONE VITRICINA

SCOTTIÆ

ALPINUS

CA

DE VITRICINA SCOTTIÆ MUNICIPALIS DOM DE MECHE

SCOTTIÆ MUNICIPALIS ET ALPINUS THERAPEUTICUS

SCOTTIÆ MUNICIPALIS

SCOTTIÆ MUNICIPALIS ALPINUS THERAPEUTICUS

SCOTTIÆ MUNICIPALIS ALPINUS THERAPEUTICUS

SCOTTIÆ MUNICIPALIS ALPINUS THERAPEUTICUS

SCOTTIÆ MUNICIPALIS ALPINUS THERAPEUTICUS

SCOTTIÆ MUNICIPALIS

Lectori beneuolo.

Exhibeo specimina duo *actorum medicorum Edinburgensium*, in latinus sermonem a me translata, ut partem plurimorum, quae in illo libro cumulate redundant, commodorum, iis degustandam propinam, quibus ex ipso fonte omnia haurire nondum licuit. Agit prius de utilissima aliqua medicina ex mercurio dulci, quae, suo modo noua, candide reuelatur; alterum de auri-gine, cuius sat vulgata theoria ingenioso doctoque examini subiicitur. Adieci epistolam ad virum excellentissimum, cuius beneuolae communicationi acta illa primum debeo. Dixi ibi aliqua tum de iis actis eorumque instituto, tum de ar-gumentis iisdem, quae laudatis in speciminibus tractantur, tum, data de auri-gine dicendi occasione, de remedio aduersus isterum *Camerariano*, rectique v-fus & meas vindicas moderatissime, contra ultimos cl. *Goelickii* constus, epi-crisi in commercii Norimbergensis excerptum nuperrime euulgatos, postremum denuo suscep. Neque quicquam praeterea opus habeo, nisi vt ad aequos, do-ctos, sapientes, iudices omnes & singulos, & ad hos verficulos prouocem, qui-bus *cautiones* meas *medicas* finiui:

Si quis inexhaustae cultor genuinus *Hygeiae*
Dogmate diffideat, studiis sed iunctus amicis,
Vei nutans dubilet, vel surroget altera nostris
Consilio potiore potens, prescribat in albo
Candidus expertusque, Et limite terminet aequo?
Frugiferum moderamen amans sine felle reponam,
Si quis in aduersum iudex iniurius arti,
Probra meditrinæ tribuens, altaria morbo,
Commoda confundens nocuis, Et recta recuruis,
Exspuat ampullas, ventis mandamus Et undis.
Pars errare volens erret; qui febris amore
Vritur, ardescat; bona munera numinis almi
Qui renuit, careat! nostros, non subruet usus.

ACTORVM EDINBURGENSIVM SPECIMEN I.

ALTERANS EX MERCVRIO MEDICAMENTVM
PROPOSITVM

AB

ANDREA PLVMMERO, M. D.

SOCIO COLLEGII MEDICORVM ET PROFESSORE MEDICINAE
IN ACADEMIA EDINBURGENSI.

 Quamquam penitus persuasum habeo, fieri non posse, vt ad cognitionem certam virtutum & effectuum noui alicuius & incogniti remedii in corpus humanum per ratiocinia a priori, quae dicunt, perueniamus; huic tamen ego principio non possum quin existimem haud incongruens esse, si affirmemus, certas conclusiones, aut saltim maxime probabiles coniecturas deduci posse ex cognitis quorumdam medicamentorum operibus, ad virtutes & effectus aliorum, nondum quidem tentatorum, sed compositorum ex iis, quorum potentias per repetita experientia constantesque obseruationes antea iam didicimus. Atque id tunc praecipue succedere videtur, si per chemica experimenta de effectibus ex coniunctione certaque aliqua tractatione corporum in præparatione adhibitorum resultantibus perspectum iam satis habeamus. Hac vnicce ratione nouas quasdam chemicae artis productiones primitus in medicorum praxin introduci fas est. Atque hic ratiocinandi modus primo me induxit, vt medicamentum tentarem, ex sulfure antimonii aurato, & ex calomelite, compositum: haud sine spe quadam rationali, fore, vt in quibusdam casibus optato successu

cessu bearer. Referam istos, posteaquam de medicamento ipso, eiusque præparatione & vsu, quaedam monero. Ex quo simplices quaedam antimonii & mercurii præparations, magnis suis & admirandis effectibus in multis morbis pertinacibus, obseruationi sese medicorum commendauerunt; factum est, vt chemici vbiique gentium omnem suam adhibuerint artem, quo bina haec herculea remedia in varias formas permutarent. Verum quum multae ipsorum præparations rudiores viderentur, neque vsui opportunae, nouo sese accinxerunt operi, vt elaboratores, subtiliores, mitiores, correctioresque exhiberent, repetitis laboribus, additionibusque variarum rerum. Summa autem exercitatio adhibita, & maxima spes innixa fuit vniendis & in vnum corpus permiscendis antimonio & mercurio, particulas, quae noxiae magis & inutiles videbantur, separando, & consociando elementa maxime actiua. His chemicorum laboribus debemus butyrum & cinnabarin antimonii, mercurium vitae, bezoardicum minerale, solare, lunare, iouiale, panaceas varias, aliasque elaborationes, quouis extra orbitas encomio ab inventoribus maestatas. Vereor autem ne plura horum, per nimis officiosas chemicorum curas, actiua efficacia priuata sint; dum alia remanserint incorrecta & proposito scopo inepta.

Id, quod ego, post aliquam de effectibus experientiam, considerationi offero medicamentum, neque pomposo titulo, neque ratiocino & perplexo laboris processu superbit; neque tamen prudentiorem quemquam, ob medicamenti facilem simplicemque rationem, præcepta in aduersum opinione imbutum iri, confido. Sulfur antimonii auratum, & calomeli, (seu vt vulgo scribunt, calomelas) e quibus haec medicina composita est, tam bene nota cuius sunt, qui salutari arti nomen dixit, vt artificium ipsorum ususque memorati hoc loco non mereatur. Id solum notare debeo, præferri a me Angeli Salae methodum præparandi sulfuris antimonii, alteri in plurisque pharmacopoliis chemicisque collegiis præscripto (a). Hoc

Sa-

(a) v. Salae anat. antim. part. 2. sect. 1. c. 2. p. 319. sq. oper. edit. Frf. 1647.

Salae sulfur, seu potius *lac sulfuris antimonii*, *Tachenius* (b) existimat idem esse, quod *Helmontius* (c) obscuris quibusdam phrasibus innuit, vbi dicit, verum sulfur antimonii visu vix differre a vulgari, nisi quod parum in viriditatem vergat. Cum hoc sulfure cinnabarin praeparat, cuius sexies sublimatae & vino infusae mirabiles celebrat effectus.

Haec ipsa cinnabaris videtur idem esse remedium, quod eodem tractatu memorat, mercurii diaphoretici nomine. *Tachenius* hoc sibi sulfur pro admirabili in tympanitide medicamento expertum laudat. Ex eodem parat linimentum, duobus non nominatis simplicibus mixtum, quod spinae, carpis, pedum plantis illitum, in curandis febribus tertianis non fallat.

Dixi antea me sulfur antimonii *Salae sulfuris aurato officinarum* praeferre; non ob eorum solum, quos modo dixi, auctorum laudes, sed etiam, quia in vulgari praeparatione, Iqua desflagrando patratur antimonium cum nitro & tartaro, multum veri sulfuris consumitur, puluisque ex scoriarum solutione praecipitatus pluribus constat terreis crassioribus antimonii & salium particulis. Fateri tamen simus debeo, non suppetere mihi Helmontiani sulfuris experientiam. Illud enim, quo adhuc in componendo eo, de quo ago, medicamine usus sum, vulgari paratum fuit modo.

Quod ad proportionem sulfuris aurati & calomelitis spectat, quum primo ea medicina vterer, sciremque, facile aegrotam, quam tractabam, ex parca mercurii dulcis dosi ad saliuae fluxum excitari, tres sulfuris aurati, duas calomelitis, partes adhibui. Postea aequalia assumsi singulorum pondera, auxique dosin, vel imminui, pro re nata. In ipsa compositione non sufficere videtur, ut simpliciter misceatur calomeli praeparatum cum aurato sulfure; sed praefstat, me quidem iudice, magis intime ea vniri, calomelite in crassorem pulue-

(b) *Hipp. chem.* p. 198.

(c) in verb. herb. p. 577.

puluerem confracto, sensimque addendo sulfur auratum probe super marmor laeuigato: quo facto rutilus sulfuris aurati color in obscure fuscum transit. Adhibui semper in hac praeparatione *calomelii*, id est, mercurium dulcem, sexies sublimatum, (praeter primam illam corrosiui cum viuo sublimationem praemittendam). Magis enim mite id existimo, minusque aptum stimulandis intestinis, aut humoribus ad saluationem disponendis. Quod ad dosin, diaetamque obseruandam, & effectus huius medicinae attinet, facile ista ex sequentibus historiis colligi possunt.

Ante aliquot annos foemina nobilis, triginta circiter annorum, staturam iunceam, delicatam cutem habens, quum porrigine capitis laboraret, cum crustis duris & siccis, praecipue circa tempora, meum petiit, vt ab eo malo liberaretur, consilium. Post varias purgantium remediorum cum calomelite praebitiones iustis interuallis repetitas, cursum, quem dicunt, seu medicationem ordinate continuatam, ex iis remediis, quae antiscorbutica audiunt, preecepi, & topica quaedam medicamina, lotiones & linimenta, applicau. His per aliquot hebdomades visitatis, pars crustae separari coepit; sed, quum aegra nimis cito a continuatione abstineret, sensim incrementa morbus denuo cepit. Iterum post quatuor circiter menses vocatus, inueni crustas scabiosas tota non solum capillata parte, sed & anterius per frontem ad supercilia & nasum, & in lateribus faciei ad aures usque, fese diffudisse. In capillata parte crustae non ubique sibi continuae erant, sed in largos, spissos, siccos tractus distinctae, cuti firmissime adhaerentes. Frictione vel scalptu furfureae crustulae abscedebant; nihil vero unquam effluebat humoris. In facie tenuis erat & alba scabies, cutis subtus crassior, & in interstitiis magis solito rubens. Nusquam praeterea crustae in cute apparebant; neque, praeter partium affectarum pruritum, aegritudinis aut doloris quicquam querebatur aegra. Psora videbatur morbus, vel lepra incipiens. Hoc in casu necessum esse ratus sum mercurialis curacionis legibus aegrotam subiicere: & leuis quidem mercurii dulcis quantitas saluationem, quae sufficere mihi videbatur, excitauit: exigu-

quaque praebia, altero vel tertio quovis die repetita, per quatuor hebdomades fluxum feruarunt, ad tres fere quotidie pintas Anglicas, seu libras (*pints*, Gallice *chopines*). Declinante fluxu, forum capiti bis indies fieri iussi ex decoctis quibusdam plantis antiscorbuticis fixioribus, admixto & soluto sapone, & inungi vnguentum cum sulfure antipsoricum. Hac methodo, & adhibito peniculo, crustae promte decidebant, rasoque semel atque iterum capite, cutis perfecte pura atque sana cernebatur, & capillitum aequa ac ante spissum vegetumque progerminabat. Ita morbus omnino in hyemis principio videbatur profligatus; sed primo statim vere in temporibus rursus sese ostendere incipiebat scabies, & perquam cito supra caput & faciem versus diffundi. Promtus hic morbi post saliuationem regressus, & quaedam eo tempore in aegrae negotiis circumstantiae, aliam meditari iubebant curationis methodum. Tentare constitui sulfur auratum antimonii; sed, quin ipse experientiam de eius medicinae virtute propriam non haberem, & vereper, ne in ventriculo maxime efficacitas eius sese exasereret, emeticam vim corrigi posse existimau par tim dosi minori, quam quae ab auctoribus praescribitur, partim addito momento calomelitis, quo vel operatio versus inferiora dirigi, vel felicius in sanguinem traduci, & ad penetrando canales angustiores, sine saliuatione, aptari posse videbatur. Ut autem aliquam effectuum huius medicaminis notitiam mihi compararem, priusquam aegrae meae praescriberem, praebium vnum aut alterum in me ipso explorare decreui. Recepit igitur tres sulfuris antimonii partes, duas calomelitis, & modo supra dicto praeparaui. Quinque huius pulueris grana mane, iejunus, cum conserua rosarum deglutui, neque hac dosi ullam in modum, quem sensu percipere potuerim, affectus sum. Sequenti mane septem cum dimidio eiusdem grana sumsi; neque hanc dosin magis persensi. Tertio igitur die decem grana cepi, quibus quidem nausea & vomitatio per aliquot horas excitata, ad ientaculum usque, coque die alium semel plus solito deposui. His tentaminibus aptus redditus ad dijudicandam melius dosin & efficientiam medicaminis, quod praescribere cogitabam, certam quantitatem eius pulueris iubebam in pilulas

lulas formati, cum extracto gentianae, additis aliquot guttulis olei caryophyllorum, atque ita diuidebam massam, ut sex pilulis quindecim pulueris grana inessent. Ex his tres mane ab aegra capienda erant, totidemque vesperi: cum poculo leuis decoctionis ligni & corticis guaiaci moderate calido, quo potu etiam fitis fallenda erat. Fatus & inunctio prius dicta repetebantur, nisi quod, pro solutione saponis, sulfuris flavi contusi vnc. semis, salis tartari drachm. tres, in duabus decoctionis libris ebulliri praecepi. Quam aegrota tunc tam longe ab urbe abesseret, vt quotidie invisiere eam non liceret, peculiares regulas praescripsi, si quid forte accideret, obseruandas, &, quavis data occasione, curiose inquisiui in effectus medicaminis, curationisque progressum. Comperi pilulas nihil aegritudinis, nullum ad vomitiones vel deiectiones nisum cire. Atque licet, vt supra innui, perquam facile ad saliuae fluxum mercurio excitari potuerit, plane tamen hoc remedium nullum oris affectum excitauit. Post decem solum ab usus principio dies, die serena gelida foras progressa, exigua faciei inflationem, & sputi tenuis limpidi ejectionem passa est. Sed calore conclavis & lecti, summis ex more pilulis, altero mane & tumor & saliuae fluxus cessauerant, postquam ea nocte sudarat largius solito. Quamdiu hoc remedium usurpauit, semper leni cutis madore versus diluculum perfusa est. Interea delapsae sunt sensim crustae, ita, vt intra quatuor circiter hebdomas penitus remotae essent: iamque duos fere annos foemina illa, sine ultra redditurae aegritudinis apparitione, transegit.

In alio morbo cutaneo aliud habui prosperae eius medicaminis efficaciam exemplum. Homo XXIII. circiter annos natus, insignem faciei turpitudinem ostendebat, ex multis magnis maculis pustulisque rubicundis. Eruptione hac subito post frigoris incautam perceptionem contingente, venae sectio, vesicatoria, frequens purgatio, longusque tinturae antimonii usus, tentata sunt in principio, exigua cum utilitate: hinc succi antiscorbutici, pilulae gummosae cum sapone, serum lactis medicatum, & caprinum, visitata diu, non meliore successu: tandem ipsa per sex hebdomas saliuatio remouendis ob-

stinati hisce maculis non suffecit. Post tot successu destituta conamina, puluerem tandem in praecedenti casu descriptum tentau, cuius hic itidem aeger quindecim bipartita quotidie grana sumsit, & recens lactis serum largiter interdiu potauit. Intra menses duos cum huius remedii visu transactos (quo temporis decursu etiam aliquoties medicationis intercapedinem fecimus) facies laevitatem suam cutisque puritatem recepit, iuuante solum versus finem lotione leniter siccante & detergente. Etiam hic aeger facile remedium tulit, sine nausea aut torminibus.

Quamvis nunquam huic medicamini venereae luis curationem a principio concrederim, reperi tamen illud, quibusdam in casibus, perquam vtile esse, ad praepediendum, ne repullularet haec contagio, & in febis eius cuerrendis, vbi ratio mihi erat suspicandi, haud radicitus per praecedentia medicamina extirpatam esse. Multi enim aegri in ipsis casibus nimis subito se secretorum conclavium limitibus emancipant, & frequenter curationis filum abrumunt, priusquam medicis ipsorum satisfactum est, ut securitas a lue certa esse videatur.

Vir ingenuus gonorrhoeam passus, inque ea sine arte iusta curatus, nimis velociter exsiccato fluxu, quum post aliquot menses peiora eius morbi symptomata persentisceret, sine aqua noui contagii suspicione, consilium rogabat meum. In utroque inguine bubo magnus erat, vlcus (*chancre*) in praeputio naturaliter magno & angustiori, atque tum aliquantulum inflammatu, tunefacto, & phimo-sin minante. Necessum duxi saliuam mercurio dulci ciere, qua, cum aptis remedii topicis, vlcus sanatum est. Quum vero spes nulla dissoluendorum bubonum appareret, applicata sunt, quae pus facere solent; tandem escharoticis extirpare eos, conati sumus. Ante vero, quam id omnino perfici posset, quum negotiis foris virginibus incumbere necessum haberet aeger, & ad diei viius iter in rus commigrare, proculque degere, partes illas citius, quam voluisse-mus, cicatrice obduci passus est. Ego vero, ut, quantum fieri posse,

set, praepeditem prauos effectus, inde metuendos, quod medicatio non ex voto continuata & absoluta fuerat, praescripti id, de quo ago, remedium, hac ratione:

R. Sulf. aurat. antim. calom. non praepar. a. drachm. duas: calomeli in crassum puluerem redactum laevigetur super marmor, per vices addendo sulfuris antimonii portionem, & diuturno tritu fiat puluis subtilis: hinc

R. puluer. praecedent. vnc. sem. gummm. guaiac. drachm. tres resin. guaiac. drachm. vnam, balsam. capiui q. l. vt fiat massa pilaris, ex cuius singulis drachmis formentur pilulae XII.

Ex his pilulis tres quovis mane, totidemque vesperi, sumere iussi aegrum cum poculo decoctionis lignorum, eiusque etiam ordinario potu. Aliquot hebdomadum spatio abierant reliquiae bubonum omnes: quamuis vti postmodum fassus mihi est ipse, fieri non poterit, ut exigua aliqua diaetae vitia ruri semper euitaret, potumque ordinarium praescriptum biberet, cui serum lactis substituit.

Aegrum nactus sum virulenta gonorrhaea & alterius inguinis bubone affectum. Post solitas praeceptiones, de diaeta, potu, reliquis, & penetrantis fatus usum, coepi curationem cum dosibus quibusdam mercurii dulcis, quas una aut altera pilularum cochiarum praebitione expurgavi. Alternis ita vicibus ter quaterue repetitis mercurio & purgatione; usitatisque per interualla refrigerantibus, balsamicis, detergentibus, pro circumstantiarum & symptomatum ratione, quantitas effluentis materiae minuta est, colorque & consistentia in meliorem partem mutata. Sed semper aliquis manebat effluxus, & hubo, quamuis a principio parvus, haud multum minuebatur. Praescripti igitur pilulas praecedenti in casu laudatas, cum decocto lignorum, quibus intra XX dies expectationi meae satis factum est, & curatio perfecta. Aeger hic domi egregie occlusus manens, & tenui refrigerante vietu utens, dum pilulis & decoctione utebatur, largiter sudabat.

Hominii ulcerosam vrethrae humiditatem (*a gleet*) patienti, eamque non admodum insignem quidem, sed quae, post gonorrhoe-

ae curationem, quinque vel sex mensibus perdurarat, easdem pilulas, eadem, qua prius, dosi praebui, quibus, cum vsu aquarum Bristolensium, intra duas hebdomades sublatum est malum. Hic non quidem vniuersali sudore immaduit; sed circa inguina & pubem plus solito madoris, idque aliquanto foetidius, expertus est.

Haec praecipua sunt, quae adhuc feci, cum hoc remedio experimenta, e quibus concludere mihi licebit, non solum immune id esse ab asperioribus plurium mercurii & antimonii praeparationum effectibus; sed efficax etiam ad tollendas obstructions in remotissimis quibusdam angustissimisque corporis canalibus formatas; & in eliminandis incrementis obstinatarum quarundam aegritudinum promota diaphoresi insensibili, aut sudore: ea quidem lege ut prudens sit vsus, & diaeta apta, aliisque, pro re nata, & acgris ratione remediis adiutus. Neque vero animus mihi est, id periclitari, ut explicem directos seu immediatos effectus huius medicinae in solidas aut fluidas corporis partes, aut vt, in quibus praeterea morbis utile queat esse, determinem.

Non ea mihi est, collectores actorum medicorum nobilissimi, ambitio, ut hoc, quod vobiscum communicavi, medicamen inuenienti titulo commendari merere putem, aut casus, quos retuli, suo merito in collectione vestra commemorandos. Non dubito, quin alii medici sulfur auratum antimonii, alterandi & diaphoresin mouendi scopo usurparint. Calomeli etiam frequenter in exiguis dosibus praecberunt, eodem fere consilio. Quibus rebus alii forte ante me inducti fuere, ut eadem medicamina coniungerent. Quum autem eius me rei exempla reperire non meminerim, non incongruens schemati vestro existimau, si effectus, ex huius medicinae vsu a me obseruatos, ob oculos vobis ponerem. Quod enim ad me attinet, persuasus sum, rem esse non nullius pro medicis momenti, veteros genuinosque remedii cuiusquam, quantumcunque simplicis & communis, effectus certis experimentis confirmatos habere; persuasus denique, huius generis obseruationes aequae utiles esse posse, quam quibus non nisi prodigia naturae referuntur.

ACTORVM EDINBVRGENSIVM
SPECIMEN II.

EXERCITATIO DE AVRIGINE.

Vbi theoreticae doctrinae vnice ad resoluendam quaestionem aliquam theoreticam applicantur, utile equidem est falsos earum colores luci exponere; ast vbi eo adhibentur, ut naturas aegritudinum explanent, & vel directe, vel per consecutiones sat speciosas in ipsam therapeuticaam medicinae partem influxu quodam suo introducantur, debent sane examinari penitus, ut aut momentosae veritatis obtineatur confirmatio, aut extra aleam res publica collocetur, quo minus per errorem aliquem pericolosum seduci queat. Hoc pacto ut publicis commodis inseruiam, propositum mihi est, examinare causas morbi per quam vulgaris, auriginis, cuius quidem tractatio a plerisque medicorum systematum, auctoribus ea instituitur ratione, quae, me quidem iudice, prauos effectus inducere apta est.

Inter frequentiores iacteri causas a quibusdam maximi nominis auctoribus recensetur obstructio vasorum hepatis extremonrum capillarium, quam ab inflammatione, scirro, pituita, reliquis, pendere posse dicunt. Ego vero e contrario fieri non posse reor, ut obstructio vlla in extremis ramulis vasorum hepatis sanguineorum hunc morbum producat, nisi in peculiaribus quibusdam casibus, vbi remotae instar causae agere queat: qua de re infra mentionem iniiciendi erit locus. Negationis huius probationem fundare velim in natura secretorum liquorum omnium, qui nunquam in composita humorum corporis nostri massa apparent, sed tum demum incipiunt diuersas suas proprietates euoluere, posteaquam a reliquis

succis per sua organa feceruentia separati fuerunt: atque tum quoque earum qualitatum, quae vulgo ipsis adscribi, & ex quibus dignosci solent, participes non esse videntur, donec ulterius praeparau & in largiores aliquos canales intrusi sint, vbi quantitas ipsa occasionem examinis bonis praebet. Quod si, ita secreti, atque praeparati, cum aliis postliminio humoribus, sine noua compositionis sua mutatione, remisceantur, tunc omnino euidenter suis sece effectibus patefiant. Quandoquidem igitur particulis, ad componendum quemquam nostri corporis liquorum destinatis, proprietates eiusmodi liquorum ipsae tribui nequeunt; perspicere equidem non possum, quomodo particulae ad bilis compositionem facientes perhiberi queant bilis effecta producere, dum adhuc separatae nunquam fuerunt. Plane cernimus, si qua secretio aliorum liquorum retinetur, qui colore, odore, sapore distinguendos se nobis praebere apti sunt, nusquam secessere alias in naturali sua forma ostendere. Ita, exempli causa, in homine hydroperico, cuius vrina vel compressione, vel obstructione vasorum renalium suppressa est, abdomine inde & tunica cellulosa magnopere extensis, non inuenimus aquas in his cavitatibus extra vasa stagnantes realibus vrinae notis sece discriminandas dare. Immò in cutis renumque evacuationibus, adeo sibi inuicem succedaneis, vrinam per cutem extillare aequem non obseruare licet, ac quicquam sudori simile per vesicam expelli. Ab his alisque similibus exemplis colligere velim, obstructionem sanguineorum hepatis vasorum, si, quatenus talis est, vnicce consideretur, neque biliosas particulas cum reliquis liquoribus, qui per totum vasorum systema circulari debent, remiscere, neque adeo ieterum accire posse. Video autem ratiocinationes, quae a posteriori fieri dicuntur, multo maiorem reliquis ad conuincendos circa eiusmodi res animos vim habere: id eoque præterea obseruo, si particulae ad componendam bilem aptae omnes bilis effectus arcessere possent, necessario consequi, quoties eiusmodi particulae in magna quantitate ex portarum vena ad cauam ablegarentur, ieterum effici debere, eunque adeo semper appariturum esse, vbi insignis aliqua hepatis obstructio conigerit. Quotidiana nihilominus praxis & obseruationum copia ad nos

trans

transmissa docent, violentas hepatis inflammationes, graues abscessus, immo scirrhos totum id viscus occupantes, sine vlla auriginis apparitione euenisse. Exempla adeo obvia sunt, vt auctores excitare opus non habeam. Vide solum *Boneti collectiones*. Conclusio itaque necessario ex his factis consequens negat obstructiones esse caussas ieteri directas, seu, vt aiunt, immediatas. Obiecti potest, me hactenus nimis abstracte considerasse obstructiones, tamquam obicem possum transitui liquorum per extrema vascula; quando necessaries huiusmodi obstructionis consequentias respicere debuissent, quae, ex ipsis principiis meis, phoenomenis omniibus solvendis aptae esse videantur. Hae vero consequentiae sunt distensio obstructorum canalium, & compressio, quam adiacentibus partibus inferre debent, quas inter varias esse oporteat, quae bilem iam secretam contineant, unde haec retro in vasa sanguifera remeare cogatur.

Vt opinionem meam de hoc argumento distincte exhibeam, necesse erit considerare diuersas hepatis partes, quibus eiusmodi obstructione impingi potest. Si in concauo contingit latere, in partibus prope ad magnos ductus bilarios sitis, siue eximie magna est intumescientia, concedam transitum bilis in intestina exinde retineri, atque ita ad remoras ieteri caussas eiusmodi obstructionem referri posse. At tamen euictum mihi nondum est, hunc effectum ab hepaticorum ductuum solorum compressione induci, nisi cystica etiam bilis impedita sit, quo minus in intestinum duodenum effluat. Fundamenta dubitationis mae, en bili hepatica hunc morbum efficere queat, indicabo. Tam ex sapore hepatis in aliqua distantia a cystide fellis, quam ex experimentis cum collecta seorsim bile hepatica institutis, clarissime reperimus, liquorem eam esse blandissimum cum perquam exigua proportione particularum proprie biliosarum. Praeterea organa secretionis in corpore pleraque videmus apta esse transmittendis particulis biliosis una cum reliquis suis liquoribus. Ita saliu*a* ietericorum amaricat, vrinaeque & interdum sudores linientes flauedinem croceam illinunt. Denique insignis est quantitas eius bilis, quae cum tenerioribus alimentorum particulis continuo ad mas-

massam sanguinis refunditur, & probabile est quarundam harum compositionem vi digestionalis immutatam non esse: nullo tamen modo mixtio eius in statu naturali appetet. Ex his observationibus colligi posse videtur, biliosam hepatis lympham gradatim ita cum sanguine misceri posse, ut seipsum non manifestet: praccipue quam tam cito per excretionum organa ex corpore emitti queat: quod quamvis etiam non contingere, vix tamen credi potest, tam conspicuum colorem saporem acrem, violentos effectus, tam subito produci per bilem hepaticam, vti quotidie obseruare licet, quamprimum scire iterus ostendit. His argumentis addere licet defectum aptorum experimentorum observationumque, quibus probari possit, arquatum morbum extra cysticæ bilis efficaciam productum esse.

Quando alicuius generis obstructiones tumoris occasionem praebent, altius aliquanto intra hepar penetranti, prope ramos pori biliarii, fieri potest, vt transitus bilis per has vias ex parte sufflaminetur, vt per ramos venae cause inde resumi possit. Sed consequentiae huiusmodi bilis tanto minoris erunt efficaciae in producendo morbo regio, quam in superiori positione, quanto minor est quantitas bilis a transitu ad communem ductum impeditae. Utque eo magis confirmetur, non esse hanc causam isti aegritudini progenerandæ adaequatam, notandum est, numerosa existere exempla tumorum omnis generis in hepate repertorum, per anatomen corporum, quibus nullum iteri signum fuerat. Respectu vtriusque, quam posui, hypotheseos, obseruari praeterea debet, insignem efformandum esse tumorem, priusquam canalis biliarii parices, tunica sua ligamentosa inclusi, sufficienter comprimi possit, vt, quos concessi, effectus habeant. Atque, quando sat magnus est tumor, angustare prius debet ipsos portarum venae ramos largiores biliaris ductibus contiguos, adeoque priusquam hic bilis secretæ insignem diminutionem admittant. Si diminutio huius liquoris aequa proportione respondet coarctationi vasorum, transitura est bilis; si non omnem ductus transmittere possint, non nisi parca erit, quae intercipiatur, quantitas, effectus exigua.

Vtima hypothesis, quam remouendam ponere deboeo, est obstructio remotiorum a magnis ductibus bilariis vasorum; vbi, quum tubuli parui sint, minor etiam obstructorum canalium distensio maiori in illos efficacia poliebit. Ex iis, quae iamiam dicta sunt, videbitur necessarium certe esse, ut obstructio eiusmodi sat vniuersalis per hepatis parenchyma supponatur, quo id inde effici possit, quod communis opinio arguit. Sed tunc quoque obvium est, ea vasa, quae obstructa ponuntur, ipsos esse canales, qui liquorem secernendum suppeditare debent, vnde ipsa secretio praepedietur: id quod itidem perficitur compressione, a tumescentibus vasis inducta tubulis exiguis, e quibus bilarii canales suboriuntur, id est, ipsis secretionis organis. Si qua igitur est in mea, pro qua disputo, sententia veritas, particulas nondum secretas, quae quidem elementa coiponendae bili propria esse queant, icterum efficere non posse, licet mixtae sanguinis nostri massae maneant, sequitur, neque ex tercia illa hypothesi auriginem suborituram esse.

Consideratio haec obstructionum, in diversis hepatis partibus, rationem, ut opinior aliquam largitur existimandi eiusmodi caussam ictero gignendo ineptam; quoscunque etiam alios in perturbanda oeconomia animali prauos effectus habere queat.

Quicquid fati doctrinam obstructionum hepatis manet, id etiam therapiam icteri alterare debet: atque si tantum abest ut hic morbus obstructions pro frequenti sui caussa agnoscat, ut hae potius ipsum inducere non possint; tunc medicamenta, quae deobstruentia audiunt, earumque classes diuersae, peculiari materiae obstruentis indoli adaptatae, ad remouendum potius aut mitigandum aliquod symptomata, palliandosque quosdam auriginis effectus, inuenta, quam ad sanandum radicitus morbum destinata videbuntur.

Ex his, quae hactenus innui, facile colligent lectores, unicam, cui ego quidem vim icterum producendi asserere velim, caussam esse obstructionem seu retentionem bilis in ductu communi cholidocho,

Oooo

aut

aut in cystico, aut in hepatico forsan communi paucorum hominum, quibus hepatica bilis multo sit, quam vulgo reperitur, validior.

Eiusmodi obstructio a caussis multifariis dependere potest, verbi caussa a tumoribus magnis, aut abscessibus, in intima hepatis, vel alia quacunque parte magnis ductibus vicina; ab inflammationibus violentis aliquis tumoribus in ipsis horum ductuum tunicis; ab ipsorum parietum concretione; a violentis spasmis in intestino duodeno, qui venenis aut affectibus hystericis induci queunt; a magnis inflammationibus distensionibusque eius intestini & praecipue a calculis vel concretis a cystide deciduis.

Sufficienter ostendunt anatomici practici, quam frequenter ibi concreta aliqua reperiantur. Vix est ex his, qui obseruata sua ex anatomie corporum humanorum litteris consignarunt, qui historias huius generis omiserit. Attendi solum velim, quanta earum varietas in *Morgagni aduersariis anatomicis*, & in *actis physico medicis* sit descripta, item in *Boneti sepulcreto*, vbi numerosa exempla collecta sunt huiusc morbi, icteri, procedentis ab hac caussa, calculis. Maximorum etiam medicinae practicorum bene multi calculos annotarunt, sublato ictero plurimum deieccos. Quam ob rem mirum est, tam parce hodie ad haec concreta respici in aetiologya curationeque huius aegrotationis; vt potius non nisi per transennam mentio eorum fiat, tamquam caussa, quae dari possit, sine regulis ullis, ad tantam expunctionem pro sanatione perficienda. Vnica id inde esse puto, quod calculi, seu concreta, fere non obseruata elabantur, ob ingratum inquirendi laborem.

Consideremus praeterea, quam exacte latus calculus ex vesica fellea in ductum phaenomena explanet omnia, in ictero vt plurimum contingentia, quod ab aliis caussis non ita fieri videtur: atque tunc merito respicienda nobis erunt concreta illa, tamquam multo frequentior, quam vulgo reputatur, huius morbi caussa.

Si exiguus in ductum labitur calculus insignis bilis copia transire adhuc potest: & licet vrinæ aegri obscuriori colore tingatur, cutis

tis sine tinctura manet; cystis gradatim bile repletur, unde sensus ponderis in dextro hypochondrio; secretio in hepate imminuitur per maiorem, quae, bilis euacuationi opponitur, resistentiam; quantitasque sanguinis in venam cauam refusi maior est, ex quo plenitudo vasorum corporis, hinc sensus repletionis lassitudinisque, cum propensione in somnum. Vbi sat magna bilis quantitas redundant ad sanguinem, ieterus appetet. Pro situs calculi mutatione, remissiones morbi, aut incrementa sunt. Vbi concretum adeo magnum est, ut parietes ductus premat, dolores circa inferiorem ventriculi partem inducit. Si insignius irritat, dolores acutiores & lancinantes magis euadunt, &, stomacho per consensum affecto, vomit aeger, vti in calculo renum. Perdurante irritatione, pars illa, vbi haeret calculus, inflammatur, simulque statim afficiuntur uicinae partes. Inflammatio & dolor febrim producere valent. Si calculus penitus ductum obstruit, excrementa flauedine tingi nequeunt, neque officium suum intestina peragent, ob bilis defectum, quae, in sanguinis massam resumpta, vrinam, cutim, oculos, reliqua tingeret. Si confessim calculus in ductum illabitur, & omnino illum obstruit, subitanus enascitur ieterus. Si velociter protruditur in intestinum, aequo subito remouetur morbus, liberato bilis transitu. Si plures sibi inuicem calculi succedunt, remissiones ostendit aegritudo. Quoties eximium inter eorum prolapsus interuersum fuerit, toties periodicas reuersiones habebit. Diarrhoea saepe hunc morbum sanat, aut consequentia potius sanationis est. Quamprimum enim calculus intestino illabitur, bilis retenta consequitur magno flumine & diarrhoeam excitat, quo tempore lapillum unum vel plures inter excrementa alii reperire licebit.

Ita non solum ex concretis seu calculis iusta ratio phoenomenorum ieteri dari potest; sed ex iis etiam solis effectus variarum cassarum manifestarum intelligitur. Morbus hinc, exempli gratia, oboriri notatus est, ex violenta ira, equitatione, emetico, paroxysmis febris, & variis aliis conuulsionibus, aut agitationibus corporis: quod non alio rationabilius modo contingere imaginari possumus, quam calculo, fluctuante prius in cystide fellea, his vero corporis

concussionibus eiecto. Inde mihi in promptu est existimare, decipi frequenter posse medicos, vbi spasmos, inflammations, colicas, ingestia acria, & similia, in ictero procreando accusant, per solam bilarii ductus constrictionem, sine concreti vilius ope. Etenim, in his casibus, aut non adeo permanentes possunt esse caussae, (verbi gratia, spasmi non tam diu, ac de ipsa aegritudine constat, duraturi esse videntur) aut illae caussae non tam cito morbum inducent, quam ipsae apparent, quod de inflammatione valet. Atque si hic affectus a variis memoratarum caussarum dependeat, non tam cito, ac frequenter sit, euanitatus fuerit. Facilius igitur concipitur quoniam pacto violentiae eiusmodi occasiones propellant concretum aliquod, caussam morbi directam seu immediatam.

Itaque si repertum est, calculos frequentissime originem huic aegritudini praebere, sine accessione vilius ex reliquis iis caussis, quas aurigini producendae sufficere supra concessi; sive hae ceterae caussae adeo, ut monui aptae sunt propellendis concretis seu calculis fluctuantibus, tam saepe in cystide obuiri; sequitur, medici ad aegrum ictericum acciti primum quidem officium esse ut consideret, an aliqua alia caussa manifesta se ostendat, sine vila calculi indicatione, utque, pro peculari morbidae huius caussae indole, remedia praecipiat; verum, vbi vel symptomata calculi in biliaris viis haerentis cum reliquis complicantur, vel evidens ratio nulla est, quae raro fore videtur, cur non suspicari licet, calculos in partem occasionum huius morbi venire, ibi singulariter, in curationis indicationibus, ad huiusmodi concreta respiciendum esse.

Obiectum esse scio notioni huic, de tam frequenter ex biliosis concretis oriundo ictero, non repertos esse lapides in ductibus illis, quamvis in corporibus ictericorum dissectis quaesitos; in aliis vero fixos in ductibus calculos haesisse, sine praegresso ictero. Ad priorem obiectiōnem responderi potest, concessionem iam a nobis, posse alias caussas originem huic morbo praebere. Et plures casus supponi queunt, vbi, licet calculi produixerint icterum, postulari tamen nequeat, eos in corpore reperiri debere. Ut specimen inter multa

vnum adducam: si aeger exhaustus diarrhoea intereat, quae, illabentibus in intestina concretis, tam frequenter contingit, vanum fuerit ista intra corpus reperiunda exspectare. Altera obiectione aequem parum probatur, quod probandum contra me foret, nisi singulares circumstantiae variae accurate simul obseruentur. Verbi gratia: fatisne diu calculus in ipso ductu iam haeserit, ad producendum morbum, an vero solum mortis agone eo fuerit propulsus; magnusne fatis fit, eumque situm habeat, ut cursum bilis impedit possit, an adhuc transitum huic liquori concedat; sanumne sit hepar, & aptum bonae bili secernendae, an potius aegre aliter habeat, & vel paruam aut nullam perfecerit secretionem vel liquorem a bile diuersum? Quod si enim circumstantiae posteriori ex his, quos alternativam proposui, modis se habeant, obseruatio ista vim obiectionis non habebit.

Vt autem ad curationis methodum redeam, iam proposui rationes, quibus permotus existimo, medicos in longe plurimis ietericorum aegrorum casibus ita agere debere, vt ad calculos expulsionem molientes attendant. Atque hoc eo adhuc magis necessarium videbitur, si caussas praeter hanc ceteras reputemus, quarum variae aut curationem non admittunt, aut vix patiuntur ut multa de successu curationis in iis tractandis spondeamus. Tales sunt largi prope ductum biliarium magnum tumores, venena aliaeque. Ab his igitur si abstrahamus, idque attendamus insuper, ceterarum caussarum plerasque non sufficientibus sese signis distinguere, vt a concretis dignosci queant, haud inepte affirmari posse videtur, de aurigine magis, quam de alia quaquam aegritudine dici posse, curari eam debere cum una indicatione generali, expellendorum calculorum; spasmos vero, inflammations, tumores, cetera, consideranda esse tamquam symptomata concomitantia, quae in curando aegroro omnino respici debent, dum praecipuam indicationem prosequimur. Medicamentorum vero adhibendorum forma atque intentio per quam prope ad eam accedat oportet, quae ad calculos renum vreteribus impactos ex usu est, quippe cum hac, quam modo tractauit, materie, per analogiam eximic validam, conspirantes.

DISSERTATIO EPISTOLARIS.

VIRO ILLVSTRI
IOANNI SAMVELI NOB. DOM. DE BERGER
S. P. D.
PAVLVS GOTTLIEB WERLHOFIVS.

Quum nuper tam felici mihi esse contingenteret, vt Cellis apud Te per horulas aliquot versari, tuaeque & humanitatis, & doctrinae, & experientiae, & bibliothecae splendidae thesauros admirari atque in meos usus vertere liceret; communicasti, inter alia cimelia, mecum volumina priora duo rarioris adhuc in Germania operis, cuius tertium iam prodiisse cum gaudio comperi, *actorum societatis Edinburgensis medicorum. (medical essays and observations revised and published by a society of Edinburgh. 1733. 1734.)* Maximas eo nomine gratias ago, quod eius libri penitorem notitiam acquirere per Te concessum fuerit. Institutum sane societatis nobile est, & in magna artis salutaris compendia atque incrementa eo magis paratum, quo insignior in eo eluet collectorum eruditio, diligentia, sinceritasque, & iudicandi facultas, & quo propius concinniusque omnia ad medicinae cultorum utilitatem referuntur. Observations barometricae, thermometricae, hygrometricae Edinburgenses, cum ipsis tempestatum successionibus, similibusque observationibus ex aliis locis comparatae, exacte recensentur: morbi epidemii sporadesque enarrantur: observations atque exercitationes circa historiam partis ex arte nostra cuiuscunque, circa medicamenta simplicia & composita, operationes & experimenta chemica, anatomen, oeconomiam animalem, theoriamque & praxin tum medicam, tum chirurgicam, vberum exhibentur, additis figuris aeri curate incisis: denique non solum detectio-

detectionum nouarum in quacunque medicinae parte vbi cunque factarum, sed librorum etiam medicorum recens vbi iis terrarum editorum vel promissorum, aliorumque rei publicae medicinae memorabilium catalogus, quam fieri potuit exquisitissime, sistitur. Neque fere quicquam ex remotiorum nationum regionibus effugere post-hac diligentissimorum collectorum studia posse videtur, quum Germanorum nostrorum obseruationes librosque iam adeo curiose enarrauerint, ut vix in ipsa Germania aequa nota forent, nisi inclitum Norimbergense commercium priores eruditionis medicinae defectus eam in rem suppleret: cuius tamen commercii suppetiis etiam feliciter fruitur Edinburgensem societas, & supplet quaedam, quae illi inserta non sunt.

Edidit, verbi causa, an. 1732. Erfurti cl. D. *Io. Wilhelmus Albrechtus*, professor iam & decus nouae academie regiae Goettingensis, *obseruationes anatomicas circa duo cadavera masculina*. Distracta sunt breui exemplaria opusculi, adeo ut neque mihi legendi copia fieri potuerit, qui iam cl. auctori tam prope loco & amicitia iunctus sum. In studiofissimas tamen collectorum Edinburgensem manus venit, ex quorum T. I. 337. sq. inter inuenta noua disco, amicum illum nostrum (α) reperisse vesicam hominis robusti in sex tunicas divisibilem, e quarum numero musculosam eximendam putat, quippe meris fasciculis fibrarum irregularibus constantem (β); partem iniectionis cereae cinnabari tintet, quae viam sibi parauerat inter cellulares membranas, quibus tunicae venae alicuius tegebantur, puluerem tingentem post se reliquisse (γ); iniecta cera in venam pulmonariam sinistram, repletam etiam esse venam aliquam adscendentem in extima pleurae parte, ad quatuor vel quinque pollices a vertebris, ramulosque vicinis partibus impertientem. Quae res, ulteriori indagine dignissima, si perpetuo, vel frequenter ita se haberet, ut pulmonaria & thoracica vascula inter se se confuerent, magna sane multis physiologicis pathologicisque obscuritatibus lux affundi posse videtur.

Inter exercitationes vberiores, quae maximam horum actorum Edinburgensium partem absoluunt, oculos meos tum plures curiosissimae aliae, tum inter alias ad se conuerterunt duae, altera, quae vol. I. p. 46. sqq. exstat, de *medicina aliqua alterante ex mercurio*; altera de *aurigine*, quam p. 305. sqq. exhibit. Prioris auctor est cl. D. Alex. Plummerus, collegii medici socius & professor academie Edinburgensis meritissimus; alterius scriptor nomen adhuc reticuit suum. Constitui latine utramque reddere, volante calamo, ut explorarem, an hoc specimine Germanorum nostrorum pluribus, quibus vel linguae, vel libri copia non est, idem ad huius integri cognitionem lectionemque desiderium existimare possim, quo ego in tertium volumen propediem adipiscendum feror.

Medicamentum illud alterans ex mercurio, quod prior disputatio canide detegit, feliciter in tuam, vir illustris, praxin assutum, & ad aluum saliuamque ciendam minus aliis mercurialibus ferri, & sine molestia penetrantissimum efficacissimumque esse, merito laudasti mihi: & ego iam ex eo tempore plusculis aegris meis cum optato illo successu praebui, praebuitque suis vir summus, amicus noster excellentissimus, Aug. Joannes Hugo, postquam illud sub titulo *pulueris alterantis Edinburgensem* in pharmacopoeas nostras introduximus, dedimus bis in die, cum magna efficacia, non nisi granum unum & semis, duo, tria, continuato per plures hebdomades usu, additis, pro re nata, aliis. Maiorem enim sulfuris antimonii dosin facile vomitum, calomelitis continuati saliuam ciere, inter nostrates dudum experti sumus. Constat, vt ex ipsa exercitatione patet, ac qualibus partibus *mercurii dulcis sexies sublimati & sulfuris aurati antimonii*. Nos *Glauberianum* assumimus, in pharmacopoeis nostris *purgantis catholici* titulo dudum nobis visitatum, v. obseru. de febr. Sect. III. §. II. not. h. neque minus laudabile existimauerimus tenerum illud sulfur tertiae praecipitationis, in cl. D. Roempleri dissert. de *catarrho suffocatuo* descriptum & tantopere commendatum, de quo etiam vid. celeb. *Iunckeri conspect. chem.* p. 1023. 1025. Quod cl. Plummerus preferendum existimat sulfur antimonii *Sulæ ve-*
reor

reor ne nimis simile sulfuri communi sit, & regulinis particulis, quae teneriores, & sulfureis disceptae & immixtae, praecipuum sulfuris antimonii vim constituunt, magis destitutum. Ipsae enim sulfureae a communai sulfure non differunt. Id vnum adhuc noto, ab ill. *Hugone* mihi relatum, aliquoties ipsum iam antehac aegros tinea chronicā, achoribusque, & scrophulis affectos feliciter curasse, continuatis per aliquid tempus pulueribus, commixtis ex succino, exiguisque dosibus mercurii dulcis, & purgantis catholici: quae res candidissimi obseruatoris Edinburgensis coniecturam confirmat, qua ab aliis forsan ingeniis similia conamina, similes miscelas duorum illorum potentium medicaminum, sponte etiam excogitari potuisse, ut cum ipsius inuenio conspirauerint, existimauit. Pari ratione martialium cum sulfure antimonii mixtorum magnam in chronicis morbis variis efficientiam, ac insigne virtutis augmentum, & nos saepe obseruauimus, & obseruando praeiuerunt ill. *Hoffmannus* in *notis ad Poterium*, & b. *Lentilius* in *intromissionis*.

Dissertatio de aurigine in eo maxime est, vt probet, eum morbum non proxime & proprio hepatis obstructioni bilisque secretioni impeditae, sed bili, maxime cysticae, iam secretae & regredienti, eiusque itineri obstructo, idque pletumque ob concrata calculosa in fellis cystide, deberi. Summam sane attentionem merentur curiosae illae obseruationes apud *Bonetum* & alios de ictero ex vesicæ felleæ calculis collectæ, item cl. *D. Bezzoldi* dissert. de *chololitho*, & amici nostri doctissimi experientissimique cl. *D. Io. Guntheri Albrechti*, poliatri Hildesiensis, *scrutinium icteri ex calculis vesicæ felleæ* 1696. editum. Et recte quidem cl. *Bianchi* *histor. hepat.* p. 322. disquisitionem de ictero ita claudit: "Iamque cum notabili animaduersione tractatum absoluamus: icteros pertinaciores, vel sanatos & saepius facileque reciduantes, exinde incurabiles redditos, a calculo cystidis felleæ fere produci, cadauerum sectiones quam plurimæ nos & Baglium docuere.,,

Neque assensum nostrum exprimit ingeniosissimus *Pechlinus* obseru. 58. L. 1. quam inscripsit: *icterus sine obstrukione folliculi*
Pppp fel-

fellei, & eiusdem obstruētio sine ictero, vbi icterum a vesica fellea obstruta rarissimum esse, & fallere nos obseruationum indices contendit, quando eum ab obstructione vesiculae felleae, nunc etiam a calculo, repetunt; & vero esse similius, in ipsa massa sanguinis latere fermentum, archeumue operantem, qui secretionem, solidi texturae debitam, in fluido peragat, & τὸ χολωδὲς centrale occultumque in superficiem euocet. Non in manus nostras peruenit laudata in eleganti disputatione celeb. *Vateri de ictero ex contusione dextri hypochondrii mox orto, & per diarrhoeam criticam breui soluto,* dissertatio cl. D. D. a *Bergen*, professoris medic. primar. Francofurt. de bile icteri causa ficta: neque adeo quae doctissimo viro, cuius scripta politissima multo cum fructu pernoluere soleo, eam in rem sit sententia, aut dubitatio, adhuc edoceri potui. Meae vero tenuitatis iudicio bilis verae in sanguine, cute, oculis, vrina, salina, praesentiam, in digestionis oeconomia absentiam, vel defectum, omnia signa ostendere videntur: quamvis regressa ad sanguinis massam, & alieno loco, alienis particulis, post factam secretionem, implicita, aliena quaedam phaenomena exhibeat, neque, si ita lubet, eodem iure, quo suo in loco, bilis vocari mereatur, amaritudinem praecipue, praeterquam in saliuia, vix ostendere solita, infraacto & temperato sale bilis amaro in aliis liquoribus.

Vocabimus tamen ita, quia scholae notio, & praecipua seu specifica differentia, & rei origo conspirat. Si quid enim iudico, ori vix ac ne vix quidem potest peculiaris iste & specificam sui generis tinturam imprimens color, symptomatumque constuxus, nisi ex regurgitante, ut aiunt, seu redundante ad sanguinem, & inde ad arteriales etiam lymphaticas, & corporis habitum refusa bile vera, quae iam praeparata erat, & ab hepatico sanguine secessum fecerat, siue hepaticam, siue cysticam, siue vtramlibet existimes. Nullo experientia probari, nulla ratione sufficienti evinci, nullo simili oeconomiae animalis exemplo illustrari posse videtur, si ponem illum naturalem, exquisite & singulari flauedine tintatum & tingentem, in globulos sanguine specifice grauiores collectum, tanto oeconomiae

cor-

corporis artificio in hepate, post paraeparationes variae, componi, separari, secerni solitum, magnisque in vicina vslibus, per isteri symptomata vitiatis, destinatum, extra eius artificii consortium, solo intestino sanguinis motu, vt *Pechlimus* vult, vel nescio cuius archetas illatu, ex ipso sanguine sese evoluere, talibusque phaenomenis in apicum prodire posse, vt in aurigine sensibus obuium est. Talia si sanguis, vel intestinum eius fermentum, vel archeus, praestare ex se posset, si talem ac tantam συγχεισθεντη διαχεισθεντη potestatem talia haberent, tanto organorum & oeconomiae mechanicae apparatu opus non fuisse videtur, quantum secretiones omnes, & biliosa praeccipue, requirunt.

Vasis vero resorbentibus venosis ad cauam venam tendentibus, quibus alibi continuo humores varii in statu sano & morbo, medicamentorum particulae, balneorum humiditates, mercuriales globuli, introrsum suscipiuntur, quaeque, pro communi oeconomiae corporis ratione, in confiniis secretae bilis tam hepaticae, quam cysticae, itidem dubio procul hiatus offerunt, reduci utramque ad sanguinis massam posse, nihil vetat. Ad certum tamen raritatis gradum, eorumque hiatum proportionem, attenuati praeter naturam sint oportet, & in serum biliosum conuersi spissiores bilis globuli, vel intestino motu, & craeos cohaesionisque perturbatione, vel spasmodorum sive idiopathicorum sive sympatheticorum impetu, vel vtriusque. Protrusi etiam sint oportet in ista orificia motibus retrogradis, vt eo adigantur, quo alias non nisi tenue & leue serum, non proprie biliosum, naturaliter inhalat, utque deinde, vbi ad maiora vasa venerint, vnti iterum, sicut discripti globuli liquidi homogenei solent, bilis verae imaginem auriginosam repraesentare, atque ita per corpus diffundi queant. Concipi hinc potest, quomodo multiugae causae, propinquae & remotae, morbum hunc vel directe, vel indirecte producere, & modo diutius, modo brevius seruare possint, & qui fieri queat, vt ipse cystidis calculus, vel suo corpore, vel spasmis excitatis, ductum cholidochum occludens, & elabendo denuo aperiens, non semper id efficiat, quod saepissime solet. Scilicet requiritur in ipsa bile, partibusque solidis eam mo-

uentibus recipientibusque, certus habitus, certa agendi patientique vis, ut regressus ad sanguinem promoueatur. Motus illi anomali bilem iam secretam cohibentes a iusto itinere, & retropellentes, vel, pro caussarum ratione, aequae ac aliae humorum ad aliena loca propulsiones, diu satis durare interdum continenter possunt, vel cum remissione aut intermissione repetere. Sique etiam intermittant, plerumque sit, ut altius iam massae circulanti immixta, vasculisque remotioribus impacta sit morbosa materies, quam ut ipsa aurigo, id est, cutis, oculi, lotium auriginosum, tam cito, cum celsante illa motuum & stricturae perueritate, denuo cessare queat.

Neque igitur forsan adeo generalis calculi indicatio, vbi cunque icterus appareret, adesse videbitur, ut non etiam aliis dicata indicationibus remedia, per experientiae fidem potius, quam obstructionis hepatis pro proxima caussa habitae theoriam reperra, amara, salina, euacuantia, subadstringentia, tonica, martialia, acidulae, praeципue Pyrmontanae, multis saepe nominibus commendanda esse videantur. Atque haud scio, an, qui primum ictero laborat, neque alia calculosae dispositionis indicia habet, in eius vitii suspicionem merito statim venire queat: licet altero oculo ad id respicere nunquam nocuerit.

Vel solus ille infantum plerorumque recens natorum icterus, medicatione vix ac ne vix quidem indigens, a sola noua, post hanc aerem, solutumque umbilicum, & interceptam cum materno corpore connexionem, sanguinis circulatione circa hepar, atque inde oriunda irritatione & stricture, bilisque tenerius cohaerentis impetu nouo, & facillimo regressu, ostendit, quam multi esse queant, quam multi sint icterici, sine calculi suspicione iusta. Sub statu epidemio febrium intermittentium, continuarum, continentium, purpurearum etiam & rubrae & miliaris, cui declinanti & imperfecta crisi soluta aurigenem succedere saepiuscule obseruauimus, & alias etiam, tot saepe visuntur icterici, facile curandi, sine calculi expulsione, neque, sublatis semel anomalis craseos & motus humorum fibrarum-qae,

que, iterum relabentes, ut, licet frequentissime icteri, praesertim recidiui, pertinacis, exitiosi, caussa continens vel coniuncta sit calculorum, vel concretorum tartareorum, in cystide progenies atque exinde propulsio, alias tamen caussas haud immerito, sine calculis, saepe saepius concedere debeamus. Quod si igitur per sua se signa aurigo manifestet, quae egregie recensentur in *Nenteri fundamentis medicinae*, ill. *Bianchi* historia hepatis, *conspicuū medicinae celeb. Junckeri*, itemque, ne plures auctores memorem, in peculiari dissertatione elegantissima excell. *Schultzii de ictero*, tunc omnino, ut prudenter doctissimus auctor Edinburgensis innuit, & ad alias caussas omnes, & ad calculi forte prolabentis suspicionem respiciendum est. Elegans videtur, & his respectibus apta medendi methodus, quam, sat sibi ea in re conspirantes, quos modo laudaui, auctores exhibent. Arrident etiam praecipue celeb. *Schultzii de speciebus causis* que icteri variis, & de ipsis calculis vesicae felleae, §. 16. & 25. notata. Per placet eius methodus, cautionesque practicae, quibus, vbi de toni roborandi indicatione agit, haec addit: "Laudant alii "martialia; sed excell. *Alex. Camerarius* plurimum celebrat corticem "Peruvianum, quem imitaturus legat dissertationem de vsu corticis "a febre ad icterum extenso. Et quamquam ipsem experienti hanc "methodum occasionem nondum habui, ab expertis tamen fide di- "gnissimis viris cognoui, quod omnino bene se gerat haec medicatio.

Enimvero ad coercendam secernendae bilis crasin, ut secreta neque concrescendo in calculos dictos apta sit, neque turgescat nimis atque attenuetur; ab roborandum tum secernentis visceris, tum du-
ctuum ipsorum, spasmis & expansione debilitatorum, tonum; ad subi-
gendum, quae circulantibus humoribus vasculisque alienis intrusa
est, bilem; ad reddendum vasis non bilariis, alieno pondere liquo-
risque peregrini impetu dejectis, robur; & ad digestiones excretio-
nesque in ordinem redigendas; atque ita ad multiplices in ictero cal-
culo vel non calculoso indicationes aptum omnino censi-
re commendatum a celeb. *Camerario* remedium: cuius laudata dis-
sertatio vel sola contemtoribus corticis os obturare deberet, ut, loco ge-

neralium edictorum, limitationes iustissimas admitterent, & omissis conuiciis & infruetuosis disceptatiunculis dialecticis, in vnam mem artis finerito locupletandae & ab abusibus separandae, seruatis vobis, culturam per experimenta & analogiam rationalem conspirarent.

Neque ipsa calculi decidui, tamquam frequentissimae icteri caussae, idea huic medicamini, rite usurpato, obesse videbitur his, qui propulsionem per fibras tono deictas tonicis remedii promoueri considerauerint, & viri iudicissimi ill. *Heucher* affinis tui egregiam dissertationem de *calculo* per adstringentia pellendo legerint atque ponderarint: praesertim cum quid pollet haec tonica bilis vitiorum antidotus, in bilariis ductibus aperiendis, iustaque eius humoris crasi, iusto fluore promouendo, aliunde constet, ut genesia calculorum felleorum saepe subitaneam, mature data praepedire, & coniunctas, analogas, succedaneas aegritudines biliosas tollere, & multis bilis periculis & molestiis, ictericis vel non ictericis, auertendis apta esse haud immerito videatur.

Memoranda omnino in rem praesentem sunt, quae in libro pereleganti, quem mecum communicare haud grauatus es, ill. *Caroli Richae constitutionibus epidemias Taurinensis*, de febribus biliosis ex tertiano genere epidemias a. 1722. recensentur, vbi in variorum emortuorum cadaueribus calculi vesicae felleae reperti sunt, & vbi nullum remedium, praeter corticem peruvianum, mature & iuste adhibitum, pericula multiglicia, acuta & chronica, auertere potuit. Verba huc spectantia exscribam, quia liber in nostris oris rarus est. p. 62. sqq. "Totum, quod metuendum erat, maxime ab crassitate "ac inertia succorum & bilis potissimum, vt hanc vnam pro cunctis "afferam, vitellinae, vt aiunt, prassinae aeruginosae, pendebat, cuius "haud obscura indicia petere erat ab ipsis excretis iam tum quidem "cum coercita haec adhuc ab ambientis aeris frigore, nec irasci po- "tens, & suopte ingenio excandescere, febres tantummodo intermit- "tentest attulerat. Quantum vero eiusmodi humorum excretionis siue "sincera siue variegata sit, medicis facessat negotii, norunt practici.

"Quo-

“Quotiescumque enim apparuerit, illa, dat semper ansam suspicandi
“aliquam prauitatem subesse, quae morbum reddit non contemtibilem
“etsi alioqui mitem, quod Hippocrates docuit. Mites vtique ade-
“rant, quandiu intra intermittentium limites constitere, et si minime
“contemtibiles, memoratae febres, facili tum marte superandae.
“Vbi vero, saeuientibus inopinato austris, in subcontinas eadem
“degenerabant, aut ab ipso statim sui exortu toto penitus caelo ab
“intermittentibus distare videbantur; quibus hic quaeso artibus eni-
“tendum, quibus occurrendum praesidiis, vi quorum aegri, ab immi-
“nenti exitio, tuto possent euadere? Nullus hic induciis locus; nulla
“hic Fabio spes, qua cunctando possit restituere rem. Talis siquidem est eiusmodi succorum natura & conditio, vt nullam ferant ad-
“uertente Mercato, in exhibendis auxiliis moram, quum certum sit,
“nullum posse beneficium, gratiam, aut auxilium, a natura recipere.”
Indicatis hinc purgationis, in tali statu, periculis, maiori vero & tuti-
ori venae sectionis utilitate: “Saepe, ait, p. 65. sq. parandus hac
“methodo erat aditus auxiliis ceteris, ac eorum principi, cortici per-
“uiano. — Ne vero quis me putet vana loqui; lubet methodum, qua
“cum ego, tum alii plures praestantissimi huius ciuitatis medici in hu-
“iusmodi naturae febribus curandis vsi sumus, fusius exponere,
“eamque nonnullis curationum historiis ac practicis animaduersioni-
“bus illustrare. Utque ab iis ordiar, quae, ingruente hyeme, per-
“niciosum characterem induerant, vt pote quae nedum securitatem
“praesidii, sed celeritatem exposcere videbantur magis, quam cete-
“rae, quae superiore autumno praeluserant; consultum iis erat corti-
“cem ab initio protinus exhibere; febrile hoc modo fermentum, vt
“cum vulgo loquar, quodcumque illud sit, vel exiguum prorsus ac
“inconspicuum, vix editum illud, edomando statim, ac subigendo
“penitus ne eletum magis cuectumque nimis, ac furens, ingentes
“deinde tumultus induceret, quibus compescendis nulla postmodum
“artis praesidia sufficerent. Quodcumque, ait, fermentum sit, cum
“quoue in angulo latens occultumque. Non enim hic tot inanес
“coniecturas repetere subit, quas hac in re inumeras exco-
“gitatas scio, ac quotidie adhuc excogitari ab iis, qui artem suopte
“inge-

“ingenio a vulgi studiis abhorrentem, incertis & plerumque falsis opinionibus foedarunt: an stagnans aliquid, quod egeat moueri; num fixum quidpiam quod expetat exaltari, an quicquam exaltatum quod exigat deprimi; num quid intempestive influens, quod debet inhiberi; an denique obstructum quid, quod indicet referari? an intra sanguinem rursus constituendum illud sit, vel citra sanguinem, vel ultra? Nos haec linquimus agitanda iis, qui lites amant, nubemque hinc saepe pro Iunone amplectuntur. ,”

Exponit deinde defenditque suam sententiam de mesenterio, praecipua eiusmodi febrium sede, & “elucet hinc, inquit, sole meridianō praeclarior eiusmodi febrium, tum praecipue illarum, quod idem etiam iis absentibus subludebat, symptomatis, dirorum nempe abdominis cruciatuum fomes primarius & prope dixerim natilis locus. “Harum olim meminerat Ballonius. — — Conspicuum id magis fieri, si, quem illi usum & munus tribuit praeclarissimus Morgagnius, mente recolimus: videlicet, ut sanguini, per mesentericas venas ab intestinis ad hepar adscendentis, multas in transitu ex iis, quibus copiose ornatur adiposis cellulis, particulas oleosas pro separatione bilis admisceat. Confirmant assertum cadauerum lustrationes, in quibus plerumque bile atro flava turgida vesicula fellis occurrerat, defectu nempe illius olei, quod in statu naturali, vna cum sanguine, per mesentericas, quae sese in portam exonerant, venas, hepati suppeditatur. Nonnullis totam lapillis refertam inuenimus, intus forisque ita nigricantibus, potius ut carbones, quam calculi esse viderentur. Hosce quidam ex iis qui praesentes aderant, aderant autem quamplures rerum medicarum ac anatomicarum studiosi, obseruationis confirmanda percupidi, num hi scilicet igni admotiflammam conciperent adque extremum usque alerent, lucernae admouerant, sed leues quidem crepitus edidere,flammam autem non seruauere, quod peculari vitio eius, in qua concreuerant, bilis accidisse arbitror. Nos equidem id ipsum olim aliquoties experti sumus, ac paene totos comburi animaduertimus. Hos inter rerum fluctus praestantius subsidii genus, ac “era,

"cra, pene dixerim, anchora cortex erat, siue intermittentis toto
 "sui decursu typum febris retulerit; siue in acutam migrauerit illa;
 "siue eadem subcontinua ab ortu extiterit, saepeque hinc, obscura
 "inter simulati veluti circuitus vestigia, medentes eluserit; siue de-
 "nique, nulla praesenti febre, alui termina tantummodo desaeuie-
 "rint. Nulla hic aduocanda sui generis materia, quae catharticum
 "suaderet, aut exspectanda medicorum scriptis adeo celebrata hu-
 "morum coctio; ne forte, dum hisce totus incumberet medicus,
 "vota ferens naturae, euacuato purgantibus, quod adhuc reliqua
 "erat, sero, aut datis, inani cunctatione, morbo induciis, altiori-
 "bus actis radicibus, malum ingrauesceret.

Germana his omnino sunt, quae maxime in constitutionibus
 epidemiis annorum huius saeculi XXVII. XXVIII. XXIX. XXX.
 obseruauerunt mecum omnes medici nostrates, & Tu, vir illustris,
 & ciuitatum regionumque vicinarum & remotarum medici plurimi:
 vt adeo merito aliis, qui talia pericula febrium spontanea, & tam
 manifestam in illis corticis utilitatem & necessitatem non viderunt,
 & ex sua experientia alienam, exabusibus vsus praejudicant & con-
 demnant, merito dixerim obseru. de febr. "tu si hic sis, si, quod nos,
 "videris, noueris, exploratum habeas, aliter sentias. "

Patet vero ex ipsa illa de lapillis in fellea vesica, ex vitio fe-
 brium, cortice mature dato vnicet certo sanabilium, genitis, is, quem
 supra laudauimus, eius remedii usus, in icteri etiam ab eiusmodi
 caussa, eiusque saepe, iterum iterumque progenitis calculis, recidi-
 vi, curatione: vti ex reliquis, quae haetenus proposui, constare fa-
 tis videretur, quam aequiter rectum corticis usum, cum celeb. viris,
Alex. & Elia Camerariis & Lanzoneo, in supra laudata *Camerariana*
 dissertatione excitatis, a febre ad icterum, pro re nata, extenden-
 dum iudicemus. Tempora vero morbi, atque indicationes prohi-
 bitionesque, rite discriminare oportet. Non ipsos spasmodorum acu-
 torum praesentes paroxysmos, non continentes, inflammantes, ali-
 asque alienas febres, non obstructiones labesque vi remedii superio-
 res,

res scirrhos, abscessus, & similia, quae in febribus etiam intermittentibus corticis vsum prohibere solent; sed ea auriginum genera, tempora, circumstantias, vbi nihil contra indicat, cum laudatis viris, speramus atque experti nouimus, ab hoc remedio rite & prudenter usurpato, praemissis, coniunctis, postpositis, pro indicacione, aliis, tantum opis evidenter saepe nancisci, quantum ab aliis exspectare vix liceat. Quid in vnu eius medicinae cauendum sit, quomodo euitandi abusus, clare satis ostendisse me puto in obseruationibus de febribus, & in cautionibus medicis de limitandis laudibus & vituperiis morborum & remediorum, vnde ista ad huius etiam biliosi morbi curationem facile fuerit applicare.

Gratulor mihi, tua approbatione, tuae experientiae plenissimis suffragiis firmatas esse omnes regulas & limitationes, ibi a me scriptas: gratulor, accessisse, quem benevolè tecum communicasti, consensum summi viri, patrui tui, & bene multorum praeterea genuinorum medicorum, qui, pro regularum ratione & modulo, rem ipsam prudenter experti sunt. Contradixerat mihi, vt nosti, sine eiusmodi experientia, cl. Goelickius, quum obseruationum de febribus librum edidisset, libello quem de laude febris falso suspecta, aduersus illustris patrui tui laudem febris merito suspectam, inscripsit: sed ita contradixerat, vt ipsum cum suis animi affectibus & praeiudicatis opinionibus, non cum libri argumentis rem habuisse, & personae meae certas ob causas infensem fuisse, cuilibet pateret. Causas illas facile appetet nihil aliud fuisse, nisi censuras meas in scripta quaedam eius, quas in ipso illo obseruationum libro feceram, & quare impatiens fuerat. Indicauit loca, & leuidenses viri obiectiones voculasque iniuriosas modestissime, remouit, in secundo cautionum medicarum tractatu, animaduerzionibus de limitanda febris laude. Iam tamen tunc agnoscebam, quiescere eum & veritati concedere vix posse; rogabam vero vt, si amplius pugnare veller, "plastrum" conuiciorum in stabulo relinqueret, si sine iis certare posset, quod "posse vix soleant, quibus mala causas sit, & praecepta opinio dominetur., Petitioni quidem locum non dedit: eo tamen ipso id, quod modo

modo dixi, egregie confirmavit, editis nuperrime plagulis duabus, quibus quot paginas, tot plena conuiciorum plausta, rerum omnino inania, in campum denuo produxit. Protrauit nempe in lucem d. VIII. April. a. clo 10 ccxxxv. epicrisin, ut longus titulus fert, in excerptum commercii litterarii Norimbergensis, quod hebdomade XXXIX. a die XXX Sept. a. clo 10 ccxxxiii. ex litteris DD. Pauli Gottlieb Werlhofii ad DD. Goetzium Hannouera d. XXX Augusti scriptis p. 305. 306. illis insertum est, una cum breui discussione questionis, quis hellebori rectius indiget? an Werlhofius, an vero disputationis de laude febris falso suspecta auctor? additis simul rationibus, quare predictae disputationis auctor compilatori cautelarum medicarum de laude morborum ac remediiorum temperanda non sit responsurus, Francofurti & Lipsiae, sine auctoris & bibliopolae nomine. Scilicet pauci elapsi erant dies, ex quo ad manus meas peruererat Goeliciana disputatione de laude febris falso suspecta, quum litteris quibusdam meis, ad b. DD. Goetzium Norimbergam datis, sequentia insererem verba, praeter meam intentionem edita: "Ante paucos dies in manus meas incidit dissertatio de laude febris falso suspecta, cuius auctor Cohausenii archeum febrium fabrum, Bergeri dissertationem de laude febris merito suspecta, & meas denique observationes, frustra erroris suspecta reddere allaborat. Bilem atram, qua turget, in meas praecepue observationes, in prefatione maxime & p. 28. 32. crude, & sine villa rationis aut argumenti umbra, euomit. Neque est cur aegre id fevam, quia id tribuendum videtur elleboro, quem ipsi observationibus meis scriptis praebeueram, ob dissertationis de impostura corticis Peruuiani, & de noxio eius vsu, quamuis recto, quae eiusmodi remedium indicare videbantur. Quod si forte per iustegeyav aliquam sapientior aliquando euaserit, ut rationibus & adaequata experientia, apparenter saltim, pugnet, respondabo: tantisper de iudicio inter nos cuiusvis viri prudentis securus ero.,,

Aduersus haec verba illam epicrisin direxit, quam percepsere sat erit, ut simul abunde refutata videatur. Miratur talia commercio Norimbergensi inserta; sed tribuit id sollicitationibus, quas facillime sibi fingit, meis. Concedit vera esse, quae de scopo di-

sputationis dixi, sed integrum sibi aequa fuisse censet *falso suspectam febris laudem* (sine limite) propugnare, quam ill. Bergero eam *laudem merito suspectam* (iusta cum limitatione) reddere; integrum aequa, suas de *impostura & de usu recto noxio* disputationes vindicare, (quas ita dietas vindicias in cautionibus meis abunde repressi) quam mihi eas cibrationi, vt ait, meae subiicere: quando ita eas cribraui, vt nihil in cribro remansisse videatur. Nugamentum esse dicit, quod scripsi, observationes meas sibi non lectas, nedum intellectas, quum de simplici & plano sint, & nemo sanus contra librum non lectum scribat. Non perfectas dixi, quia ipse fugitivo solum oculo lustratas fassus est: non intellectas, quamvis perspicuas, simplices, planas esse gaudeam, in cautionibus meis probauit. Probauit vero satis ipse, tum in disputatione de *laude febris*, tum in altera de *humorum maturatione in morbis*, vbi sine nomine meo verba manca & male intellecta allegauit, tum hac ipsa *epicrisi*. Elleboro se opus non habere deinceps disputat, qua in re lubens cedo. Proclamat, neque in mea castra transire se velle, neque assumere corticis usum, quod mihi perinde est. Per multas sibi esse dicit rationes a priori, & numerosa experimenta a posteriori: quae contra me measque limitationes, per sanam rationem, nihil facere possunt. v. *caution. medic. tract. 2. §. 29. 30.* Conuicia inania in id remedium paucis denuo verbis iacit quod a me pro catholico antifebrili, & vniuersali febrium omnium domitore & exterminate haberi criminatur, quasi aequa, ac ipse, limitationum obliuiscerer: eodem errore, quo, in disputatione de *maturatione in morbis*, verba mea de degeneribus Hippocratis filiis, cruditate semper & ubique expurgandas perperam docentibus, in peruersum sensum mutilauit. Multa suarum formularum millia in officinis Francofurtensibus exstare laudat, quarum nulla vel scrupulum corticis recipiat, egregio genuinae experientiae, & solidae aduersus inumeros doctissimos, prudentissimos, candidissimosque viros, multis experimentorum millibus expertos, disputationis, testimonio. Delabitur hinc ad praefationem observationibus meis praefixam, quam misere ita torquer, vt inde eliciat, mores mihi prauos esse, id est stolidam ambitionem, tum impetum licentiose irruendi in eos, qui mecum non sen-

senserint, quia nomen meum primo reticere me voluisse scripsi. Atque inde rationem desumit, quare cum ita male morato homine seram disputationis reciprocare recuseret. Cur nomen primo reticere voluerim, quamuis consilium dein mutarim, iudicet ex suis ipse conuiciis. Nam noueram tales esse homines, quos notat ill. *Heisterus* compend. anat. T. I. p. 168. Conferant velim praefationem meam, qui personam ignorant, cum obtortis *Goelickii* insimulationibus. Subiungit facetum dicterium *Blondelli* cuiusdam, in aet. erud. Lips. 1734. m. Octobr. relatum, tam subitam, quae in cortice elucet, vim febres fugandi, foederi cum daemone deberi: quod, qui serio existimaret, tribus sane Anticyris insanabilis ipsi credo cl. *Goelickio* videretur. Denique certas illas caussas, quas supra dixi, ob quas ipsum mihi, tunc quum de *laude febris falso suspecta* scriberet, infensum fuisse iudicau, nihil aliud esse formiar, quam quod ante plures annos, ut nunc degnum suspicari incipit, & suspicioni falsissimae suae fidem subito adhibet, cl. *Stoerio* in refutanda *Goelickiana* disputatione de *mutilo medicinae corpore adiutor fuerim*, & ab inimicis *Goelickii* ad ipsum refellendum instigatus, quos profecto nullos noui. Hinc missum me facit, &, intactis argumentis, in personam cl. *Stoerii* ad finem vsqne inuehitur, quam ipse, si lubet, vindicabit. Meum enim non est, alienis me negotiis immiscere.

Ceterum libellus totus flosculis conuiciorum, verborum turpitudine, nullaque praeterea re, ita refertus est, vt famosum iuris consulti dicturi essent, nisi nomen clarissimi auctoris *Goelickii*, adeo facile ex re ipsa, animi affectu, stilo, sententiisque limite carentibus, soli ipsi propriis, & quia nullum alias inimicum habeo, adeo certo & facile noscere liceret, vt tegere illud famosasque sine nomine iniurias spargere voluisse, vix ac ne vix quidem videatur. Vnum & alterum referam paragraphum, obscenitatibus, quae nihil nisi chartam & scriptorem maculant, minus conspurcatum, licet aeque iniuriosum, ac euidenter falsum: ex uno disce omnes. Laudaram in praefatione ad obseruationes de febribus praeceptores meos, quibus primitus debeam, si quid in me est, & inter alios ill. *Meibomium*,

mium, quem agnatum, amoris caussa, salutauit, & b. *Spiessum*, professores Helmstadienses. Addideram, huic me successorem designatum, in eo ante aliquot annos fuisse, vt ad vitae academicæ delicias me in patria, vndecim iam annis relicta, reciperem; sed factum esse, vt, collata aulici medici prouincia, in stabili heic sede retentus sim, sed in praxi inquieta, qua a studiorum dulcedine detinear. Scripsi illud ideo, vt partim indicarem, quibus praceptoribus, viris longe praestantissimis, primitus debeam, quae tueor, dogmata; deinde vt ad nostrates medicos inclitos, mearum obseruationum testes & adiutores, laudandos, transitum facerem; vtque simul mei opusculi defectus diuturna ab academicis studiis absentia, & operosæ praxeos turbis excusarem. Cl. *Goelickius* nihil in his omnibus nisi ridiculam ambitionem inuenit, quia non nisi limis oculis intueri dignatur. Hac permotus, si ipsum audiamus, ex *Meibomiana* me gente oriundum gloriatus sum. Mihi vero in oculis animoque versatur *Senecae* illud: "qui genus iactat suum, aliena laudat.,, Ut ad istud iniuriarum & errorum specimen veniam, quod relaturum me paullo ante recepi: "Perplexum, ait, atque dubium quodammodo "me reddit, quod vniuerso obseruationum opusculo non aulicorum, "sed maximam partem plebeiorum hominum, sutorum, fartorum, "textorumque chinchina curatorum exempla in medium producta "esse videam. Si aulici multi, qui plerumque aliam, quam homines vulgi, vitae rationem sequuntur, curandi ipsi, medico aulico, contigissent, aliter sine dubio de vera eius efficacia sensurus fuisset. "Anne vero, mi lector, helleboro putas indigere eum, qui dulcem & quietam vitae academicæ rationem, inquietas & turbulentes praxi, quae ne nocturnam quidem medicis quietem indulget, anteponit? Id tamen praeter omnem expectationem fecisse Werlhofium ipse sincere confitetur, si, quae narrat, vera sint.,, Iniuerosa satis est eiusmodi dubitatio. Non timebam a tali, quum nomen & locum scriptis meis ideo maxime praefigerem & ad omnes medicos nostrates prouocarem, ne quis *Goelickius* obseruationum anonymarum fidem vellicare posset, aut consequentias nescio quas sibi effingere, quas ocularis quae cuilibet heic patet, experientia

refel-

refellit. Respondeant pro me, qui me norunt omnes. Sat notum heic est, notum tibi, vir illustris, an illusterrimorum procerum, nobilium, aulicorum, immo principis iuuentutis incomparabilis, cortice feliciter sanatorum, ex mea praxi, exempla vere & vbertim licuerit allegare: notum satis, an in vna & altera academia mihi professoris statio patuerit. Sed quid ista ad controuersiam? Si non nisi opifices curassem, & curatos recensuissem, si academia me nulla optasset, verae tamen forent obseruationes & limitationes meae, & falsae *Goelickii* sententiae limite carentes. Elleboro autem ideo aliquem indigere, quia inquietam praxin dulci academiarm otio preeferat, num quis cum sana ratione iudicabit, nisi dum animi affectus rationem obumbrant? Mihi, fateor, academia dulcior fuisse, quae non omnibus est, praesertim quando neque ibi praxeos turbae a medicis abesse solent, & aliae iusuper accedunt. Mihi inquam, dulcior fuisse academia, si rei familiaris, & necessitudinum, similiumque momentorum rationi aequa contulisset, cui qui se non accommodat, si qua commoda sede sedet, atque diuina operarum benedictione luculenter vtitur, quo pharmaco videbitur opus habere?

Ignosco facile bono viro, quem impetus animi iracundus transuersum agit, neque patitur, vt prius in personam meam statumque & mores aquiter inquirat, quam ista publice criminetur, quod praeterea tam nihil ad institutum facit, vt potius malam caussam arguat. Doleo vero sincere, me irae illi, & indecoris conuiciis, quibus non me, sed se ipsum, vir praestantissimus affixit, aliquam ansam dedisse per iocum istum meum iusto acriorem, quo elleborum me ipsi praebuisse dixi. Excidit mihi istud in virum doctum dicterium, sed ita excidit, vt crudis ipsius conuiciis expressum videatur, quo tamen nihil aliud indicare volui, nisi quod verum est, conuicia illa, quibus vir cl. obseruationibus meis labem adspergere frustra conatus est, non ex iusta ratione, sed ex bile atra, seu ira acerba mera, per refutationes meas acriusculas, ea intentione factas, vt praeiudicatis opinionibus medicarer, commota ortum duxisse. Patet illud vel inde solum, quod mecum plane sentientes medicos alias *Syden-*
ha-

hamium & Brunnerum iis ipsis disputationibus summopere collaudat, quibus me, qui ipsius generales iniurias sigillatim refutauit, tantoper creminatur, quod cum summis istis viris sentiam. Ceterum neque insipientem, sed doctum, ingeniosum, & bene meritum virum esse cl. Goelickium postea in *cantionibus meis*, & tractatu de *variolis*, officiose professus sum: neque elleboro eum indigere reor, sed moderatione, & animi affectuum praejudicatarumque sententiarum correctione, & opinionum limitatione, quam propriae eius prudentiae experientiaeque, post iteratam, si placet, controversiae ponderationem, permitto. Quām ī se q̄yāv̄ si non admiserit, habeat sibi.

Gaudeo interea, omnium, qui me norunt, testimonio tam esse falsas cl. *Goelickii* coniecturas de me meaque persona, prorsus ipsi ignota: tam toto caelo aliena a me esse, quae in episcopali ista edixit, vniuersa; ut in quemvis alium potius dicta videri queant, adeoque apud eos, quibus ignotus non sum, sponte omnino corruant.

Si qua mihi est ambitio, si non male de me sentire homines cupio, non mei honoris causa id cupio, sed veritatum, quas profiteor, & utilitatis publicae, quam pro virium tenuitate iuuare contendo: & pro his disporto, & errantes criminantesque audacter refello. Conuicietur vero porro, si lubet: facile ipsi concederem, quod meum est, si a talibus labē id pati posset, exiguum illud, quod nactus forsitan apud quosdam fuiro, nomen. Credat me inepit ambitionis, credit licentiosum disputationem, quisquis me ignorauerit; quid hoc ad ipsas res, quas tueor, earumque argumenta? Pro his scripsi, non pro meo nomine. Res vero ipsas, obseruationes, earumque consecutiones iustas, regulas & regularum limitationes, arti, quam profiteor atque excolere debeo, utiles, in scriptis meis, cum veri & recti conscientia, & summorum expertissimorumque virorum, & hos inter tuos, vir inclite, suffragio, propositas atque defensas, defendam denuo, quotiescumque, cum vila rationis umbra, eas cl. *Goelickius*, aut alius, inuaserit, dum spiritus hoc reget artus.

Quod

Quod si limitationibus meis, quas, vbi libros meos non fugitivo oculo lustrarit, sed plene & attente perlegerit, & sine opinio-
num velo intuitus intellexerit, veras, & iustas, & plane alias, ac si-
bi adhuc eas fixit, esse certo certius agnosceret, acquiescere tandem
aliquando voluerit, & vel fatendo veritati concedere, vel silentio
denique controveriam finire, "acquiescam & ipse, vii in cautioni-
bus medicis, iam dixi, tacitusque gratulabor non mihi, sed verita-
ti, de viri docti cordata assensione, vel de eius contradictione post-
"hec omissa. „ Sin rursus, vii adhuc fecit, pugnare conuiciis &
consequendis ipsi luberit, erit forsan, qui vel me inuitu dignum pa-
tella operculum adapter.

Neque video, quomodo ita pergendo effugere possit, quin id
de ipso iudicent viri sapientes, quod poeta quidam Gallus, (*Brueys
dans l'opiniatre*) eleganter canit:

un esprit prévenu
Dabord de bonne foi soutient ce qu'il a cru:
Mais, lorsqu'à la raison en vain on le rappelle,
Qu'à la prévention la passion se mêle,
Alors, pour soutenir ce qu'il a dabord dit,
Contre la vérité souvent il se roduit,
Et, honteux d'avouer, qu'il ait pu se méprendre,
Il voit, il sent, il touche, & ne veut pas se rendre.

An sua in praxi, quam nunquam dubitavi ipsum habere, corticis &
sum adsciscere velit, mihi perinde erit, idque lubens propriae ipsius
sapientiae relinquam. Non possum tamen, quin relegenda laudem
verba & experimenta sapientissimi tot principum aulicorumque me-
dici, & quondam professoris academici, Brunneri, in obseruat. meis
Sect. II. §. VI. not. n. & sect. V. §. I. not. a. ex eius editis scriptis indi-
cata, quem ipse Goelickius, in dissert. de *maturat. humorum in morbis p.*
18. magnum & incomparabilem Germanorum medicum vocat: qui-
que mecum omnino sensit, dum vixit, cuius rei plura specimina ante
oculos sunt interque manus nostras. Neque possum, quin commen-

dem ingenuam sapientiam viri illustris, *Caroli Richae*, medici aulici Taurinensis, quem supra laudaui, discipuli *Ramazzini*, qui, postquam aliquando, non quidem, vti cl. *Goelickius*, nullo, sed non aequo soli limite (vti aliquando etiam *Ramazzinus*) corticis abusum terminarat, a cl. *Torto*, medico aulico Mutinensi, meliora edocet, & praxi sua, & publica erroris confessione veritatem confirmauit. En viri candidissimi, morborum & curationum historici accuratissimi, verba! (constit. epid. Taurin. a. 1723. p. 66. sq.) "Equidem vno "Peruuiano cortice (is scilicet erat praestantius auxillii genus) tum, "quae primo illuxerant, intermitentes febres, tum ab iis ortas, aut "iis analogas ceteras, quae caput passim extulerant, subigi penitus, "nec reuiuscere amplius memini, congrua quidem dosi, tum debito "more, administrato. Vere aureus arbore ramus, qui, furente "sparsis quaquauersum fluctibus torrente, procellae impetum sistet, excandescentes succos compesceret, vimque morbi retundet ac cohiberet. Vere polychrestum, & prope dixerim diuinum "remedium, cui vtinam simile quidpiam ad alios morbos habere- "mus. Vir cl *Franc. Torti* me minus olim docte sentientem de hoc "admirabili febrifugo, imo forsitan & iniuriose nimis de illo locutum, "vtpote qui in verba magistri omnino iurabam, dignatus est omnibus benevolentiae signis complecti; quo tandem tum propriis obseruationibus edocet ipse, tum ingenti rationum pondere conuietus, quibus laudatus vir corticis innocentiam aduersus quosdam meticulosos, vel praeiudiciis imbutos, quibus (pauci sint licet) suspectus etiamnum redditur chnae chnae vhus, tueretur, errorem ipse meum agnouerim ac vltro fatear modo. Quaedam scilicet laudis pars est, errasse aliquando, confiteri errorem, inque viam reduci., Deinde postquam ingeniosam suam theoriam de febrium eiusmodi epidemiarum, nostris illis, quae scribendis obseruationibus de febribus locum dederunt, plane similium, caussis declarauit, & historias variorum aegrotorum cortice curatorum, e quibus vnu *soporofus* erat, recensuit, aliquam etiam historiam aegri omisso cortice pereuntis, "plerosque, ait, huiusmodi casus recensere possem, quibus "denegatus cortex, aut dimissus idem, cum adhuc largiore illum dosi
"exhi-

"exhibere opus erat, rem permisit in deterius abire. Ut enim
 "sificantia & sanguinis missio, quae duo haud diffiteor tutiora exstitisse
 "hac constitutione post corticem praesidia, (in iis potissimum febris,
 "quae acutarum indolem ac mulabuntur) viderentur recta aduersus mor-
 "bi genium pugnare, ut & repetita diluentia ac fotus, quorum eadem
 "ferme ratio, ea tamen nihil, aut vix parum quidem, nisi una cor-
 "tex administraretur, aduersus morbi caussam profecerunt, quae
 "id namque praesidii efflagitabat, quo vegetior chylus, vegetiore
 "hinc quoque facto solido, imperuia viarum faciliter marte peruadere
 "immosque recessus adire posset, uno verbo, properantia ad statim
 "seu ad concretionem liquida, deficiente hinc pariter solida, fluorem
 "illa, haec vim ac robur amissum reciperent, ad statas ytraque aequi-
 "librii leges regredenterunt, vindicarentur ab infarctu glandulae,
 "expedirentur ab obstruktionibus viae, praecaueretur suprema, quae
 "imminebat, iactura: quod unum sperandum erat a cortice. Equ-
 "us indomitus & effraenis quandoque est febris. Ab eo hominis
 "vita trahitur, velut currus, quo fata sinunt. Medicus moderator
 "est, aurigae instar lora tenens. Si vulgari vtatur hic methodo in
 "curatione febris, id aget tantum, vel studebit agere, ut medium
 "surens equus teneat iter ne in foueas hinc inde paratas obliquus fe-
 "ratur, currumque, vel hominem, perdat; non vero impediet, quin
 "cursum suum equus expleat, vsque quo illi sufficiunt vires, & fu-
 "ror: non sine graui metu, quod, dum

"Fertur equis auriga, nec audit currus habenas,

"offendat ille tandem ad obicem aliquem, ad quem allisa male consi-
 "stens facile frangatur machina. Quod si china china vtatur medicus,
 "id aget, ac si retracto magistra manu conuenienter fraeno, equum vi-
 "sistat, aut retrogradum faciat, & hoc pacto tutius incerti cursus decli-
 "net pericula. Plerisque vtique easus recensere possem aegrotanti-
 "um, quibus male cessit res, siue ludens adhuc tertianario circuitu febris
 "derespente in acutam transierit, siue haud deleto morbi fomit in len-
 "tam abierit, quod vtrumque discrimen cludere erat, exh bito op-
 "portune cortice.,, Huius ceterorumque plurimorum ab er-

rore, experientia duce, redeuntium, & in remedii, quod contemserant, laudes aequas effusorum exempla, si nolit sequi cl. *Goelickius*, limitare forsan ipsum aliquo saltim modo docebit vir praestantissimus, sententiaram *Stahlianarum* defensor acris, b. *Gohlius*, qui hanc ipsam in rem in medic. clinic. & forens. p. 609. professus est, non esse pertinaciter iurandum in verba magistri; docebit limitare ipse *Stahlius* magister, cum affectis plerisque & doctissimis; docebit denique limitare, si non propria, saltim aliena experientia, & ratio ac prudenteria propria, quamprimum vela animi affectuum ab ista romoueri patientur.

Finio hisce scriptiunculam hanc, atque ita, nisi quid noui, vniuersae cum cl. *Goelickio* controversiae coronam impono, de tuo, vir illustris, omniumque, qui me norunt, omnium denique eruditorum & sapientum non praeiudicantium iudicatione securissimus. Ignosce lucubrationem hanc apologeticam, ad *Te* datam, fiduciae in *Te*, in iudicium tuum, tuamque benevolentiam, meae! Vale, atque ordinis medici & nostrum decus esse diu diuque perge! Scribebam Hannoverae d. xxv. Maii. a. clo 10 ccxxxv.

PAVLI GOTTLIEB WERLHOFII
OBSERVATA
MEDICO - PRACTICA,

QVAE SPARSIM EXTANT
IN OPERE PERIODICO,

CVI TITVLVS:

COMMERCIVM LITTERARIVM AD REI
MEDICAE ET SCIENTIAE NATVRALIS IN-
CREMENTVM INSTITVTVM,

NORIMBERGAE, 1731-1745.

EXCERPTA A
J. E. WICHMANN.

1775.

MANI GOTTHEIS MÆRTHIONI
OBSEVRATA
BICO - HRACTICA

DE AERIS ET VENTIS
CVM PLEIADE ET ELLIPSI
AD ERI
MEDICINE ET CIRURGIAN NATURÆ IN
EXPERIMENTA INSTITUTA
ET THERAPEUTICAE
ARTIS
IN CIRCUS

EXCERPTA E COMMERCIO NORICO.

§. I.

Status epidemicus.

d. 13. Mart. 1733. Status noster epidemicus haud infelix jam est. Exantata fere, & non nisi $\sigma\pi\omega\gamma\delta\mu\nu\omega$ amplius sese ostendente, *dispositione illa catarrhalis*, senibus, tennillis, tabidis, aliisque aegre habentibus haud secura, quamvis cetera satis benigna, quae orbem Europaeum nuper per vagata est, supersunt pleuritides satis frequentes, sat etiam graves; sed venaesectione justa statim levari, & septimo, aut nono die, crisi per sudorem, passim etiam cum purpura, finiri solitae. Caeterum purpura, erysipelata, febres intermittentes, synochae, convulsiones infantum, apoplexiae, puerperii affectus, hoc mense & superiori obtinunt hinc inde, rariuscule tamen. *Podagrici & nephritici* velut ex condicto, pene omnes suos aut tolerarunt nuper, aut adhuc patiuntur paroxysmos, & graviores solito, & fere longiores.

§. II.

§. II.

Phosphorus.

Mens. Apr. 1733. Ultima superioris anni hebdomade p. 419.
 ex historia novissima *Academiae parisiensis*, nondum ad me perlata,
 refertis *novum*, quod dicitur, *phosphori genus*. *Pyrophorus* hic potius,
 quam *phosphorus*, non intelligo, quo paēto novus dicatur.
 Est enim, in rei cardine, ipsum notissimum illud, & nobis siepe
 tentatum, pro croco martis *Lemeriano* parando in chymicis etiam
 usurpatum, experimentum cum ferro, sulfure & aqua factum, vi
 cuius *Lemerius*, *Listerus*, *Bergerus*, *Hoffmannus*, ignium subterra-
 neorum & aquarum mineralium, praeſertim thermarum, & vapo-
 rum omnis generis subterraneorum ortum, ex pyritibus maxime,
 qui omnes ferrum & sulfur continent, madefactis, explicant. Ne-
 que alii pyrophori sicci, praeſertim ex alumine & terra inflammabili
 quavis, novi amplius sunt: quippe apud varios auctores, & in
 ipsis *commentariis Academiae scientiarum*, & praeſertim *Actorum
 Medicorum Berolinensium* b. *Gohlii* (a) dudum descripti. Haec ad
 manus non fuisse oportet Viro Clarissimo, qui in *Actis Nat. Cur.* no-
 viſſimis (b) modum conficiendi inter secreta haētenus habitum dicit,
 & ipſe revelat, sub titulo *pulveris Acherontis*, & quod magis no-
 dum videtur, & nobis explorantibus verum repertum, & quod ad
 rationem chymicam physicam facile explicabile est, ex solo etiam
 alumine calcinato pulverem ejusdem efficacie spondet; sed qui,
 dum aetatem non servat, denuo subinde calcinandus sit.

§. III.

Decoctum seminis Miliū.

Quae de *decocto seminis Miliū* ad alvi fluxum memorantur (b)
 belle conspirant cum nostris cum de aqua *Emfana* obſeruationibus,
 in meo ad vos tractatu de febribus, p. 133. not. h. notatis. Utrum-
 que

(a) Dec. I. Vol. I. p. 67.

(b) Vol. I. Observat. 74.

(c) Hebdom. VI. hujus Anni, n. III. p.

43.

que nempe remedium & demulcet egregie, & blande diureticum & tonicum est. Mihi, medicisque nostratis in multis morbis de-
coctum illud pro prisana, usurpatum, praesertim, si quod urinae vi-
trium, vel alvi fluxus, vel colicum, & paralyticum malum adest.
Simaroubae tamen substitui plane posse non videtur, per qualitatum
manifestarum & experimentorum rationem. Et pars forte felicitatis,
in laudatis a cl. *Kramero* experimentis, maxima, aliis remedii
deberi videbitur, quae inter adhibita laudantur ipsa theriaca & dia-
scordium, i. e. opiate, sipientia & sistentia. *Ipecacuanham* singu-
lari vi demulcendi & stringendi longe discrepare, & praestare aliis
emeticis, in dysenteriis, diarrhoeis, haemorrhagiis, experientia *Pi-
sonis*, *Helvetii*, *Valentini*, aliorum, evincit: licet & alia profint.

§. IV.

Status epidemicus.

d. 7. Maii 1733. *Morbilli* jam cessarunt. *Variolae* copiosiores sunt, sed salutares. Mense Aprili plures, ex tertianarum gene-
re, febres, sat plerumque faciles, emiserunt, & hoc etiam mense
in dies suboriuntur. Sunt, quae Cortice peruviano opus habent,
sed felicissime, methodo nostrarum observationum, persanantur:
quas inter unam, profunde soporosam, denuo jam memorare licet,
in viro fere sexagenario, linguae difficultate, ex insultu apoplecticō
superioris anni, adhuc laborante, cui, nunc plane a febriculosis sym-
ptomatis liberato, hebdomadem intercapedinis & abstinentiae a
remedio, pro regulis concedo.

De Morbis sporadicis dicere vix attinet. Ad epidemios, non
in urbe quidem, sed ruri, grauter superiori mense grassatos, refe-
renda est pleuritis hand benigna, juvenibus & viris difficilis, neque
tuta; infantibus, pueris, senibus frequenter funesta. In urbe Ju-
daeum illum, observationum mearum p. 139. memoratum, jam plus
quam nonagenarium, ineunte superiori mense, a pleuride notha-
cum febre continente, in principio cum comate, sanavi sine venae-

Ssss fectione

sektione, quam reformidat; data primum mixtura simplici antiscorbutica, & exantlato comate, eclegmata ex oleo amygdalarum dulcium cum spermate ceti (*), & pulvere diapnoico, ac decocto pectorali; admotis in principio, & ante diem rursus septimam, vesicatoriis Feliciter convaluit homo, ut videtur, ad secularem vitam natus, quicquid graviter aegrotet.

§. V.

Tussis infantum convulsiva.

A mense inde uno & altero *Tussis infantum convulsiva*, clamosa, ferina, pertussis, Anglis *the hooping - cough* dicta, morborum hic maxime nunc epidemius est, originem, ut puto, debens calori primi veris diurno, fere aestivo, noctibus vero frigidiusculis, singulari autem etiam harum rerum proportioni, non plane explicabili, & dispositioni nuperae, catarrhosae, universali, non bene exantlatae, deglutitoque tunc ab infantibus, exscreare nesciis, muco. Morbus hic infantum dentientium & corporis per aetatem incrementa capientium, adolescentum etiam, singularis, & fere propriis, ubique pene terrarum praesertim in locis, uti nosster est, haud adeo longe a mari, ventos aquiloni cognatos, frigidos, transmittente, remotis, frequenter epidemius est, & maxime ex frigoris & caloris alternis vicibus, vel per tempestatum inevitabilis injurias, vel per diaetae, hypocaustorum, & potus praecipue virtus produci solet. Videtur partim quidem affectus esse catarrhalis, partim ex vitiata digestione oriundus, partim vero etiam inquinamenta. (**) supponere acria, quae cum ultimo succo nutritio, corporis

(*) Eiusmodi eclegmata e spermate ceti ultimis praeoxis annis penes autorem sensim in desvetudinem abiisse, lectors medici vel me tacente facile existimabunt.

(**) Pathologiae illi animatae, quae hunc aliosque morbos, praesertim contagiosos, exanthematicos infectis tri-

buit, *Werlhofius* neque quum haec scriberet, nec, licet eam a summi nominis viris *Rivino*, *Linnaeo*, *Desault*, *Rosenstein*, *Plencitz* &c. defensam videret, postea unquam suffragatus est; nihil saltem juxta principia haec theoretica in praxi mutavit.

poris incrementum per fibras tenerrimas praestanti, communicata, mucum pro gelatina, aut lympha teneriori, generant, tenellorumque nervorum fibrillas irritant. Inde est, quod chronica & difficilis sit morbi indoles, quam per plerosque morbos, crescentibus proprios observare licet. Si quis alius, certe hic, artem exposcit, expectatione curandi, donec forsitan eruatur verum adaequatumque remedium specificum, quod ingentes molestias cito, tuto, jucunde secare, & ita pericula convulsionum, & tabis, & morborum intervenientium, praecavere possit. Dialecta autem optima, calor moderatus & aequabilis, cibi pauci digestionisque facilis, potus ex radicibus, herbis, seminibus pectori dicatis, calidiuscula datus, praesertim vero Decoctum radicis Chiae optimae saturatum, tertiae vel quartae lactis parti remixtum, continuato usu vix quemquam ex eo morbo solitario interire patiuntur. Sed opus est parentibus & aegrorum moderatoribus haud morosis, aut festinationem vanam, imo saepe nocivam, urgentibus. Observarunt enim indolem morbi chronicam, quicunque historiam ejus scripserunt, quos inter haud postremus sane est *Zwingerus* (c), ut *Ettmüllerum*, b. *Lentilium*, observatores in Annal. b. *Kanoldi* passim adductos, dissertationem Halensem peculiarem (*), *Sydenhamum*, *Willistum*, Anglos phires, aliquosque taceam. Remedia, quae pectoralia audiunt, dulcia, oleosa, resolventia, anodyna, vix juvare videntur. Praestant laxantia blanda, in principio & declinatione, qualia *Zwingerus* praecipit. Camtharides applicatae, &c, si admittatur, venaefactio, *Sydenham* tantopere laudata usum habent. Pulvis ad tussim infantum *Mynschiti*, b. *Lentilio*; & Muscus arboreus *Baglivio* expertus, & alia variorum supra memoratorum auctorum remedia, acrimoniam & spasmos demulcentia, non spernenda sunt. Parca tamen sit oportet Medici manus, nec turbetur natura, neque obruatur pulverum, clegmatum, misturarum haustibus; aut calidorum, acrimumque remediorum stimulis incendatur. Impense pro specifico ab Anglis lau-

(c) in Paedoiatria practica, p. 324. seq. (*) est procul dubio illa M. Alberti de tussi infantum epidemica. 1718.

laudatus succus Pulegii, meis votis nondum unquam, tentanti licet saepe, respondit. Non explorasse me, fateor, quae in Allenii synopsi practica commendantur, expressionem Millepedum, aurum Mosaicum, oleum sulfuris, serum lactis: multo minus adductum ibi vulgi remedium, carnem murium frixam, aegris pro ferculo apponere sustinui, expectationi felici maxime innixus, & efficaciae laudatarum medelarum non bene sisus.

§. VI.

Tussis convulsiva epidemica.

Ex Hebd. X. p. 75. 76. didici autorem ejus, quod observationibus meis examinandum proposueram, problematis esse V. Cl. Joerdens, mihi gratulor de publico, quod inscius cum tam egregio viro suscepit, commercio. Idem sua in regione nuper eandem tussim convulsivam epidemiam fuisse recenset, & difficultatem curationis mecum agnoscit, & quasi alterum aliquod problema de eo morbo proponit: ad quod, quantum ad me attinet, modo dictis aliqua ratione respondisse liceat.

§. VII.

Usus Corticis peruv. ad Sphacelum.

Ex litteris Cl. Hampii Londino ad ill. Hugonem nostrum datis, haec excerpere liceat: "Saepe adhuc novae observationes societati nostrae regiae offeruntur, egregium *Corticis peruviani* usum ad progressum sphaceli inhibendum (*) confirmantes. Simul ac prelo excesserit collectio, quam medicus quidam hic loci latine adornat, transmittam exemplar unum & alterum.,,

§. VIII.

(*) conf. autoris Obl. de febribus, Sect. V. §. IX. not. i.

§. VIII.

Constitutio epidemia. Melancholia. Tussis convulsiva.

D. 7. Junii 1733. Constitutio nostra epidemia parum a nuper memorato statu discrepat (a). Reperi adhuc variolas, sed & morbillos, quos cessasse nuper putabam, raros tamen utrosque & benignos. Febres intermitentes tertianae sat frequentes sunt: sed & quotidianas veras cum tussi graui, quae etiam sine febri passim vagatur, plusculas habemus, Corticis peruviani ex nostra methodo usu, additis paucis Laudani liquidi guttulis, feliciter cedentes. Miratus sum, uno mense Mayo octo mihi melancholicas hystericas noviter factas, haud sine delirio, hinc inde curandas obvenisse, plures etiam quos novi mares feminasque melancholicos, maniacos, hypochondriacos, gravius solito laborasse, & varias febres intermitentes coepisse per delirium, sine notabili pulsus mutatione, periodicum, vel secus, manifestato deinde & typo febris & ingenio. In ista non febribili Melancholia hysterica haud contemnendas vires possidet remedium ad eum morbum in aetis anglicanis tam insigniter laudatum, Camphora nimirum ad dimidiad pro dosi drachmam. Dedi saepe per multas vesperas continuas cum mica panis in pilulas formatam, neque nisi bonus eventus, praemissis praemittendis, & absente febre ac incendio, & observata evagia insequutus est. Sane, quod in languore febriculoso cochlear vini praefstat, id a selibra, qui sine febre est, vix impetrabit. Atque ita etiam aliorum voluntarium remediorum usus, qui in febribus vel parciflum, vel nullus esse debet, & in exigua dosi scopo saepe sufficit, extra febrem feruditatem, in longe majori copia exhibitus, vix ac ne vix quidem exagitare humores corporis videtur, &, si quid in gravi morbo praestare debet, liberalior sit oportet solito (*). Ista vero Melancho-

(a) vid. d. 7 Maii 1733.

(*) Haud infeliori cum successu autor postea Mercurialia ad Melancholię in usum vocavit, evitato nini-

rum ptyalismo, & datis quarta quavis vespera pilulis novem ex Mercurii dulcis serupulo uno, Aloes & Camph.ana granis quinque; finali quotidie drachma una cum dimidia lima-

choliae hoc vere frequentia, novum mihi Hippocraticae veritatis, vere insanias oboriri, idque luculentum exhibet testimonium. Cæteri morbi, praeter tussim illam convulsivam, valde adhuc inter infantes vagantem, σποράδες magis sunt. In eo sum, ut explorem, quid in ista tussi præfert illud medicamen, quod cl. Harderovicen-
sum Professor de Gorter ad catarrhum nuperum epidemium peculia-
ri schediasmate (*) landavit, quodque idem est, quo ego ad febres
intermittentes perquam feliciter utor, observat. mear. Sect. II. §. IV.
it. Sect. IV. §. III. notatum. Conf. Commerc. noric. §. X.

S. IX.

Punctura hypogastrii ad Ischuriam.

Memoratis (Commerc. nor. 1733. hebd. II. N.I. pag. 9.) no-
vum experimentum puncturae hypogastrii, loco illius in Perinaeo
consuetae, ad suppressionem urinae curandam administratae. Simile
quid, diversa tamen paulo ratione, & meliori successu, in vicinia
nostra tentatum, pro confirmando Lithotomiae Franconicae usū, &
ad Ischuriam vesicalem, pro re nata, extendendo, narrare liceat.
Judaeus nomine Soestmann Hammerschlag, annos natus 36 ante
annum, & quod excurrit, ab equo iactus, ex eo quidem tempore
dolorem satis tolerabilem in vesicae regione sensit. Post sex me-
ses augentur dolores, & multum quotidie purulenti inter mejendum,
cum magna dysuria, excernitur. Supervenit tandem Ischuria com-
pleta. Itaque cum a medico egregio Cl. D. Conradi, Physico re-
gio Cellis Luneburgicis, ubi aegrotus homo tunc viicitavit, frustra
intus salutaria quaevis explorata essent, visum est accire chirurgum
ibi militarem expertissimum Logesium, ad admovendum cathete-
rem. Exhausta est eo instrumento vesica, profluente ad libras duas
urina, coloris lixivii, cum puris foetidi unciis quatuor. Dolor ta-
mea

turae Martis mane sumenda, atque
Hb. Anagallidis infusa laetenterque
decocta instar Theae haurienda in-
terdum de die erat.

(*) Quod inscribitur: Morbi epidemi-
ci brevis descriptio & curatio per
diaphoresin. Harderovic. 1733. 4.

men & ardor ingens in vesica & intestino recto remansit perpetuo, neque cessavit suppressio urinae, quae sensim identidem accumulata, septies decies intra octo dies, multo semper cum pure, instrumento educta est. Accessit tandem ea circa collum vesicae inflammatio, eaque in intrudendo cathetere molestia, ut aeger eum admittere & vix ac ne vix quidem posset, & omnino recusaret. Die igitur anni superioris Novembris 27. Chirurgus laudatus, aegro rite collocato, integumenta ad peritonaeum usque, supra os pubis, ad latus lineae albae exentis, dissecuit cultello bisacuto, facta ad duorum pollicum mensuram incisione: deinde cultro sectorio magno latoque (Lancette) peritonaeum, ipsamque vesicam, deorsum, collum versus, punctura obliqua, perfodit. Notum est, monente praecipue cl. *Garengeoto*, quam instrumenta acuta & plana ad praecavendas inflammations, aliaque incommoda in quavis punctura, ipsa etiam labiorum leporinorum & cataractae operatione, praestent spissioribus, rotundis, angulosis. Profluxit statim urina: quare chirurgus manu laeuem canalem argenteum, prope cultrum, &, hoc extracto, cannulam argenteam, quatuor pollices longam, digitum crassam, ad duetum canalis, in vesicam, oblique deorsum, collum versus, introduxit, & fascia munivit, admotis ex arte fomentis. Ea die & nocte belle egit aegratus. Secunda die febris vulneraria magna accessit: sed venaelectione & remedii rite propinatis, crisi per sudorem superveniente, post horas 12 cessavit, sine regressu. Injecta sunt per cannulam remedia abstergentia conservata. Urina quadruplo per hanc partim, partim per vulnus effluxit. Quinto die per urethram effluere, fluidior longe, quam olim, & albicans, coepit, valde immunita puris copia & foetore. Omnia in dies in melius versa sunt. Die nono exempta est cannula, & vulnus balsamo *Copaibae*, per plumam inuncto, balsamo *Arcae*, & emplastro, bis quotidie deligatum est. Tertio exinde die urina per vulnus nulla amplius exiit: idque sensim decimo tertio, ex quo cannula educta est, omnino coaluit. Accessit optima diaeta, iustumque medicinae juvamen, & quarta post operationem hebdomade, homo totus sanus, & a pri-
fico urinae vitio plane liber, medicationi valedixit, jamque in Hassia sanus degit.

§. X.

Constitutio epidemica. Uteri inflammatio.

D. 20. Aug. 1733. Aestas nobis haud insalubris est. Favet acris tempestas temperata, licet maximam partem serena, ventis plerumque ab oriente adspirantibus. Variolos & Morbillos nullos jam observo. *Tussis infantum convulsiva* pauciores afficit, sed in his priscum obtinet, neque sale ad catarrhum volatili *Gorteriano* (a) aut exasperatur, aut multum concedit. Paravi illud extempore mistis & in aqua pectorali solutis salibus, alcalico & ammoniaco, additis paucis laudani liquidi guttis & syrupo. Evidens tamen quibusdam levamen, & breviorem morbum tulit, in aliis frustra adhibitum. *Diarrhoeae & tusses* partim pertinaces satis, sed sine febre pleraequae ac periculo, plusculae sunt; *Dysenteriae* πνεοδες paucissimae; febres continuae priueae, plures intermittentes tertianae, simplices & duplices, diaetae plerumque & salibus obsecundantes, longe quam superioribus inde a septennio annis minus per aestatem frequentes, magisque securae. Ruri pallim febres catarrhales continuae benignae vagantur. In vicina provincia febres purpuratas, vel catarrhales, quae perechizantes audiunt, grassatas comperio, quibus parotides accidere consvererint. Duas superiori incise puerperas tractavi periculosa *uteri inflammatione* laborantes, die puerperii secundo horrore correptas, cum dolore ardente & fixo abdominis & dorsi, aestu dein accidente magno, anxietate ingenti, cephalalgia, vigiliis, deliriis, pulsu frequenti, magno, duro, inaequali, diarrhoea, Lochiorum suppressione, a die inde puerperii tertio. Purpura miliaris in altera quarto, in altera septimo die erupit. Praecesserat in utraque partus laboriosissimus praeter naturam, in altera etiam avulsio secundinae adhaerentis sat subita. Adhibui intrinsecus praecipue emulsionem semen cardui Mariae & Aquilegii cum Decoctu Cornu cerui usci factam, adiectis pulveribus diaphoreticis fixis; extus vero remedium a D. *Fuchso*, practico Gothano (b) cum orbe

(a) conf. Ann. huj. Hebd. 28. N. IV. p. 221. Paragraphi huius Excerpti VIII. (b) Qui sub ingressum huius anni cessit.

orbe medico communicatum (c): cataplasma nempe ex farina consolidae majoris, althaeae, & sigilli salomonis ana, cum lixivio fortissimo coctum, & toti abdomini tepide, frequenter & continue admotum. Quod & symptomata statim lenivit, & magnae lochiorum purulentorum copiac fluxum revocavit intra νυχθήμερον, servavitque per totum morbum, adeo, ut decursus ejus placidior fieret, & exitus denique in sanitatem evaderet exoptatam, circa diem puerperii in altera undecimum, in altera decimum quartum, quibus purpura exsiccata per squamulas decidit. Plurium Medicorum experientiae commendatam velim externam istam medelam, attentione & usu dignissimam, quam laudatus auctor ad inflammationem uteri, quippe frequentissimam, per sphacelum, mortis puerarum caussam, & ad ipsam purpuram miliarem, summe utilem longa & repetita experientia reperit.

S. XI.

Goelicke diss. de laude febris falso suspecta.

D. 30. Aug. 1733. Ante paucos dies in manus meas incidit *dissertatio de laude febris falso suspecta*, cuius auctor *Cohausenii* archeum, febrium fabrum, *Bergeri* dissertationem de laude febris merito suspecta, & meas denique observationes de febribus, quas ne quidem perlegit; aut intelligit, frusta erroris suspecta reddere allaborat. Bilem atram, qua turget, in meas praecipue observationes, in praefatione & pag. 28-32. crude & sine ulla rationis aut argumenti umbra evomit. Neque est cur aegre id feram, quia id tribendum videtur esse boro, quem ipsi observationibus meis scriptis praekueram, ob dissertationes de impostura corticis peruviani, & de ejus noxio usu, quamvis recto, quae ejusmodi remedium indicare videbantur. Quodsi forte per νερεεγγλαν aliquam sapientior aliquando evaserit, ut rationibus & adaequata experientia, apparenter fal-

(c) in actis med. phys. acad. caesar. vol. II. obs. 146.

Saltim pugnet, respondebo: tantisper de judicio inter nos [cujusvis prudentis viri securus ero (*)].

§. XII.

Suppresso urinae. Usus Cantharidum.

Sartor quidam quadragenarius, neque nephriticus antea, neque calculi signa habens, neque alio morbo affectus, nisi quod ante triennium post febrem intermittentem epidemiam, *dysuria* plurium hebdomadum, sub aliis Medici cura, laborabat, incidebat superiori anno in *alvi & urinae suppressionem* perfectam, ex vita puto sedentaria & vieti duro. Vomebat, velut ex calculo, cum dolore dorsi & hypochondri dextri, sine febre. Arcessitus quarto die solvi alcum sale cathartico amaro, ad drachmam unam quavis hora dato, ad unciam uniam & dimidiā usque; vena dein secta, praebui cyathos aliquot aquae pyrimontanae, & propulsae sunt urinæ unciae fere duae. Repetii altero die, sed omnia aeger revomuit. Interea iterata venaestatio, enemata, emulsiones ex violarum & melonum semine, Decoctum pareirac bravæ, nephriticum Foresti, *balsama*, (**) gummara, *nitrum*, pulveres, salesque diuretici, olea, mucaginiæ, balnea, aliaque remedia externa & interna, partim me ipso, partim amicorum vulgo consiliente, ipse etiam catheter, frustra omnino tentata sunt. Die undecimo accesserunt deliria, subsultus tendimum, sudor in facie frigidus, durus abdominis tumor, pulsus inaequalis, debilis, frequens. Necessitate (**) ergo urgente, remedium diureticum

(*) Conf. Cautionum medic. tractatus secundus integer.

(**) Inter haec, ad suppressionem urinae fine febre, uti & non nunquam ad hydropem, autori usus Terebinthinae præ aliis solennis fuit. Propinavit eam ad drachmam unam semis cum totidem uncis aquae cuiusdam diureticae, imprimis Chaerefolii, mixtam, addita syrupi Althæae uncia di-

midia. Quae quidem dosis omni biorio repetenda erat. — Vel & miscuit Terebinthinam in vitello ovi solutam cum anatica quantitate Nitri.

(***) Prodigia manu *Werlhofius* nunquam hocce remedio usus est, sed urgente demum indicatione; junxit præterea ipsi plerumque antidotum — Camphoram, tam pro interno quam externo usu. Temerarium aliquin au-

sum

cum certissimum, *cantharidum pulverem*, cum emulsione, ad granum unum, quarta quaque hora exhibui. Post tertium granum fluere urina parum grumosa sanguinolenta, dein pituitosa, tandem limpida coepit, cum dysuria. Continuavi, quia symptomata cetera statim mitigata sunt, medicaminis usum, ad nonam usque dosin: quo facto magis magisque, & tandem largissime ad plures in dies mensuras sine febre, dolore, prodiit urina limpida, immixtis symptomatis omnibus, sensimque sola ejus remedii *urægeya* convaluit homo, jamque sanus vivit.

Idem remedium tunc eo confidentius propinavi, quo magis cautus ejus usus mihi aliquisque dudum in *hydrope*, *morsu canis rabidi*, & praesertim saepe saepe saepius in *gonorrhœa* pertinaci tuto & cum salubritate exploratus est. Dedi in gonorrhœa in substantia ad granum unum, duo, tria, cum ossis saepiae drachma, & pro efficacie observatione, continuavi ad plures dies, & minori id cum molestia fieri observavi, quam si pro more *Bartholini*, *Listeri*, & aliorum, mihi itidem feliciter tentato, infusio in vino facta sit (*). Pertinet eo in morbo hoc remedium ad derivantia, imo & per locum affectum

eva-

sum hoc videri posset illi, qui insignem cantharidum efficaciam in adolescentie quadam perfecte sano mihi agnato nofecit; a solo odore Cantharidum hic vel interdui pollutiones, sive seminis prosluvium experitur, atque ab emplastro vesicante ex iisdem infectis applicato in veram gonorrhœam proprie sic dictam incidit.

(*) Infusum Cantharidum juxta *Bartholini* & aliorum praeceptum, aequo rarioris usus *Werlhofso* fuit ac Tincturae earundem e pharmacop. edinburgensi; interim raro quoque in pulvere easdem usurpavit, sed ultimis praeceos annis non nisi ad morsum animalis rabidi eas retinuit, ad hydropem & gonorrhœam tutiorem

medendi rationem fecutus. Quo vero modo Cantharides ad mortuum animalis rabidi adhibuerit autor, fusus ex ipius ad me datis litteris indicavi in dissertatione inaugurali: de insigni venenorum quorundam virtute medica, imprimisque Cantharidum ad mortuum animalium rabidorum praestantia. Göttingae 1762. Ad augendum ulterius numerum argumentorum, quae pro medelac hujus efficacia ibidem protuli, notasse sufficiat, formulam medicamenti Werlhofianum ex praecerto regiminis regii seorsim poltea publici juris factam esse, atque pilulas in pharmacopolis totius electoratus hannoverani jam prostrare uti dicunt officinales.

evacuantia, quae, sublata inflammatione, correctis humoribus, immunita plenitudine, & factis ex methodo revulsionibus, omne tandem saepe ferunt punctum, id quo in variis morbis medelisque usum venit.

§. XIII.

Podagra.

In *Podagras* curatione ab iis, quae ex communicatione cl. *Carlii* specimina vestra exhibent, haud multum diversa sentio. De *cura* vero *lactis* (a) contemtim nimis loquitur, quippe quae in malo graviori, & fere perpetuo mira haud raro praestit. Vidimus hic loci illustre exemplum in magnae dignitatis viro, qui septuagenario major, diaeta lactea uti coepit, omnibus membris claudus, nodis tophisque obsitus, perpetuis doloribus excruciatus. Brevi vero ex simplici illo remedio melius (*) habuit, & ita cum sanitate in gratiam rediit, ut ad 93um usque aetatis annum agilis alacrisque & sine dolore supervixerit, eadem diaeta ad mortem usque usus. Is ipse fuit, cuius exemplo hic excutus b. *Brunnerus* eandem medelam in proprio corpore instituit: & perquam sane feliciter. Ea enim inde ad mortem usque quam octuogenario major obiit, beneficia perpetuo retulit, quae in *Ephemericis* Academiae Caesareae laudavit: neque uti vult Cl. *Carlius*, ex levi dysenteria, sed ex gravi febri epidemia, pluribus senibus funesta, occubuit. Nequaquam egregia ejusmodi medicina, cuius utilitas multis exemplis dudum per plura secu-

(a) vid. Anno 1732. Hebd. IV. n. IV.
p. 28. seqq.

(*) Plura ejusmodi exempla in hac urbe habemus, inter quae illud ipsius auctoris satis notum est. Circa annum enim 1758. ab arthritide & podagra haereditaria jam per 30 annos afflidente ac quotannis recurrente, immunem eum praestitit *lactis* cura per plures annos. Summis vero sem-

per pro jentaculo, prandio & coena libram dimidiā *lactis* coēti; mane quidem per se, ad meridiem & vesperam instar *juseuli*. Vescebat finū pane similagineo, piscibus salubribus aqua dulcis, oleribus — pro potu mil nisi aqua inserviebat sub plenaria abstinentia ab omni viño, cerevisia, acidis, aromaticis, dñris, dyspeptis viscosis, flatulentis &c. Conf. Caution. med. tr. I. §. VII.

secula regionesque plures firmata est, suspecta omnino reddi mereatur: quamvis cautionibus limitari mereatur, & illud praeципue valeat: abstineat a lacte, qui nescit temperare gulæ!

§. XIV.

Constitutio aeris.

D. 22. Octob. 1733. Aeris constitutio per exeuntem aestatem ineunteque autumnum solito frigidior, siccior, sibique similior, raro tepida, pluvia, aut ventosa est, neque vero multa morborum frequentia gravis. Tussis infantum convulsiva cessat, exulant Morbilli & variolæ, praeter lymphaticas. Purpura hinc inde infantes, paucos etiam adulitos corripit, catarrhos affectus, cum faucium maxime inflammatione, item erysipelata plures. Tertianæ mense Septembri augescabant, vergebant in continuas, & graviora inducebant symptomata. Immiscebant se, erraticarum febrium ad instar, quartanae, quae jam mutata epidemii status ratione fere solac ex febribus frequentius supersunt. Sporades tamen etiam ~~civico-~~ notantur in urbe, ruri alicubi epidemiae, cum Cephalalgia gravi & vomitibus, vel nausea insigni, per dies fere quatuordecim sine periculo plerumque afflgentes, crisi per sudorem, subsequentे diarrhoea, solutae. Dysenteria in civitate paucos, suburbis plures, ruri hic illic multos affectit, medelam sat facile admittens. Jam ubique cessare videtur. Nephritici podagrrique mensem aquinoctii passim queruntur, aliisque, quibus consueta ~~paroxysmata~~ sunt. Apoplexia varios subito sustulit, alios item paralysi exsolutos reliquit. Ceterum moriuntur praeter tabidos pauci.

§. XV.

Sectio infantis ischuria extincti.

Secui nuper puerum octennem, ischuria decem dierum extinctum, qui ab ineunte aetate paucam & difficilem diuagationem habuerat, aliquoties urinæ suppressione fuerat affectus, & ante annum, ope mea, post morbi octiduum, paucis aquæ pyrmontanae poculis liberata

beratus. Cadaver apertum ostendebat renem sinistrum, cuius parenchyma, licet triplo majus, quam pro aetate, esset, & ureter proportioni aptus, pelvis tamen vix major solito, & ureteris ingressus calculo (*) nigro obstructus erat. Ren vero dexter deecrat totus,

(*) Unicum forsan exemplum veri calculi urinarii, quod *Werhoffer* in tota praxi 50 fere annorum occurrit; tota enim urbs non solum, sed &c, quantum novi, totus electoratus a ducatu inde Holsatiae ad principatum usque Hassiae rara illa beatitudo immunitate a calculo vesicae urinariae gaudet. Non est hujus loci, nec mei officii, ad quaestitionem hac occasione inter alios a medico viennensi (*de Haen* rat. med. X. p. 279.) factam respondere, interim monente *Pringlio* ut primam occasionem publice respondenti ariperem, non possum mihi temperare quin pauca ex meis, non Werhoffsiana, hic subnarram, quae lector non mihi sed suafiori vitio vertere poterit. *Werhoffer* quidem juxta communem & generalem opinionem, aquam, quae lapide calcareo abundat, calculi & affectuum nephriticorum genesi favere suspicatus est, ideoque aquam, quacum cibi coquuntur, in ejusmodi casu mutantam suscit, cum in hoc ipso oppido sint plateae, in quibus nihil horum pathematum observetur, in aliis multum. Contra, *Wrisbergius* Professor Göttingensis ipsi huic aquae, partibus calcareis imprægnatae, in ditione Göttingensi hanc immunitatem deberi, autor est in Hisp. variolar. Gott. 1770. p. 12. Sunt vero, quae pace tantorum viorum ab utraque sententia me recedere jubent. Aquam enim fluminis Leinae, Göttingam & Hannoveram

transeuntis, non continere huius immunitatis cauam, exinde apparet, quia non tantum huius fluminis accolae, sed & incolae aliarum urbium & totius electoratus & ipsi ruricolae ab illo remotiores, aqua pluvialis saepe usi, eadem felicitate gaudent. Solam quoque aquam in genere, quae ahena illi decoquenda dicata crux crassissima in oppidis hisce electoratus obducit, parum conserue ad facilitandum vel ad defrumentum diathermocalculosam, ex eo patet, quia (*Teste de Haen* X. p. 282.) Viennæ pariter frequentissimum est hoc aquae in Vasis residuum, nihilominus incolae calculosis affectibus obnoxii sunt. Quoad victum, omnia alimenta & potuenta cum aliis gentibus calculo laborantibus, hic loci communia habemus, vini, cerevisia, Theae, Coffeæ &c. potum. Alia igitur ratio subesse debet. Qui in cauam nostram beatitudinis inquisiverunt, ad id nondum attendisse videntur, præ omnibus aliis ingenti eti vegetabilium, olerum, radicum &c. nostrates ita excellere, ut laevioris fortis hominibus illa sola tæpe per plures dies immo hebdomades, excluso omni vita animali, pro alimentis inserviant. Et in hoc vitae regimine cauam raritatis morbi potissimum latere — nisi unicam, haud dubium videbitur illi, qui Parisinos & Londinenses præ aliis calculis obnoxios animali vicini præcipue uti, vegetabilibus paucifinis, novit. Sunt enim, ni fallor, inter

tus, & circa vasorum emulgentium distributionem, non nisi hydrides aqua limpida plenae, majusculae octo, plures minores, uvae instar cohaerentes, sine ullo parenchymatis, aut ureteris vestigio, reperiebantur, ipsae etiam, quod flatu & setis tentavi, non confluentes.

§. XVI.

inter ipsa haec vegetabilia, quorum quotidie pro jusculis, variis dapibus, imo & bellaris &c. frequentissimus nobis usus est, quaedam, nisi lithouraphica, diuretica tamen aliqua virtute praedita, hacque ratione prima statim calculi rudimenta fabuli forma e viis urinae eliminando, genesis ac incrementum majoris impediunt, quorū pertinet, uti videtur. *Petroselinum* offic. seu *Apium* fol. caulin. linearibus; *Asparagus* sativus. *Lapathum* hort. *Apium* dulce. *Chærophillum*. *Raphani*. *Vaccinium*. *Berberis*. *Daucus* sativus. *Raparum* clavis, ut sativa longa & *Brassicae* variae st-rad. cauleſc. orbic. depress. earnosa. *Napus* sylvestris. *Cicera*. *Myrtilli* vulgares. *Pisa*, praecepue fuccata. *Lactuca* capitata & sativa. *Pastinaca* f. *Selinum* fol. pinnat. lanuginos. bafi semitrilob. *Sium* fol. pinnat. fl. fernat. *Phaeolus*. *Solanum* tuberosum &c. Nihil itaque habeo, quod e praxi Werlhofiana ad calcuum ipsum, pauca, que ad affectus nephritis, commendem. In paroxysmis dolorificis ab ipso Opii usu non abstinuit, vel syrnum e Meconio ad unciā un. femis pro dosi porrigens vel mīscendo partem un. Laudani liq. S. cum duabus spiritus salis d. omni quadrihorio guttas 30-40. exhibens, donec dolores sopiti sint, tunc vero serum lact. c. succ. citr. parat. ad libr. 2. quovis mane, junctis interdum succis *Taraxaci*, Chae-

rophilli, Beccabung. pro aliquot hebdomadibus. Urgente dolorum atrocia, medicina illa anodyna (inquit in epistola quadam) refugium sacrae instar anchorae est, juvantibus, ubi opus videtur, enematibus, epithematis, unguentis, inter quae praefest linimentum ex ol. amygd. d. part. 4 spirit. sal. amon. p. 1. & epithema e filis lineis erudis in lacte calefattis. Suauit alibi decoctum rad. pareir. br. unc. 2. c. sal. amon. pur. drachm. 2. in aqu. libr. 2. ad longum tempus — etiam pro vehiculo illius anodynī, interposito singulis mensibus leni laxante manuato in sero lactis. Adversus mictum cruentum & Dysuria ex eadem cauſa pluries optimum effectum expertus est Extraicti Cortic. peruv. in quadruplo spirit. sal. dulc. soluti & ad gutt. 60 quater de die exhibiti. Pro simplici demulcente inserviebat plerumque oleum oliv. ad unc. 1. bis die. *Uvam ursi* in Dysuria a calculis rerum & vesicae minoribus & fabulo oriunda conspicuum levamen pluries attulisse; in mixtu cruento chronicō autem cum tenesmo & dysuria infigni juncto, qui vesicae ulcus caufam habuit, per aliquot hebdomades quotidie eam quater ad drachm. dimid. absque illa boni effectus nota datam esse, retulit Professori Göttingensi Murray. vid. ejusd. disserr. de Arbuto uva ursi. Göttingae, 1764. pag. 39.

§. XVI.

Status epidemici.

D. 10. Decemb. 1733. Quod ad statum nostrum *epidemium* attinet, tempestas sub Novembribus novilunio a sicca & magis eurina subito in tempestuosam & pluviam ex Zephyronotho transiit, & toto dein mense humidior ac identidem ventosa mansit, & etiamnum est, tepidior etiam, quam pro anni tempore. Morbi maxime epidemii sunt affectus catarrhos, gravedines, tusses, faucium inflammations, rheumatismi: erysipelata item faciei & pleuritides aliquos infestant, sat benignae omnia. Infantes multi catarrhalis febri per quatuor, aut septem, dies laborant sine periculo; purpura, variolis, morbillis pauci. Febres tertianae quartanae, & mixtae, seu erraticae, sat frequentes sunt, rariores continuae, rarissimae continentes malignae, funera pauca.

§. XVII.

Problema de praecavenda & curanda convulsione maxillae inferioris in infantibus.

Liceat expetere solutionem problematis: *quae sit praecautionis curatio convulsionis maxillae inferioris in tenellis infantibus.* In dissertatione de ea convulsione Jenae sub praesidio Friderici 1672. habita, paralysia maxillae populariter appellari dicitur. Vocatur vulgo hujus loci apoplexia cephalica, *Haupt-Schlag.* Spasmus vero primo est; tandem saepe resolutio: ut suctionis potentia vel tollatur statim omnis, vel minuatur sensim ac fatisfat. Praecedunt nonnunquam aut comitantur aliae convulsiones manifestae, contorsiones, ejulatus, diarrhoeae; saepe nihil horum accidit, ut ceterum corpus sanum videatur. Frequenter contingit infantibus recens natis, ad aetatis diem circiter usque XIV. matribus sanis, languidulis, nobilibus, plebejis; post partum expeditum, laboriosum, naturalem, perversum, maturum, prae maturum; suctione facilis, difficulti, frequenti, rara; lacte recenti, adultiori, imo interdum, ne praevia quidem suctione vlla. Nobis adhuc lugenda est veritas effati dictae dis-

dissertationis Fridericianae c. 6. "Affectus hic est periculosissimus, & pauca, imo ferme nulla, aegrotorum nota nobis sunt exempla, qui iterum pristinae sanitati fuerunt restituti." Primo enim exinde, secundo, tertio, vel quarto die mortui sunt, quotquot correptos vidi mus. De istis tenellis id dico, ubi nullam scio medicinam, (*) quae quicquam valuerit: non ita de adultioribus, ubi in affectibus spasmodicis haud adeo raro accidit, & medelam saepe admittit; item in vulneribus nervorum ac tendinum, praecipue semilacerorum, qualia ab ense obtusiori, iectu sclopeti, laceratione celotomi cum hoc symptomate periculosissimo exitiose contigisse novimus: quae vero etiam aliquando curata sunt applicatione diligentis calida olei terebinthinae, & incisione seu scarificatione semilaceratae partis. Sex hebdomades sunt, quod femina quaedam feliciter lactat infantem suum, postquam meo consilio, per duas primas a nativitate hebdomades alieno lacte enutriterat. Tres jam ante ipsa lactare tentarat liberos, ea cum infelicitate ut omnibus nono die perniciosa illa convulsio evenerit. Haec observatio ad similem prae cautionem aliquando forte usu esse potest. Sed neque ad omnem apta est, neque ad curationem pertinet, quam aliquam publice nosci pervelim, ne hunc in insanabilium morborum classe relinquere cogamur, qui inter haud infrequentes passim est.

§. XVIII.

(*) Nihil hic, quantum novi, *Werlhofus*, ex quo haec scripta sunt, in arte sua profecit, vel ad morbum letalem, cum omni sagacitate, remedium inventit. Majorem felicitatem contigisse illis, qui ex professo idem argumentum pertractarunt, proh dolor! non video. Utinam eos, qui inter insanum morbos Trismum silentio praetereunt, magis inopiae artis confessio, quam mali infrequentia absterruerisset! A medicis harum regionum

annus quidem expectanda videtur problematis solutio, quam ab illis, qui in locis ad occidentem proprius litis frequentiorem caussas morbi investigandi occasionem nanciscuntur, prouti jam spem aliquam fecerunt *Huck*, *Chalmers* (London. medical obf.) & *Bajon* (Journal de Med. 1769.) De *Werlhofio* id unum adjicio, Moschum in genere ipsum rarius adhibuisse.

§. XVIII.

Promissum de Cautionibus medicis & tr. de Variolis edendis.

D. 4. Martii 1734. Mittam propediem exemplaria tractatus
mei contra disputationem de laude febris falso suspecta (a), quem,
cum praemissa dissertatione, *cautionum medicarum* titulo appellare
constitui. Remoram hic typographi labor fecit alteri cuidam opus-
culo, de Variolis & anthracibus, quod prelo paratum habeo, quod-
que horum affectuum diversitatem demonstrat, quum Vir quidam
longe praestantissimus ante aliquod tempus ingeniosis speciosisque
argumentis probabile facere allaboraverit (b), variolorum morbum,
quem nos Graecis & Romanis priscis vere ignotum fuisse adhuc cre-
dimus, eundem plane esse, quem illi anthracum & carbonum, Ara-
bes prunae & ignis Perfici nomine vocitarint: quae nomina apud
singulos eos populos a variolis toto coelo discrepasse ostendemus.
Inserta sunt plura ad antiquitates, signa, caussas, curationes horum
morborum & congenerum spectantia.

§. XIX.

Constitutio aeris.

Hiems, a postremis meis litteris elapsa post aliquot circa De-
cembris plenilunium borealis frigoris dies, ad Zephiro-austrinam,
tepidam, pluviosam, tempestuosam tempestatem rediit. A Novi-
lunio Januarii ad plenilunium serenior, euro-austrina & fere verna
fuit: circa plenilunium ex euro frigidiuscula per duas fere hebdoma-
des; hinc ad hoc usque tempus, paucis serenioribus diebus interla-
bentibus, inter Zephyrum & austrum, rarius eurum, rarissime bo-
ream, fluctuans, plerumque pluvia, tepida, ventosa, sine nive &
glacie fere ulla. A multis annis tantus universae hiemis tepor ob-
servatus non est. Neque vero ea nobis morbos insignes epidemi-
os attulit. Suot, fueruntque febres, ex intermittentium & conti-
nen-

(a) conf. A. 1733. Hebd. XXXIX. n. II. (b) vid. Ann. 1733. Hebd. XXIV.
p. 306. p. 190.

nentium genere, varioli item & purpurae, utriusque parum; pluscula rheumata, & pleuritides sat benignae; catarrhosae faucium inflammationes plurimae, cum febre catarrhalis trium aur quatuor dierum, sine periculo. Nihil vero magis Medicos exercuit, quam *hypochondriacorum* & *hystericarum* cohors, melancholia vertigine, suffris & tinitibus aurium, insomnia, anxietate & querclis innumerabilibus. Inter remedia prae aliis, in compluribus ejusmodi aegris, eximie fese gesit *serum lactis*, cum crystallis tartari, aut citri succo depuratissimum, sincerum, vel chalibeatum, (*) uti descripsi (c). Depurare facile est, si mulcta mane vel circa meridiem, latetis mensura, seu pinta una, vel amplius, demto vesperi cremore, ebulliat atque despumetur, hinc cum injecta crystalli tartari sesquidrachma, vel drachmis duabus, aut succo unius circiter pomi citri, super ignem effervescat leviter, seponaturque deinde in locum tepidum per noctem, ut mane, facto integre coagulo, limpidissimum serum viridescens colari queat, quod sine istis enckiresibus purum obtainere multis difficile est.

§. XX.

Ratio physica obliteracionis vasorum umbilical. & canalis venosi.

Ad problemata de ratione sufficienti physica obliteracionis vasorum umbilicalem & canalis venosi, inquirenda (a), conjecturas quasdam meas proferre licet. Videtur mihi ratio non omnis in solarium partium solidarum structura quaeri debere; sed in ipsa etiam fluidi

(*) Vel sub usu foliis seri lactis simplieis dedit Tincturam Martis helleboratam ad guttas XC. ter de die. Ad febriculas hystericas interdum salem mirabilem Glauberi ita ut drachmas tres solveret in Aquae libra dimidia, addito pro grato fapore syripo; hujus solutionis baurienda cochlearia duo omni trichorio. Tribuit quoque Werlhofius nonnihil virtutis Aurantiorum foliis juxta methodum Hae-

nianam, sed ad laeviores tantum convulsiones hystericas, minus ad Epilepsiam. In genere vero Sydenhami methodum adversus plurimos hysteriarum casus praestantissimam putavit.

(a) in observ. de febrib. Sept. III. §. VI. not. i.

(a) A. 1733. Hebd. L. n. 1. p. 393.

fluidi & definite elastici elementi seminalis & nutricii, ad embryonis formationem & incrementum sensim sese evolventis, & sua tempora decurrentis, nisi nativo, qui vim suam directionemque, ad illa vasa tendentem, cum ipso tempore amittat, elanguente elatere ad impetum, eo praecipue faciendum, physica proportione destinato. Ex materno corpore certe elementum ejusmodi per vasa umbilicalia affluere, ipso tempore, & funiculi separatione, cessat. Exempla *αἰδητοῖς* in toto passim vegetabili animalique, imo & minerali naturae regno, in liquorum, secretionum, excretionum, organorum certorum, per nativa tempora & aetates, mutationibus, maturacionibus, orgasmo, directione, cessatione, multa occurunt. Ipse, quem & Vos eleganter notatis (b) spermatici liquoris, sanguinis menstrui, lochiorum, lactis, temporarius affluxus, & plena denique cessatio, quum vasa ante eas mutationes eandem ad sensum structuram & expositionem obtineant, probare videntur, liquoris alicujus, vel elementi elastici in liquore existentis, indole, per temporis rationem mutata, & hinc impetu aliter determinato, fieri satis posse, ut certae viae, licet per se aequa patulae, & solida structura sibi similes, justo tempore vel perlungantur, vel vix attingantur, & excicatae proprio se elatere contrahant, & sensim obliterantur. Praeterea, quod a Vobis etiam innuitur, nisi contrahentis se, post separationem a funiculo, umbilici, totum connexorum vasorum tractum pariter sollicitari probabile est, praesertim, quum ingens, ea separatione, in toto motuum negotio mutatio subito contingat. Numquid vero propositorum problematum praecipua ratio, quod ad partes solidas attinet, quaerenda fuerit in eximio aliquo cum organis respirationis, per nervos & fibrarum tractus ac nisum, nexu & consensu vasorum locorumque, quae pervia servantur, prae iis, quae obliterantur? Nulla major, constantior, efficacior diversitas est inter embryonem & natum infantem, quam circa respirationem: & fane, uti vasa umbilicalia, canalisque venosus, peculiarem tum cum materno corpore, membranisque huic adhaerentibus, tum, cum se-

cun-

(b) A. c. Hebd. XLIX. p. 385. seq.

cundina connexionem & confluxum habent, quae pulmonum aliquod officium, attritum sanguinis per gyrorum myriades, peragit: ita multo minus firmiter efficaciterque, quam ea, per quae post partum circulatio succedere debet, cum corpore reliquo infantis, cum pulmonibus maxime, ceterisque respirandi officio dicatis partibus contexta, conjuncta & conspirantia, per nervorum praecipue intercostalium & vagorum maeandros, eorumque distributionem, scopis suis aptam, esse videntur: quo posito, sat rationis forsitan in perpetuo illo novae respirationis impetu fuerit, cur sanguis, neglecta una via, non ita connexa, in alteram propellatur, ut prior sensim sensimque exficcari, collabescere, obliterarique debeat. Recte cl. *Bianchi* (c) de nerveis plexus intercostalis per hepar processibus, arteriam, inquit hepaticam ad instar reticuli circumligant, motum laticis per eam excurrentis regentes, tamquam habenae. Paria de aliis arteriis, quae post partum perviae manent, non aequae de umbilicali, quae obliteratur, dici posse videntur. Vid. *Bianchi* tab. IV. p. 930. de plexu hepatico, item tab. II. p. 893. ibique g. 8. ramifications arteriae hepaticae, sinum portae amplexantes, prope ad venae umbilicalis ingressum & canalem venosum cuius modi naturae artificium alienationem sanguinis ab ipsis promovere egregie posse mihi videtur, respirationis impetu nervos incitante. Ipsa vero obliteratio venae umbilicalis ceterorumque vasorum, a quibus perludis alienatur sanguinis circulus, fieri videtur tunicarum conniventium totarum incremento proprio, coalitu & obrigescentia ligamentosa; quemadmodum tunicas aliorum vasorum, imo tota vasa, in ligamentosam, cartilaginosam, osseam substantiam sensim degenerare posse constat. Quicquid vero conjiciamus, facit operis destinati sapientia, & partium impetum directionesque facientium subtilitas, ut ad divinum illud Fiat Vobiscum omnino semper denique pro supplemento confugiendum sit.

§. XXI.

(c) Histor. hepat. pag. 22.

§. XXI.

Conceptio falsa.

Quae de temporaria seminalis elementi, ejusque nisu ac molimum, indole modo dixi, alibique comprobavi (a), ad ipsas etiam *falsas*, quae vocantur, *conceptiones* (hoc est, ubi nullus partus post apparentem graviditatem in lucem prodit) aliquo modo spe-
stant, licet rariuscule, ut tunc aliquid verae conceptioni simile in corpore contigisse videatur, quamvis prima concepti embryonis, aut corporis imperfectioris, stamina statim forte corrupta & deper-
dita fuerint, manente nihilominus seminalis elementi, quatenus id in materno sanguine est, nisu tempestivo. Exemplum cl. *Neuholdus* (b) eleganter retulit. Simile fere mihi superiori anno obtigit, in militis uxore XXXII. annorum, antea focunda, quae ex signis, suppressis mensibus, rite quasi apparente foetus motu, aliisque, gra-
vidam se certissime credens, post tempus XXXX. integrarum heb-
domadum, lochia sine foetu experta est. Tunc vero foetum mor-
tuum in corpore superesse ex cessante, quam eo usque senserat, em-
bryonis quasi motione, ex ponderis in pube sensu, duroque & tu-
mido abdomen, anxia reputabat, donec, praemissis per fluxus tem-
pus pilulis balsamicis, illa, quam dicto observationum loco, lauda-
vi, curatio & limatura martis omne tulit punctum, a morboque &
opinione immunem praestitit, & menses in ordinem reduxit. Sub-
junxi dein potum & balneum aquae Pyrmontanae. Omnia vero,
sine priori expectatione ad justum usque terminum, nil profutura
fuisse puto. Hinc sententia mea circa quaestionem a cl. *Neuholdo*
factam colligi potest.

§. XXII.

Cardialgia podagraria.

Numquid *limatura martis*, legitime & diu satis adhibita, ex-
tra *cardialgiae* & *podagræ* paroxysmum, problemati cl. L. *Zoer-
dens*

(a) in obs. de febr. Sect. VI. §. VII. not. o. (b) Anni hujus Hebd. I .p. z. seq.

deus (a) maximam partem satisfecerit? Cardialgiam illam pro anomalia podagrcae *dia^ge^to^rec* habeo, quae, eodem fere modo, ab ista caussa non raro est, & vix felicius alio remedio, quam illo, in justos terminos redigi & ab internis partibus averti posse videtur: attestante *Musgravio* de arthritide anomala, & nostra, si id quoque addere opus est, experientia sat multiplici, in variis podagrae anomaliis, ipsisque cardialgiis horrendis, saepe recidivis, & hoc solo remedio funditus multoties extirpatis; de quibus dixi (b). Accedit in proposito casu acidissimorum vomitus, & pathemata hypochondriorum alia, a cl. *Zoerdens* enarrata, quibus forte vix aliquid illa limatura aptius indicatum opponi potest. In paroxysmo perplacet elegans Exc. *Trewii* commendatio *olei Cajeput*. Nobis illud usitatum nondum est (*). Si id non juvet, pulveris absorbentis *Wedelii* scrupulus dimidiis, vel pro re nata amplius, spem credo explebit, velocium cardialgiarum promptum auxilium. De *Magnesia alba*, item de lactea diaeta, qua fibi b. *Brunnerus* cardialgiam podagrericam sustulit, & nos aliis sustulimus, jam non dicam. (**)

§. XXIII.

Notanda ad Observationes de febribus.

D. 28. April. 1734. Pauca sunt, quae ad recensionem *observationum* *mearum* vestram (a) notanda videntur: 1) pag. 412. inter signa affectus soporosi, seu cari, apoplexiae similis, de quo problema quaesierat, sive potius inter caussas ad praenotionem ejus affectus

(a) A. hujus Hebd. V. n. I. p. 33.

(b) in *Observ. de febr. Sect. I.* §. 8. not. (b) it. *Sect. IV.* §. III. not. g. h.

(*) Post illud tempus frequentissime hoc oleum in usum vocavit autor, non solum in illo morbo de quo hic sermo est, sed et quibuscumque aliis nervorum malis, spasmis hystericis,

Hemicrania, Vertigine, Chorea ita dicta S. Viti &c. vel per se aliquoties de die ad guttas usque XII. factato instillatum vel in coannubio cum Cortice peruviano.

(**) conf. §. XXXII. observat. V. & supra. §. XIII. not. (*)

(a) vid. A. 1733. Hebd. LII. p. 411. sqq.

Etus cognitu utiles, a me indicatas, refertis medicamentum purgans ante tempus coctionis datum. Non autem solum coctionis tempus neglectum accusavi, quod non semper expectandum est; sed, uti Sect. I. §. VII. scripsi, coctionem neque expectatam, neque praestitam, aut non bene judicatas, quae etiam ante tempus coctionis adesse queunt, orgasmi & vergentis naturae indicationes, sub statu nempe maxime epidemio ad soporosa febrium symptomata prono. II.) eadem pagina vestra 412. lin. 31. pro carnus, qui typographi error est, legendum carus: uti p. 414. lin. 3. pro magis debilitantur, legendum corrumpuntur. III.) Quod p. 415. innuitis, me pro febribus tertianis recidivis praecavendis, donec ab iis tutum praefiterim aegrum, alternis semper hebdomadibus quiescere & repetere, quo usque nempe symptomata indicant, dando corticem vel in substantia, scilicet quandiu efficacius agendum est, & soporis aut continuae febris metus urget, vel denique ubi is metus evanuit, in infuso nonnunquam vinoso, id recte acceptum mentem meam exprimit. Addendum vero videtur quod Sect. IV. §. VI. notavi: "plerisque tamen febribus una repetitio, atque ita trium hebdomadum tempus, nec nisi duarum medicatio sufficiet." IV.) Sect. III. §. 8. non adeo accusations corticis falsas, de quibus sequens magis sectio agit, quam curationes imperfectas & dosium non adaequatarum abusum redarguit. Accusationum ibi mentio sit, quatenus imperfectae curationi ansam dant, & ad perfectiorem non negligendam incitare debent. V.) Quod p. 412. monetis, a b. Apino apud vos celebrem factum esse cascarillae usum, ejus rei explicationem aliquam observanter expeto. Forte opinio aliorum erronea, quasi ipse cascarilla, hodie ita dicta, usus sit, intelligitur. Forte nomen utrique cortici commune b. virum, de nova tunc cascarilla inaudientem, quam non vidit, ipsum ita errare fecit. Forte etiam alio postea tempore locoque cascarillam usurpavit. In febre sane epidemia Herbsprucensi, quam descripsit, vera Chinchina usus esse videtur. Quod si autem fallor in mea sententia, veri corticis speciem aliquam vulgaritatem, non cascarillam, in illius Historia febris epidemiacae describi, si que error meus per testes fide dignos in Vestrī oris probari pot-

potest, meretur ea res publicam declarationem, quam, ne ipse amplius errem, aut aliis historicum errorem persuadeam, efflagito. Eae enim dubitandi, vel potius pro vero cortice ibi designato decidendi rationes, quas in Obseruar. Sect. III. §. I. not. n. ex ipso libro *Apini* attuli, summum probabilitatis gradum adeo attingunt, ut non videam quomodo refelli possint, nisi sit, qui dicat: Vidi, quae hodie ita dicitur, quamque novi, cascarillam, non chinchinam veram, quam itidem novi, tunc temporis a b. *Apino* adhibitat; vel qui paria ex ipso, aut alio fide digno audiverit, quique simul cum ejusmodi effato conciliet ista, quae mihi dubitandi rationem fecerunt, quod vix fieri posse videtur, praesertim, dum *Apinus* suum, quem adhibuit, corticem sapore, odore, forma, effectu prorsus eundem, quibus veram & notissimam chinchinam, fuisse, claris verbis edicit; solo ferrugineo intus colore ab aliis, prius ipsi usitatis, ejusdem speciebus diversum. Dicta illa de cascarilla hodierna, quam *Zornius* (b) falsam vocat (nam Cascarilla vera veruſtiorum ipsa chinchina est) forent falsissima, quod nemo non novit. Neque video, quomodo *Apini* sensus adeo falli potuissent. Ferruginei intus coloris chinchinam omnes fere seplasiarii habent, &, quo magis tenera & tubulosa est, quam ille eligit, & ego eligo, eo magis plerumque ad eum colorem a cinamomeo deflectit. Species aliquantum diversae multae sunt, & genus non variant, sed sapor, odor, effectus, a cascarilla hodierna, & omnibus aliis corticibus, longissime distinguunt. Cascarilla, quae hodie ita vocatur, est cortex Eleuterii, pretio longe vilior, sub isto cascarillae nomine a seplasiariis lucri studiolis pro vera chinchina, fere circa illud tempus, quo *Apinus* scripsit, vendi coepitus, ostendente, & emtores incautos monente *Stiffero* (c). Patet hinc, eo tempore, ante satis detectam eam fallaciam, quae aliqui nulla esse potuissent, veram etiam chinchinam eo nomine venisse, ut facile, postquam illud pro Eleuterii cortice magis increbuit, error & confusio apud ignaros contingere potuerit, ad nomen potius commune & aliquam formae similitudinem, quam ad saporem, odo-

(b) In Botanologia. p. 202.

(c) Act. labor. chem. specim. 2. c. 9.
XXX

odorem, effectum diversissimum attentes (d). VI.) Sect. VI.
 §. 3. seqq. non pro causa febrium, sed typorum, ac periodorum
 quatenus illi temporarii sunt, declaravi motus periodicos regulares
 & naturales atmosphaerae. Causa febrium proxima & continens
 est ipsa quaecunque materia febrilis, cum motibus physica & me-
 chanica ratione inde consequentibus, de qua Sect. VI. §. V. dixi.
 Hanc vero respectum aliquem semper habere ad motus, fluxus &
 refluxus, temporarios atmosphaerae, quos Mathematici norunt, &
 ideo etiam tempestivis typis se adstringere, existimo.

§. XXIV.

Constitutio epidemica.

D. 20. April. 1734. Mensis superior & praesens variabili,
 pro primi veris indole, *tempestate usus* est, plerumque tamen austri-
 na,

(d) Ut clarissimi autoris voto satisface-
 ret D. D. *Trew*, solvendum hoc du-
 bium quaequivit a Dno Jo. Jac. *Kirste-
 no*, pharmacopoei Altioris Norico-
 rum fat claro, quippe qui a b. D. D.
Apino praescripta pharmaca ipse tunc
 pacavit. Rogavit ergo hunc, ut si-
 gnificaret: 1) num cortex ille, quem
 tam familiariter adhibebat, in histo-
 riaque febris epidemiae commendaba-
 bat laudatus D. D. *Apinus*, ille ipse
 sit, qui hodie adhuc cascarillae no-
 mine omnibus notus est, an sub eodem
 nomine cortex ille, qui chinchi-
 na dictus, & a quibusdam cascarilla
 falso nuncupatus erat, intelligatur.
 2) Num ipsis genuina chinchina co-
 gnita fuerit, eandemque hic in usum
 aeque frequentem adciverit. Qui-
 bus tunc humaniter respondit Dmns
Kirstenus: ubiquecumque b. D. D. *Ap-
 inus* praecepit Cascarillam seu Scha-
 carillam, corticem hunc fuisse sum-
 tum; chinchinam autem raro ab Eo-
 dem in usum vocatam esse. Vocata
 vit autem vel maxime in usum ex-

tractum, & quidem in forma pilula-
 rum, ponderis unius grani, quinque
 pro dosi. Hoc extractum per coctionem
 cum aqua parari jussit in Histo-
 ria febris epidemiae: quum autem
 optima pars in resinosis lateat parti-
 culis, nunc illud primum per vini
 spiritus infusionem, dein etiam per
 coctionem cum aqua paratur, ut ter-
 refres quoque particulae acquiran-
 tur. Temporibus b. D. D. *Apini*
 Cascarilla caro aestimata fuit pretio,
 una scilicet libra 24. vel 26. florensis:
 nunc diminutum existimationem sim-
 mul diminuit. Ceterum ex ore b.
 D. D. *Goetzii* nostri addimus, extra-
 etum cascarillae, quod in usum vo-
 cabat b. D. D. *Apinus*, non semper
 paratum fuisse solnmodo cum a-
 qua, sed cum illo per infusionem spi-
 ritus vini elicto combinatum; id
 quod memoriae commendare hanc
 ob causam vistum est nobis, ne quis
 ejusdem vestigis insistens, experien-
 tiam forte accuset errantem.

nā, tepidiori solito & sat saepe amoena. Germinant omnia citius vividiusque, quam pro anni temporis more. Morbi haud valde epidemii, frequentiores tamen, sunt faucium inflammations, pleuritides, tuffes, asthmata, febres rheumaticae, tertianae, variolae, purpurae. Synochi & nonnullae malignae sporades sunt, haud sine aliquo contagio. Tabidi & apoplectici moriuntur passim. Abortus & uteri haemorrhagiae solito frequentius occurunt. Superfunt aliqui ex quamplurimis, tota hac tepida hieme hinc illinc obviis, melancholicis, plusculi insuper passim emergunt. Vicinis in locis petechiae frequentes sunt.

§. XXV.

Spina ventosa ex laesione per spinam infixam.

Communicata mecum est sequens observatio, *de spina ventosa ex laesione per spinam infixam*. Mense anni 1731. Augusto homo rusticus, nudis pedibus incedens, spinam plantae pedis sinistri infigit, eamque integrum, ut putat, extrahit. Tertio post die, rei incuriosus, per aliquot rursus horas nudis pedibus ambulans, dolorem demum aliquem pungentem in affecto loco, eumque indies augescere, sentit. Mense novembri ibidem ulcuscula quaedam sponte emergunt. Applicata & per mensem continuata sola Terebinthina, sanantur quaedam, alia vero denuo oriuntur, donec tumor totius pedis successerit, & post aliquot dies, circa calcaneum pariter & pedis digitos, ulcuscula sese aperuerint. Balneator constitutus pedem scarificat, & inungit unguento viridi, quibus nihil juvantibus, principio Januarii 1732. ad carnificem itur. Unguentis hujus & emplastris, doloribus autem & symptomatibus nihil remittentibus, ad ver usque excruciatuſ aeger aequē fruſtra herbarum viridium, nescio quarum, cataplasma, ad autumnum usque applicat. Octobri mense bubulus Spiritum Vitrioli cum pluma quotidie toti illinere plantae, dorso vero pedis bis in die, unguentum ad articulos, puto mercuriale, inungere jubet. Factum id per hebdomades duas. Aut hinc immensum dolores, inflammatione stipati, tumore acce-

dente magno: ulcuscula ultra quinquaginta in plantis & dorso pedis oborta, cum exstillante lympha mera, copiosa. Variis abhinc empiricorum consiliis frustra adhibitis, quum omnia in pejus ruerent, tandem medio mensis Augusti superioris anni, chirurgum provincialem Blekedae Luneburgicae ad Albin, Krügerum, virum peritum, in auxilium vocat. Hic nullam, nisi in amputatione pedis difformis, sinuosi, ex livido pallidi, spem superesse judicans, feliciter eam exeunte mense administravit, ablato intra horae quadrantem pede. Pondus habuit 8 $\frac{3}{4}$ librarum; cutis crassitatem ingentem, tunica adiposa, cum subiectis musculis, substantiam quasi cartilaginosam addepta (*) erat. Ex ossibus metatarsi fere exesis fragmenta plura separata jacebant; secundi & tertii digiti ossa plane erant consumta; tarsi etiam quaedam, & os calcanei praesertim, rosione corrupta; fibula prope malleolum externum quasi diffracta, & ipse malleolus pene absuntus, tibiaeque extremitas magnopere laesa; musculi vero ibi siti omnes corruptione affecti. Pes totus tribus quatuorve sibibus cavernosus visebatur. Ablato autem, & ex arte sanato, famus jam cetera victitat homo, vivum infelicitis empiriac chirurgicac exemplum.

§. XXVII.

Febris maligna ab esu piscium.

In una heic domo sartoris, eaque sola, sine ulteriori extra ipsam contagione, *febris maligna* octo sensim homines corripuit, quinque

(*) Versus finem vitae suae in spina ventosa non venerea svasit *Werlhofius Decoctum Corticis peruv. & Radicis Rnbiae tintorum* per longum tempus continuatum, atque in simili easu *Corticis peruv. & filiginis ana unciam dimidiam* cum syrapi uncis quatuor, ut infans quater de die cochlear parvum sumeret. Externe ulceribus aliquoties in die decoctum saturatus folio-

rum fabinae, vel Extractum Cicutae in Aqua Calcis. vii. solutum applicuit, ab interno Cicutae usq; neque ad spinam ventosam neque ad verum Cancerum verum levamen compertum habens, quamvis ad drachmas tres singulis diebus dosin angeret. Mercurialis & in Carie, ubi minor eset latentis miasmatis venerci suspicio, nonnunquam exhibuit.

que e medio tulit; duas puellas, alteram ancillam adultam, alteram decennem, adhuc inter spem metumque detinet; neque nisi una, quindecim annorum, convaluit, quae primo sola per tres hebdomades laboravit. Brevi post mater in eundem morbum prolapsa est, dein sensim sorores, parens, frater, ancilla, uno semper contubernio & lectis promiscue usi, quibus vel alii aegroti cubabant, vel e quibus vix ablati erant demortui. Singulare vero est, has ipsas personas omnes, neminemque praeterea ex ampla domesticorum familia, pridie quam prima puella aegritudine corriperetur, comedisse fricos pesciculos impense jam corruptione foetidos, ejus generis, quod, Rondeletius aphyam cobiten, Galli eperlan, vel loche de mer, nostrates Stint vocant. Symptomata ad sensum valde lenia fuere, pulsus & urina plerumque naturaliter habuerunt. Debilitas indies augescens, tremulentia, & levis desipientia omnibus; faucium praeclusio, obauditio, haemorrhagia, purpura pauca miliaris (*) aliquibus obtigit. Nono aut undecimo die, aut seculis, mors placida successit. Medici duo nostrates clarissimi, fautores & amici mei, curam impenderunt omnem, quaatum perversa hominum diaeta permisit, variam adhibentes, pro re nata, methodum & medelam, sed successu haud diverso (**). Haec narrare lubuit pro cautione contra piscium, ad corruptionem properantium, esum, & contubernia nimis arcta & perpetua cum febricitantibus, & inter ipsos aegros: quos, quantum fieri potest, removere expedit a suis invicem effluviis, saepe duplicitibus morbum, vel extra statum epidemium valde contagiosum.

§. XXVIII.

(*) Num purpura miliaris aliquibus horum aegrorum obtingens hypothesis Strackiana de exanthematibus ita faverit ut experientia teste idem semper fomes putridus in systemate gastrico pro eodem exanthemate lateat? Werlhofius quidem epidemiam moguntinam singularis generis suisfe ratus, eandem medelam eidem morbo c. petechiis semper ubivis convenire negabat.

(**) Rariori huic observationi Werlhofium vel alium unquam medicum hujus urbis parem habere non memini, licet iidem pesciculi quotannis magna quantitate mortui semiputridi ad nos afferantur e mari parvo nobis vicino Steinhudensi, sunt autem Linnaeano termino salmo eperlanus Syst. nat. edit. XII. p. 511.

§. XXVIII.

Abortus.

Femina quaedam intra biennium *quinq[ue] passa abortus*, cum ingentibus haemorrhagiis, denique, postquam curatione nostra (Observ. de febrib. Sect. VI. §. VII. not. o.) usq[ue] est, & ultra annum ab istiusmodi symptomatibus libera vixit, menstrua ad novam usque graviditatem pauca, sed ordinata habens, peperit ante duos hos menses infantem vegetum, quem adhuc lactat, sed sine ullo humoris aut sanguinis puerperalis, aut *lochiorum vestigio*, & cum secundina plane alba, neque quicquam inde damni aut aegritudinis retulit.

§. XXIX.

An aer sanguini pulmones transiunti misceatur.

Hebdomade secunda hujus anni ex commentariis Petropolitanis recensetis cl. Bülfingeri experimenta elegantissima, quibus ventilatur quaestio, *an aer sanguini pulmones transiunti misceatur*. Diu est, quod ista de re disputatio inter medicos fervet, neque adhuc deserbut, quae tamen distinctius merito, quam fieri assolet, tractari deberet: utrum nempe aer plane non, an solum non secundum naturam, & utrum solum non integer, integrisque viribus, & sibi penitus relietus, an etiam nulla sui particula, nulla virtute, nullo vinculo irretitus ibi subintret. Laudatus experimentorum auctor merito distinguit inter id, quod secundum & praeter naturam accedit, & quamvis ordinarie sanguinem non misceri censeat, praeter naturam tamen, nempe a quacunque interna venae laesione, fieri id posse probat. Fieri tamen etiam posse sine laesione, quamvis impulso naturali aliquanto vehementiore & iusolito, demonstrare videtur praeter alia experimentum *Swammerdamianum*, a Borrichio (a) praecipue caute iteratum, quo ipsa cordis vasa per aerem tracheas inflatum intumescunt: ut spumosam sanguinis educti superficiem

ta-

(a) in Bartholini epist. Cent. IV. p. 448. seq. Add. ill. Bergeri Physiol. p. 47.

taceam. Dabo vero, naturaliter aerem istis, quibus, sibi extra corpus relictus, ad sensum pollet, qualitatibus omnibus libere praeditum, respiratione intra vasā pulmonum levia non adduci; neque memorabo subtiliores forte, quam prae crassioribus nostris sensibus apparere queant, aerei elementi particulas, aliosque illi mixtos vapores tenues, nihilominus eo pertingere posse, quum adeo omnia corporis vasā porosa sint, & introrsum extrorsumque varia corpuscula perspirent. Id vero negandum omnino non esse, imo Bülfingerianis experimentis firmari, persvasum habeo, aerem inspiratum, quatenus partim extus in atmosphaera jam humidus, seu aqueis particulis aliquo modo implicitus est, partim illis vaporibus humidioribus accedit, quos aere maximam partem spoliatos, adeoque facile novum recipientes, ex ultimi generis arteriolis pulmonum, seu vasī exspirantibus, magna copia exhalatos, intra vesiculas semper reperit, quibusque subito se ibi semper miscet, laxeque unitur (b), aerem, inquam, illum inspiratum humidulum per ipsas venulas ultimi generis resorbentes, seu inhalantes, extrorsum hiantes (c) magna parte rursus ad circumlabentem sanguinem admitti. Id vero fieri putem pondere illabentis ipsius aeris, & adhaesione particulorum aquarum aerem vehentium, & robore contrahentium fese & introrsum nitentium fibrarum. Numquid vero haec res pro praecipuo respirationis usu habenda fuerit? Foetus sane in utero neque tantum aeris in liquidas solidasque corporis partes disperdit, neque expirat pro corporis proportione tot vapores, ut de natis adultisque certum est, ut non adeo liquore illo, qui recente aere valde foetus sit, per pulmones instaurari opus habere videatur. Atqui liquores corporis humani fere omnes, & multo magis partes solidae,

plus

(b) vid. demonstrantia hanc rem experimenta plura cl. Halesii in vegetable staticks p. m. 234. seq. quibus extra omne dubium collocatur, aerem pulmonibus illapsum partem sui suaque virtutis elasticæ insignem in lympham ibi contentam disperdere.

(c) v. ill. Wedelinus de transpirat. insensib. §. II. seq. Cl. Quellmaltzius de vasī resorbentibus. Et Schreiber element. medic. physico - mathem. p. 346. seq.

plus longe aeris, quam communis aqua, in se continent, demonstrantibus experimentis ill. *Boerhaavii* in *Chemia*, & *Halesii* in *analyse aeris* quam staticis suis vegetabilium junxit, &c in haemostaticis. De usibus respirationis hodierni doctores in plane contraria abi� videntur: alii denuo cum priscis, post ill. *Helvetii* maxime observationes (d), refrigerationi, alii incandescentiae (e), alii condensationi, alii rarefactioni, alii utrisque, alii neutris singulariter dicari existimant, alii cum chemicis occultum ex aere cibum, alii nihil petunt. Ego cum laudatis observatoribus, *Boerhaavio* & *Halesio*, & summe calefieri attenuarique sanguinem, veloci, & vehementer per vasorum myriades impulsu circuitu per pulmones natorum, sed & vicissim, ne quid nimis fiat, momentaneo frigidiusculi externi aeris ad vas aallabentis attactu, refocillari, & aliquo modo, sed laxius condensari, credo. Ipsas vero elastic elementi particulas, supradicto modo per aquosum vehiculum sanguini circulanti induetas & immixtas, tum plurimis aliis vitalibus animalibusque usibus, & oscillationibus regularibus, tum non adeo, praesertim extra pulmones, refrigerationi & condensationi, quae magis momentanea est, sed magis rarefactioni & calori operam navare, non possum, quin existimem. Repte enim laudatus *Boerhaavius* in *chemia* (f). *Sanguis*, ait, *noster elasticus per arterias elasticas violenter actus, calet in motu sunitatis.* At vero, quo indoles sauginis plus vergit in ingenium aquae neutquam elasticae, eo minus calor is intra corpus producitur. Hinc sanguis ex pulmonibus redux, quia pro effata lympha exspirata, aere foetam recipit, minus in ingenium aquae non elasticae vergit, & idcirco etiam in corde & arteriis magis calere videtur, & rutilare; imo inde forte est, quod *Lomeri* experimenta evincunt (g), quod in ipsa vena jam pulmonaria magis rutilo & arterioso si-

mi-

(d) de harum explicatione alibi plura. vid. *Memoires de l'academ. des sciences*. 1718. p. 222. seq. celeb. *Hambergeri* diss. de respirationis mechanismo. ill. *Winslowii* anatomie.

(e) *Malpighius*, *Taylorius*, *Bergius*, *Hoffmannus*, *Stahlius*.

(f) p. m. 174.

(g) de Corde C. III.

mili colore appetat, licet id alii, sed aliter experimenta capientes, sibi reperiunt negant (*), alii aliis causis tribuere malint (h).

§. XXX.

Status meteorologicus.

D. 8. Julii 1734. Mensis fere elapsus est, quod *tempestate* plerumque curina, sereniori, sed ad austrum, pro totius anni more, declinare solita, utimur, calidiori justo, sed intercurrentibus pluviis tempestuosis temperata. Rarum toto hoc anno fuit, rarum etiam ipso hoc sereniori tempore est, mercurium barometri altius assurge-re, vel ubi imminentे vento boreali, aut exquisitius eurino, aliquando sese extulerit, plus uno aut altero die a relapsu se sustinere. Neque tamen apud nos austrious hic annus morborum epidemiorum insignium ferax est. Febres tertianae, colicae, diarrhoeae, tusses diuturnae & catarrhalis affectus varii, maximam aegritudinum partem constituant. Variolae & purpurae, febres item continentres, pleuritides, arthritides vagae, sparsim infestant. Apoplexia circa solstitium aliquos corripuit.

§. XXXI.

Constitutio epidemia.

D. 9. Junii 1734. Epidemia nostra constitutio verno hoc tempore maximam partem Zephyrina, perquam temperata, & fere frigidior humidiorque, morbos haud immodece frequentes ciet. Frequentiores sunt febres tertianae catarrhalis, faucium inflammationes, erysipelata, arthritides vagae, pleuritides, varioli, catarrhi, & tusses sine febre. Nihil tamen horum est, quod epidemium proprie dixeris.

§. XXXII.

(*) Meminerint lectores, scripta esse haec omnia a *Werkhofio* ante hos trinta annos, neque desiderent in numero adductorum magni nominis

physiologos, qui ex eo tempore argumentum hoc penitus excusserunt.

(h) vid. ill. *Helvetius* l. c.

Yyyy

§. XXXII.

Camphorae usus internus in febribus acutis. ()*

Legi nuper multa cum voluptate exercitationem cl. D.D. *Trailes* de virtute camphorae refrigerante, atque internis corporis humani incendiis-restinguendis aptissima (i): ubi eleganti theoria mechanica corroboratur, quod ab Arabum inde temporibus, innumeros experimentis practicis comprobatum est, camphoram, licet certis respectibus pro calida merito habeatur, per ipsam tamen tenuiorum laxissimamque minimorum corpusculorum compaginem, qua olea aetherea quacvis longo post se intervallo relinquit, non solum in corpore febris experite, majori etiam dosi calorem nullum excitare, sed & in febribus acutis haud facile augere caliditatem, quae praeter naturam est, imo, sublata potius statim, incendii causa, justae corporis temperie restituendae egregie saepe opululari. Plura theoria dici possent, de vi balsamica exsolutioni putridae coercendae apta, quam, tenuissima ipsa, adversus tenuiora maximeque activa inquinamenta exercere potest; de vi nervosas partes tenerrimas partim suo extrinsecus balsamo, partim in ipsos forsan tubulos penetrando, demuleandi ac roborandi; de vi per ipsum magis adaequatum nervorum robur, & per suas particulas volatiles, cohaesioneis & elateris crassioris expertes, dissipandi lentes elasticasque humorum cohaesiones, caloris praeter naturam auerti, & perturbatae circulationis, causas, & vicissim effectus; deque harum virtutum singularum limite & moderamine. Sed haec aliaque aliis vel personis vel temporibus relinquuo. Experimenta quadam propria proxime superioribus mensibus facta, recensebo. Attendant velim medici indicationes meas (**), debilitatem aegrorum continue febricitantium ingen-

(*) Ad mala chronicā neque unquam, quantum novi, neque ea quantitate, qua H. I. *Collin* 1773. incredibili successu, Camphora usus est, *Werlhofius* ejus usum extendit, nisi forte ad Maniam, & arthritidem, de quo infra, & p. 693.

(i) conf. Ann. hujus Hebdomad. VI. p 48.

(**) Hae cum debitis circa dosin remedii cautelis a medico vindobonensi *Collin* fusius 1773. expositae, pro explicatione pravi effectus inservire quodammodo poterunt, quem exper-

ingentem, symptomata anxietatis & delirii ingentia, inflammatio-
nem minacem, sed resolutioni per remedium volatile haud nimis re-
pugnantem, antequam suppuratione vel sphacelus ingruat; attendant
continuandi normam, *& Progredi* nempe, & bonorum signorum, no-
xae vero nullius, observatam consecutionem, quae in omnis reme-
dii usu maxime attendi meretur; attendant adhibendi modum in
substantia, in emulsione, praecipue nitrosa, quem certe modum
praebitione in essentiis & spiritibus vere excalefacientibus longe tu-
tiorem puto, & dosi quidem trium vel quatuor granorum, per bre-
ve, bihorii forte, intervallum, quo prius praebium facile diffundi vi-
detur, repetita; attendant, inquam, & sua itidem observata com-
municent, ut magis magisque a generali & abstracta primariunt,
quae audiunt, qualitatum disputatione, & repugnantium opinionum
ambiguitate, ad genuinam, specialem, & ad morbos certos, certa
corpora, certas circumstantias, relatam de ejus remedii efficacia ex-
perientiam perveniamus, & usus abususque limites firmemus.

I.) Juvenis chirurgus laborabat sextum diem febre continente
maligna, cum calore extrinsecus sat moderato, prostratione virium
insigni, lingua aridissima, pulsu inaequali, frequenti, debili, urina
flammea, alvo obstructa, spiratione cito & anhela. Sanguis parcus
naribus stillabat. Delirium grave quinto die accedens rationis u-
sum omnem interverterat. Vocatus sexto, praecepi emulsionem
ad libram unam ex seminis melonum fescuncia, cum unicornu veri,
bezoardici mineralis, nitri, singulorum drachma, camphorae scru-
pulis duobus, & sacharo, singulis bihorii ad duo cochlearia dan-
dam (*). Nondum plane absoluta erat ea remedii portio, cum ma-

ne

pertus inde est chirurgus edimbur-
gensis *W. Alexander*, in experimen-
tal Essays. Lond. 1768. p. 128. seq.

(*) Eandem semper normam sibi pro
componenda Emulione ejusque dosi
servavit *Werihofius*, sed unicornu &

Bezoardicum minérale ut inutilia
postea rejecit. Admisit nonnun-
quam Cornu Cervi in data quantita-
te Mulsi ad drachm. II. vel iiij. Sa-
charo plerumque substituit syropum.
Altheae vel diacod. ad unciam l. Mul-
sum ipsum & ex aliis seminibus si-
mili-

ne diei septimi, crisi nulla evidenti facta, mens sibi constaret, ejusque & corporis vires eximie auctae essent, cum pulsu ordinato & majori, sed adhuc frequenti, urina turbida, ejusque sedimento luteo, cute & lingua molli, & leviter madida, alvo naturaliter lubrica, somno placido. Continuata & repetita eadem emulsione, octavo die febris omnis, omnia symptomata, sine excretione manifesta, evanuerunt. Sine alia deinde medela, nisi quod catharticum salinum datum est, rediit sanitas, cum appetitu & viribus constans.

II.) Juvenis sartor quintum diem pleuriticus, sexto dolorem nullum amplius conquestus, parumque tussiens, in phrenitidem ferocissimam incidit, viribus, quae antea magnopere prostratae fuerunt, adeo per furem auctis, ut plurium custodum manibus coerceri non potuerit, quin per scalas subito descendens, in publicum procurreret. Redueto domum, & in lectum aegre coacto, advisor, & cum pulsa frequentissimo, parvo, duro, calorem magnum, anxiumque delirium continenter urgere, reperio. Praescribo superiori similem mixturam, pari camphorae & nitri dosi, sed ut levem mutationem indicem, cum dentibus apri & antimonio diaphoretico (*). Altero mane, sine crisi evidenti, sine virium multo dispensio, pulsus habebat mollem, magnum, frequentem, cum levi cutis madore, & mente plane constabat. Octavo morbi die, continuato medicamine, febris omnino exsulabat.

III.) Virgo per triduum impense pleuritica, sub vesperam, instanti mensum tempore, anxietate corripiebatur ingenti, dolorum lateris dextri exacerbatione insolita. Pulsus erat frequens, durus, inaequalis, parvus. Strepor in pectore sonabat. Veficatoria cruribus, lateri emplastr. de Hyoscyamo (**) camphoratum admoveri

milibus Card. Mar. &c. vel & papaveris albi parare solitus. conf. §. Commerciij huius noric. XLVII. it. §. LXI. & LVII.

(*) E quibus quidem hoc siepe retinu-

it in indicata emulsionis quantitate ad grana XX-XXX; dentes vero apri brevi post scriptas has observationes omisit.

(**) Minus frequenter, & ultimis de-

num

curavi: praescripsi emulsionem sem. cardui mariae cum camphorae laudata dosi. Altero mane, procedentibus mensibus, symptomata omnia impense minuta sunt, & sequenti die, continuato remedio, febris omnis absuit, sine crisi manifesta.

IV.) Puellae quindecim annorum in febre catarrhalis petechiantem quam vocant, accedentibus sexto die anxietatibus insignibus, & magna virium prostratione, subitum levamen eadem camphorata medicina attulit, & elapsa die septimo evanescentibus maculis, sine crisi ulla, *anergia plenaria*.

V.) Vir ultra quadraginta annos natus, superiori hieme solitum podagræ paroxysmum rite exantlavat. Postea tamen verno tempore cardialgia, per plures horas gravi, saepiusculè per mensem unum & alterum, laboravit, alias medici cura usus. Incidit mense Junio in febrem ardentem. Venaesectio & remedia varia vite ministrata sunt. Die quinto morbi accesserunt cardialgiae insultus, delirium, animi deliquia iterata. Advocatus ego nocte pulsus durum, magnum, velocem reperio, vires tamen valde dejectas. Emulsionem præbeo ex sem. melonum & papaveris cum absorbente & nitri camphoræque dicta dosi. Post primum præbium flatibus multis per alvum emissis, cessavit cardialgia. Mane altero delirium desierat, pulsus aeger molle habebat, viresque laudabat manifesto instauratas. Urina copiose excrenebatur. Febris tamen continua sed placida, ad noni usque diei exitum sine crisi durabat. Tum vero, post duas noctes, cum levibus deliriis paulo magis anxias, supervenit larga per sudorem crisis, quae toto decimo die procedens, undecimo aegrum sine febre reliquit, continuato ad finem usque

mum vitae annis, quantum memini, per Anglorum experientiam sine dubio meliora edoctus, ipsi parti affectae in Pleuritide applicuit autem emplastrum & Cantharidibus, licet in

malo saeviori & inflammatione pertinaciori, praemissa quidem venaesectio haud penitus hocce auxilium neglexerit. Conf. Commerc. noric. §. XXXVIII.

que morbi solo laudato remedio, vesicariis tantum ad crura pro re nata adjuto.

VI.) Puerpera post partum praeter naturam laboriosissimum, secundo die horrorem, aestum, dolorem fixum in infimo ventre, dextra praecipue regione, cum inflatione & suppressis lochiis, patiebatur. Pulsus erat parvus durus, frequens, inaequalis, anxietas magna. Praescripti abdomini cataplasma in commercio vestro memoratum (k), & camphorae dosis supra dictam, per bioria in emulsi. sem. cardui mariae cum lap. cancr. citrat. & borace. Post horas fere octo redierunt lochia, grumosa primum, dein partim putrida serosa, partim florida sanguinea, & justo tempore perseverarunt. Doloribus statim a redeunte fluxu remissis & post biddenum cessantibus atque labente abdominalis tumore, destitimus a cataplasmate & borace. Camphoratum tamen remedium continuavimus ad undecimum usque puerperii diem, quo prævia circa decimum larga per sudorem crisi febris omnis, placide eousque perdurans, deferbuit.

VII.) Juvenis vinosus, tumore pedum & scroti cacheectico, & maculis crurum scorbuticis, per aliquod tempus sine medicina affletus, in paroxysmum incidit epilepticum, cui similem ante aliquot annos passus erat. Calore & anxietate post convulsiones remanente, sumbit altero mane tartarum emeticum (*), quo quidem sat

(k) A. 1733. p. 298.

(*) Idem medicamentum &c in Epilepsia idiopathica absque suspitione cachoilyae autorem cum praestantisimo effectu aegro cuidam exhibere memini, qui jam per integras 3 horas concussions epilepticas sine remissione passus erat. Cochlearia duo aquae Tiliae in cujus uncis octo, quatuor Tartari emet. grana dissoluta

erant, non solum insultus epilepticos eodem momento sufflaminarunt, sed & aegrum per aliquod tempus ab inveterato malo liberum reddiderunt, nullo inde vomendi conatu excitato. Caeteroquin & ipso vomendi scopo idem emeticum adhibuit in aliis casibus; plerumque tamen evacuantibus, nisi urgeret indicatio, praetulit Viscum querum pro potu, uncia scil. dimidia in aquae duabus libris per

valide operante sensus anxietatis sublatus est, tumor imminentus. Sed successit sequenti die delirium furiosum, cum risu, saltu, virium ingenti augmento, pulsu magno velocissimoque. Dedi emulsionem seminis melonum ex aquae libra cum nitri drachmis duabus camphorae una, ad cochlearia quovisbihorio duo. Remedio hoc horis triginta continuato in somnum placidum prolapsus est, & cum mente sana, cute leviter madida, pulsu & calore longe mitiori, evigilavit. Sequenti die, qui ab epileptico paroxysmo quintus erat, cessavit febris, & sub iugi per aliud quatriidum eadem camphoratae medicinae dosi, tumor sensim omnis, & maculae, & universa aegritudo sublata est.

§. XXXIII.

Anatomia ursi.

Mense Junio 1734. Nuper illustrissimus comes de Platen & Hallermund, rerum medicarum physicarumque fautor insignis *ursum magnum*, sanum, recens occisum, theatro nostro anatomico largitus est. In quo, quum prosector potissimum cl. D. Wreden, qui jam medicus militaris cum copiis regis nostri auxiliaribus ad Rhenum ivit, singularia varia notata sunt, & quaedam ab iis diversa, quae de emaciato & ex aegritudine defuncti ursi cadavere retulerunt commentarii academie Scientiarum Parisiensis primi nuperime editi, du Hamel in historia ejus academie, Valentini, Blasius aliquique scriptores Zootomici, paucis singula referam. 1.) Omentum pinguedinem multam, per vacua interstitia coacervatam, exhibebat, duobus latum ulnis, & tribus ulnae quartis longum, lamella constans duplice, altera anteriori cum ventriculo, posteriori cum parte intestini, connexa. 2.) Intestinum aderat unicum, tenui, versus aum paullo crassius & rubicundius, valvulis glandulisque plane de-

sti-

per dimidium horae cocta, — vel
& Radicem Valerianæ ad drachmas
II. pro dosi ante solitum morbi paroxysmi porrectam — vel & ada-

matum ipsi oleum Cajepnt Cortici interdum nuptum, Asam foetidam &c. at cum his omnibus inopiam impotentis artis haud semel questus est.

stitutum, ulnas XXII. longam, quatuor tunicis, facile separandis, constans, e quibus musculosa fibris orbiculares longitudinalibus subjectas, nitide exhibebat, uti villosa, quae dicitur, villos evidentes, tenues, fibroso quamplurimos, inverso intestino statim longitudine lineae unius eminentes, ut quasi hirsutum appareret. 3.) Mesenterium pollicem crassum scatebat hinc inde glandulis, centrum versus crassioribusque majoribusque, & vasis lacteis tenuibus, solito more ad ductum thoracicum proficiscentibus. 4.) Hepar sex constabat lobis, e quorum trinis singuli ductus hepatici procedebant, quorum dextro cysticus ex vesica fellea, medio hepati per membranam renum pinguedinosam adhaerente, obortus inserebatur, ut ex duorum deinde hepaticorum conjunctione choliodochus efformaretur, cui ante ingressum in intestinum se jungebat pancreaticus. 5.) Lien cellulosus seu vesiculosus, situm, quem in cane, habens, tres longitudine ulnae quartas, seu pedem unum thenanum cum dimidio, latitudine non nisi duos pollices aequabat. 6.) Ventriculus unus tantum erat, qualis in homine est, quamvis laudati autores duplum notarint, nempe in extenuato corpore, ubi fibrae constrictae medium quasi in duas partes divisorient. In nostro cadavere valde erat distentus, in pyloro carnosus, in cardia membrana fortissima tendinosa, ab oesophago continuata, obductus. 7.) Renes, qui in isto animali maxime singulares sunt, utrimque triginta erant, membrana adiposa crassa, propria tenui, in quovis latere in unum corpus compacti, membranulis septorum instar, a se invicem secreti, plane, quod ad venas, arterias, ureteres, ira, uti apud dictos auctores descriptum est, constituti. Ureter communis exiguum cavitatem habebat, & striae pinguedinosae instar apparens, facile cum pinguedine confundebatur. 8.) Deerant vesiculae seminales. Vasa deferentia in medio prostatae duobus hiabant foraminibus. 9.) Penis erat osseus, & muscularum abdominis annulus canum more conformatus. 10.) Pulmonum lobi in dextro latere tres, in sinistro duo erant, quorum superior paululum subdivisus apparebat. 11.) Cor magnum in orificio venae cavae tres valvulas, pulmonariae duas fortiores, habebat. In unam valvulam semilunarem aortae hia-

habant arteriae coronariae duae: hinc arcum efficiens aorta descendebat. Ex arcu duo oriebantur trunci, dexter amplior in tres mox divisus ramos, quorum dexter major subclaviam constituebat, reliqui ad caroides tendebant; sinister truncus minor subclaviam ei lateri largiebatur. 12.) Arteria aspera praeter membranulam latitudinis unius lineae, tota cartilaginea. 13.) Cerebrum parvum, oblongum, ad latera valde depresso. Glandula pinealis insignis. 14.) Oculorum bulbi parvi erant. Humor crystallinus valde convexus. In cantho majori membrana semilunaris fortis, in fine cartilaginea, usque ad corneam, quam tegere poterat, prominens, deficiente plane caruncula. 15.) Cetera cum aliorum auctorum relationibus conspirabant (*).

§. XXXIV.

Göttingenſia.

D. IV. Septembr. 1734. Academia nostra *Göttingenſis* scholas suas proximo mense aperiet. Ordo medicus tribus professoribus constabit, de quibus nuperime certi facti sumus. Laudabis habitum delectum virorum, quos & abs Te (D. Trew) & ab orbe litterato maximi fieri scio. Nominare nondum mihi licet. Sunt vero inter illos nomina, quibus, si in medicis, physicis, mathematicis, paria habet litteratus orbis, majora an habeat haud scio.

Prodiit nuper heic apud haeredes Foersterianos liber vernacula lingua: *Goettingische Zeit- und Geschicht-Beschreibung &c. i. e. Chronica Gottingensis.* Subjuncta est doctissimi viri Chrph. Henr. Papen medicinae candidati, kurtze Untersuchung der Luft und des Wassers der Stadt Göttingen, i. e. brevis inquisitio in aerem & aquas civitatis Gottingensis. Opusculum perelegans duabus constat plagulis. Prooemium inquisitionum ejusmodi necessitatem ex Hip-

po-

(*) conf. quae in eodem hoc commercio noric. ann. subseq. p. 299. descripta extat sectio hujus anima-
lis.

pocrate docet. Cap. I. Signa percenser, ex quibus, si situs aeris que rationem habeas, locus aliquis salubris vel insalubris, judicari debeat. Cap. II. Criteria illa ad Gottingensis utbis situm, ejusque aeris qualitates nativas & adventitias applicat, simulque collectam inde loci salubritatem fertilitate agri, plantarum medicinalium & passim rariorū ubertate, pecudum proventu pastuque locupleti, & longaevorum atque a morbis immunium hominum frequentia, corroborat. Cap. III. Inquirit in indolem aquarum Gottingensium, easque omnes & singulas curiosis experimentis physicis, hydrostaticis, chemicis explorat. Cap. IV. Ex illis experimentis salubritatem Gottingae, quod ad aquas attinet, demonstrat, & praeципue fontis cujusdam, qui maximae urbis parti, una cum Leina fluvio, aquas suppeditat, quique Reinholdi fons dicitur, felices effetus in ipsis febribus continua dilaudat, tribuitque partim terrae subtili alcalinae, cuius in libris ejus aquae civilibus quatuor, grana XXV. reperit, partim sali neutri amaro, cuius V. grana ex totidem libris nancisci licuit. Concludit denique observatione singulari, quod & morbi ibi pauci sint, & plane nulli endemii, & si qui epidemii adveniant, benigni neque impense graves esse soleant, eamque rem, & observatam aeris, aquae, loci salubritatem, inter praecipuas caussas refert, cur & ab antiquis inde temporibus locus ille incolarum nobilium plebejorumque frequentia scatuerit, & tot ordinum sacrorum coenobiis, principumque vel domiciliis, vel praetoriis, collocandis, deinceps etiam fundando celebri gymnasio, & nunc denique almae studiorum universorum matri academie, quam universitatem dicunt, fuerit electus.

§. XXXV.

Constitutio aeris.

Tempeſtas nobis, post Julii mensis initia, ad finem fere Auguſti, calore temperatissima, sed humida nimis & ventosa fuit, austro & Zephyro maxime spirantibus. A novilunio Auguſti calidior se- reniorque eurus, ad austrum tamen fluctuans aspirat. Morbis infe-

stamur praecipue tussibus frequentibus chronicis, & hic illic in tabem degenerantibus, diarrhoeis, febribus tertianis, duplicitibus praefertim, cortici ex nostrarum observationum methodo facile, aliis remedis difficulter, obtemperantibus. Pleuritides etiam & purpuræ varios corripuerunt.

§. XXXVI.

Febris scarlatina.

Post Purpuram (ebullition du sang, das Friesel) & *febris scarlatinam* (*), vel neglecto caloris regimine, vel natura in excretionibus

(*) Scarlatina, quae, uti testibus *Rosenstein, de Haen, & Plencitz* in Svecia Belgio & Austria, ita & hic loci saepius epidemice, fere semper sporadicæ graffatur, digna sane suis-
fet, quam *Werlhofius* exactius de-
scriberet, praefertim quum haud rara
complicatione cum aliis exanthematis
acutis v. g. Variolis, leta-
lis evadat, atque pessimum ejus sym-
ptoma, inflammatio faucium —
Paedanchone Severini, omnem opera
medicam interdum respuat. Sed cum
modo dicti autores integrum morbi
historiam contexere, ejusque geni-
us, sat vivis coloribus adumbrare
summa cum laude allaboraverint, ni-
hil superest videtur quam ut ea tan-
tum brevibus recenseam, que praef-
ceptor adversus malum rebellius vel
ejus sequelas molitus sit. Urgente
inflammatione tonsillarum sicut in-
terdum in principio morbi venaefer-
tionem, in infantibus ventosas illi
substituens. Ob citum morbi & in-
flammationis in cete progreßum, in
initio statim vesicatorium applicuit.
Interne acida vegetabilia, oxymel
simpli; Roob sambuc, in mixtura ad-

miscuit Nitro, juncta pro indica-
tione Camphora, hisque ad convale-
scientiam usque pergendum sva-
lit. Roob samb. & decoctum e-
jusdem florum pro gargarismate in-
serviebat volentibus. Caracterem
mali inflammatorum magis vel ca-
tarhalem, nunquam, quantum me-
mini, putridum vocavit, quem qui-
dem innuere videtur *Tiffot* tit. Mal
de Gorge epidemique not. §. 117.
ideoque a catharticis in ipso morbi
incremento sedulo abstinuit. Ad se-
quelas morbi, praefertim tumorem
illum leucophlegmaticum, — Hy-
dropem abdominis & pectoris, quem
fere unice a neglecto caloris regimi-
ne, vel a liberioris aeris ad corpus
laeviori intra primas tres morbi he-
bdomades accessu oriri experientia
abunde monstrat, reiteratae observa-
tiones insignem usum Lactis sulphuri-
ris in textu laudati comprobarunt,
eoque in ultima Epidemias anni 1766.
cum successu autor usus est. Reli-
quias febris & infarctus glandularum
colli residuos aggressus plerumque est
hacceformula: R. Acet. scill. unc. III.
Ol. Tart. per deliq. drachm. II. D.

bus fatiscente, aliquoties nuper, saepe alias, observavimus *Leucophlegmatiam*. Egregium huic remedium fuit lac sulfuris, tertia forte quaque hora ad scrupulum, imo vel in adultis ad drachmam, in pulvere vel mixtura exhibitum, quod per alvum & urinam, exturbatis humoribus ventrem emollire, spiratum levare, statim sivevit, subsidente etiam plerumque post paucos dies tumore leucophlegmatico. Qui, si illo remedio non satis superari visus est, dedi, velut ad tertianam febrim, corticem eoque facile exhausi, quicquid morbi reliquum fuit, habitumque & colorem vividum cum viribus restitu.

§. XXXVII.

Pleuritis.

Notus est *Baglivi* aphorismus (k), in *pleuritide* & *puerperis*, tanquam pestem, fugienda esse purgantia. Quod ad puerperas attinet, dicere non opus est, quantopere huic vel limites ponant, vel contradicant, qui tantum non omnibus mulierum per puerperia affectibus, vel praesentibus, vel ullo modo metuendis, pilulas aloeticas *Becherianas*, aut similes, opponendas, immensis cum salubritatis pollicitationibus, svadent. De pleuritide sat contraria sentire videntur eidem *Baglivi* effato, qui celebratum illum pulverem pleuriticum *Mysichti*, secretissimum dictum, in ejus armamentario, & plerisque Germaniae dispensatoriis descriptum, in H. Røgii etiam praxi medica (1) ad pleuritidem puerperae, sine *Mysichti* nomine, egregie, pro praesentaneo doloris remedio, laudatum, tantopere commendant. Verum profecto est & nostra, & amicissimi nobis Viri, illi *Hugoris* nostri, experientia nuper, & multoties olim confirmatum, manifestae illum (*) pulverem esse efficacie, in levandis

ni-

guttae 20-40. quater de die cum aqua; simul glandulas induratas eodem aceto liquill. lavare conservit.

(k) Prax. med. L. 1. c. 13. §. 10,

(1) Lib. 2. cap. 8.

(*) Ex longo tempore in officinis nostris non amplius prostat, certo documento, *Werlhofum* ejus usum postea neglexisse.

nimum acutis pleuritidis verae spuriaeque doloribus, & inchoante strepitu pectoris, sordido tam saepe symptomate, turgentis & fervienti abundantia ad pectus ruentis humoris indiciis, quem tunc ad alvi vias eo remedio feliciter duci expertum habemus, dato, quam diu opus videtur, scrupulo circiter uno, tertia quaque hora. Sub istis indicationis momentis, ubi praecipue alvus siccior justo est, vel certe diarrhoea metuenda non adest, rato id medicamen, & haud sine fructu dari potest, quovis morbi tempore. Neque inde calorrem intendi, aut crisin justo tempore evenientem praepediri ullo modo, notavimus; dolores vero levari, & turgentem nimis, & impetuose ad pectus ruentem materiem feliciter diverti ad vias alvinas, saepe saepius compertum habemus. Id tamen, quod in alvi excretione moderanda per omnes morbos acutos necesse est, etiam hec observamus, neque lecti tempore ideo efferendum, neque a declivi situ erigendum esse aegri corpus, sed commode suppositis valvis excipienda recrementa. Quae de usu hujus pulveris in pleuritide diximus, eadem de ejus utilitate fere pari in *arthritide vaga*, hujusque dolorum violentia dicta sunt.

§. XXXVIII.

Status meteoricus. Pleuritis.

Calend. Novembr. 1734. *Status meteoricus* heic duobus, qui elapsi sunt, mensibus plerunque Zephyrinus variansque fuit, depresso barometro, quod demum ante paucos dies, ultra totius anni morem elevari coepit, aspirante sereniori frigidiorique euro-borea. Morbi non valde epidemii, frequentiores tamen fuerunt atque sunt febres tertianae, quartanae, pleraque duplices, faucium inflammations, pleuritides, purpurae infantum, diarrhoeae sine caussa proctarætica manifesta subitae. Senes, infantuli, tabidi funerum sat parcorum numerum fere compleant. Ruri varioli mili sunt, passim pravae indolis. Quartanos quatror, superiori mense, restitui solo mercurio vitae coelesti Klaunigii (a), seu antimonio vitriolato, bis

ex-

(a) vid. Observat. nostræ de febribus Sect. VI. Epicris. not. m. K. p. 203 ap.

exhibito; ceteris omnibus justus corticis usus sanitatem firmam reddit. In *pleuriticis*, praeter venaectionem unam atque alteram, epispastica ex cantharidibus, vulgataque remedia alia; tum pro re nata, camphora, qua nuperime senex octuagenario major, ad quem sexto demum morbi, in peripneumoniam degeneris, die vocabar, ex mortis quasi faucibus eripi visus & restitutus est; tum quem nuper commendavi, pulvis pleuriticus Mynsichti; tum denique, quod legere me nusquam memini, *decoctum simplicium flororum sambuci*, ex manipulo uno in aquae libra, vice aliorum decoctorum pectoralium, frequenter calide ad aliquot uncias exhibitum, egregia praestiterunt. Prima hujus medicamenti, quod evidentis adeo in externis inflammationibus & tumoribus efficacie est, ad hunc internum morbum inflammantem applicandi occasio fuit puerperae lactantis pleuritis declinans, cui, ut una fidelia duos dealbarem parietes, resolvendo inflammationis reliquias, & lacteos tubulos aperiendo, hosce flores, adeo ad lac augendum a *Langio* in miscellaneis, & *Wedelio* in amoenitat. mar. med. intrinsecus commendatos, mihiq; eodem scopo haud infeliciter usitatos, praescribebam. Successus in doloribus, residuaque febricula ex inflammationis reliquiis tollenda, felicitas me excitavit, ut incipiente praecedenteque etiam pleuritide euphorston hoc adhiberem. Idque felicissime factum est, praesertim in viro quodam fere sexagenario, chronica tussi, cum recurrente haemoptoe, tabefacto, cui pleuritis vehemens supervenerat, vix reliquo efficacibus aliis remediis loco, ubi hoc fere unum inflammationem febremque expugnavit, extus juvante emplastro hyoscymo cum camphora.

§. XXXIX.

Taenia.

Femina quaedam nuper, aliquot ante partum hebdomadibus, post tormina & dysuriam, ejecit alvo, cum levamine maximo, quinque eodem die lumbricos latos, five, uti το πλατυ Graecorum restitus explicari videtur, planos, *taenias*, nostratisbus Glied-Würme i.e. ver-

vermes articulatim distinctos, ulnam circiter longos, viventes omnes ac singulos, sed ita ut quam lenissime separati singulorum articuli, sive vermes illi cucurbitini articulorum instar concatenati, e quibus hoc lumbicorum genus compositum esse videtur, nullum vitae indicium praeverent, manente, integro die, majoris illius partis, a qua aliquot articuli separabantur, vitali motu, licet caput notabile distinguere haud licuerit. Vidimus paria olim bis, in singulis longissimis taeniis, quas singulae mulieres excreverant, easque vere, ut cum cl. D. Andry loquar, solitarias (*). Viuebat utraque,

mo-

(*) Lectorem hic rursus monitum veniam, descriptionem hanc philologiam magis quam Zoologicam Taeniae, factam ab auctore esse primum quam observationibus ac inventis historiam naturalem ditarent Trembley, Peysonel, Linné, Ellis &c. atque horum Zoophytorum naturam prae aliis penitus indagarent Pallas, Bonnet, Fehr, Rosenstein, Limbourg &c. Nihil igitur ad refutandam theoriam vermium Werlhofii, vel stabilendam aliam meliorem hic addo — Quae practicae utilitatis forsitan esse possint, hic unice subjungo: In drafficis omnem spem Werlhofii pro fuganda Taenia posuit, parum sisus methodo Estonianae, quin vermum quidem per articulos at non perfecte inde expelli observasset. E drafficis potissimum elegit id quod mota aqua torrente quasi secum elueret atque eliminaret taeniam; — notum illud gummi hydragogum, guttae vel di Gamba dictum. Ad grana usque virginis illud pro dolis propinavit, nulla habita sexus ratione, nec malum inde timens, quia postridie a sumto pharmaco pristinum vigorem iam recuperent aegroti. Nihil adjectit quod vomitum impedit, sed per se inane quem pauxillo fachari mistum a-

qua exhibuit; repetit eandem dosin in casu pertinaciori die sequente, tertiam, si opus fuerit, die tertio, donec filum taeniae s. mucronem, quem vocat in textu, obtusiorum alvo extiisse compertum haberet. Ad utramque taeniarum speciem hic loci haud infrequentem, tam latam Linnæi, Pallas, quam cucurbitinam corund. medelam hancce efficacem experti sunt plures, & ultimis vitas auctoris annis princeps quidam Germaniae, qui celebriores Europæ medicos incassum antea in consilium vocaverat. Verum etiam non diffitendum est, effectum non semper votis respondere, nec specificum esse illud gummy, siquidem serupulum integrum plus una vice omni proflus effectu adeo carere vidimus, ut ne unicus quidem taeniae articulus excernetur, omissa medicina sua sponte descendens. Aliam methodum Werlhofium adhibuisse vel Helvetorum Anglorum sic dicta specifica, vel Spiegelianum anthelmiantem &c. non audio; an, quia animadverteret, basin plerorumque, licet splendidiori titulo superbirent, esse gummy illud vel aliud purgans? pro specifico gummy illud habere e recentioribus Biffet novimus. Medical essays and obs. 1766.

P.

motabatque sese integra, sed nulla spina a summo ad imum tendente, & membra quasi, ut *Spigelius* aliique volunt, conjungente; articulorum vero cucurbitinorum separatorum nullus vitae signa dabant, quamvis facile secederent, & suo modo integri, totidem nempe vermes cucurbitini, viderentur. Neque vita notabatur in cucurbitinorum catena, quae aliquot hebdomadibus ante alterum horum lumbricorum solitariorum, excernebatur. Horum uterque una extremitate articulos habebat, magis magisque exiguos & angustos, ut quasi in mucronem obtusiorem definerent. Numquid singuli vivi vermes cucurbitini, vel eorum catenae variae invicem cohaerentes, ita denique per naturam suam, structuraeque & cohaesioneis & nutritionis rationem, coalescent, ut propriam vitam vivere sigillatim cesserent, coarctentur, & in partes solidas sodalis aliqui, quocum sese conjuinxere, degenerent, eumque tandem unum magnum lumbricum latum ita componant, de cuius natura tot voluminibus disputatum est? Solitarium eum dicit cl. *Andry*, quia solus & unus tantum esse soleat (a); Solum, alii, quos secutus est, neutrō genere, sat barbare; haud scio, an ab illo quod *Aristoteles* (b) obscurē dixit soli intestino hanc lumbricorum speciem adhaerere; an *Savios* dicere volentes, id est cingulum tenuē, veluti *Svidas* huic lumbrico *Savos eidē* tribuit, an ex spolii voce corruptum vocabulum, quia pro spolio seu abrasione intestinalium habebatur olim lumbricus latus, quae post *Tysonem* (c) conjectura est doctissimi auctoris dissertationis elegantissimae nuper Halae sub ill. *Hoffmanni* praesidio disputatae, de animalibus corporis infestis hospitibus (d).

§. XL.

p. 186. atque ingredi illud praeципie arcum videae helveticae *Nouffer*, jam inter omnes constat. Ad alios intestinalium vermes praceptoris methodus neutiquam a vulgari per Mercurialis instituta differt; ad Ascarides v. g. usus est Mercurio vivo ea ratione, ut unc. I. coqueret per dimidium horae in unc. VIII. aquae, atque decantatum liquorem pro clysmate prae-

scriberet quod jam praecepit *Dover* Lehs p. 167.

(a) conf. *Spigel de lumbr.* lat. c. 10.

(b) Hist. animal. L. 5. c. 19.

(c) apud *Clericum* hist. lumbr. lat. p. 60.

(d) Conferri merentur *Greg. Horstii* observat. lib. II. obs. II. seq. Quibus

§. XL.

Sectio venae jugularis. Hemiplegia.

Cl. D. D. Tralles commentatio de *vena jugulari frequentius secunda* nuperime edita novum est ingenii magna spondentis argumentum. In usu heic est ab aliquo tempore, illa venae sectio, praeceps feliciter administrante, in variis oculorum affectibus, doctissimo chirurgo, D. Gladbachio. Nuperime ego vetulæ, sexagenaria majori, sinistro latere toto penitus hemiplecticae, quæ ante biuum apoplexia correpta, & venae sectione in brachio, dein emetico, & cantharidibus admotis, statim tractata atque exfuscitata erat, venam dextram jugularem incidi, & sanguinis uncias novem emitti curaví, eo cum effectu, ut crus eadem vespera moveretur, loquela fere libera esset. Dedi dein & adhuc continuo spiritum scorbuticum *Dramizii* ad guttas tertia quaque hora XL. Otiduum effluxit jam que lingua plane restituta, cruris motus integer est, brachii etiam sensus redit, & humeri motus nonnullus. In eo sum, ut quum vires constent, facies rubeat, venae ampliae & plenae sint, pulsus naturalis & plenus, eandem venam iterum incidentam curem. Mihi haec venae jugularis sectio, in encephali affectibus, partim remedium nonnihil revellens, hoc est, affluentem nimium ad certas partes sanguinem ad alias invitans; partim remedium ex mente vera veterum, derivans, hoc est, sanguinem circa caput vitiose jam congestum. & stasi seu lentore circulationis impeditum, impetu maximo & affluxus celeritate insigni jam cessante, dissolvens, & per vicinas partes, vasis nervisque cum affecta coniunctas, evacuans esse videatur, quæ plerumque congestionem aliquam simul patiuntur. Legibus humani corporis viriumque motricium hydrostaticis & mechanicas apprime congruens esse videtur vera illa veterum omnium derivatio, quam immerito, si quid judico, ex sua theoria ejicere voluisse videtur doctissimus Freindius (a), dum, post *Corringium* (b), plerisque nos subjungimus Stephan, *Con-*

let tractatum historicum de Alcatridi-
bus & lumbroco lato.

(a) comment. de febr. p. 109. seq.

(b) de sanguin. generat. & motu pag.
314. seq.

Aaaaa

que recentioribus eo praeivit, ut derivationem, quae priscis deducio stagnantis jam sanguinis a parte affecta est, cum acceleratione affluentis ad eandem plane permisceant: quae acceleratio licet, ubi vicinum alicui vas inciditur, per viam maxime solidorum & elateris humorum interni variam, aliqua est, tanta tamen, quanta vulgo aestimatur, ex meritis hydraulicis principiis, ut a *Freindio* tentatum est, deduci non potest, quod peculiari dissertatione erudite docuit celeb. *Hambergerus* de venae sectione quatenus motum sanguinis mutat. Ipsa venaesectio repellens (c) quam ill. *Boerhaavius* vocat, derivationis veterum species est, hoc est deductio, non acceleratio, stagnantis potius, quam affluentis sanguinis, quae, si ad animi deliquium usque, quod secta jugulari faciliter accedit, sanguinem mittas, itidem laudatio hoc praesidio chirurgico obtineri nonnunquam potest. Evacuans, quae veteribus dicebatur, venaesectio, hoc est, evacuans ex ipsa parte affecta incisa, prope cum derivante convenit, quatenus vicinæ partes simul sanguine virioso & stagnante laborare solent. Exemplum hujus praebet sectio venae penis in phimosis, & scarificatio oculorum & haemorrhoidum apertio, & incisio partium gangraenam minantium, quae tamen omnia ad derivantem sanguinis missionem suo modo simul spectant, dum non proprie solum affecta, sed & vicina pars inciditur, & evidentem verae derivationis veterum utilitatem demonstrant.

§. XL.I.

Spiritus scorbuticus Drawizii s. Mixtura simplex antiscorbutica.

Quem dixi *Spiritum scorbuticum Drawizii*, commendavi etiam in observationibus meis (a) sub nomine *mixture simplicis antiscorbuticae*, & hic est: *Spiritus tartari libra, cochleariae uncis quatuor, irrorantur librae duae vitrioli ad rubedinem exsiccati, digeruntur in balneo per octiduum, dein per retortam, aucto gradatim igne, propter pel-*

(c) conf. cl. *Tralles de camphorae virtute refrig.* §. 29.

(a) Sect. IV. §. III. not. m.

pellitur cum reliquis etiam spiritus vitrioli volatilis. Ingratum odore, at, spiratione inter deglutiendum cohibita, haud ingratum est remedium, blandum & efficax. Nuper vir, septuagenario major, militiam olim, in Hungaria maxime secutus, vino spirituofisique potibus adsvetus, per octo & quod excurrit menses, quovis mane libras aliquot biliosi humoris magno conatu evomuit, periit omnino appetitus, elanguerunt vires, corpus extenuatum est. Post varia consilia, vocatus ego, dedi ejus spiritus triginta guttas tertia quaque hora, in aqua simplici. Post quartam dosin, altero mane cessavit vomitus, neque rediit deinceps; sed successit, continuato remedio, sensim sensimque appetitus, & virium robur, &c., mense jam fere elapso, pristina viro facies priorque corporis habitus est.

§. XLII.

Arthritis chronica scorbutica.

Quum nuper per litteras cl. D. Henr. Christiani *Crugeri*, pollatri Luneburgensis *zögécarte*, mea quoque sententia consulteretur de curatione aegrae cuiusdam, *arthritide chronica scorbutica* laborantis, cui diuturnum usum radicis valerianaee majoris forte profuturum augurabatur vir experientissimus, quod multos ab ischiadicis rheumaticisque doloribus vindicasse compertum se habere testabatur, probavi consilium, quamvis ipse nondum expertus, eodem tamen medicamine in recenti amaurosi a colica camque insequentibus convolutionibus epilepticis, in cachexia item & nonnullis epilepticis, feliciter usus: sed ne quaesitus *ασύνυβολος* essem, proposui decoctum *antipodagricum viennense* (*) sed saturatum, instar alicujus validi lignorum decocti, dosi quatuor unciarum ter in die, additis semper 50 guttis, seu semidrachma, spiritus scorbutici laudati. Rescripsit cl. *Crugerus*: Remedium, quod tuae commendant, omne punctum apud aegrotam nostram feret. Spiritum illum *Drawizii* statim a le-

etis

(*) Hoc quidem sensim apud Autorem in desvetudinem abiit, ita ut ultimis 10 vitae annis rarissime illo usus sit.

Eris tuis observationibus hic parati jussi, & in paralytico scorbutico affectu aliquoties opinione majus auxilium praestitisse comperi. De Valeriana *αυτογενηφορ* illustrissimi comitis de Schuleenburg possideo, quod docet, ejus continuatum per semestre hibernum usum, ischiatricum malum prorsus debellasse. Nuper etiam vehementissimus brachii & scapulae rheumatismus, pariter chronicus, & saepe revertens, in illustri Vestali, ea adhibita, cessavit. In turbatione humoris aquei, a morbillis relictâ, externum ejus usum, in sacculis cum spiritu ex aceto destillato & spiritu salis ammoniaci ad saturationis punctum irroratis, & in pulvere sternutatorio cum turpeto minerali, mira praestitisse, visumque fere abolitum restituisse, expertus sum.

§. XLIII.

Utrum Apinus Cortice peruviano, an Cascarillae usus sit?

Responsio periti illius pharmacopoei Altorfini (*) partim rationes dubitandi meas non attingit, quod vel praecipue optavi, partim de alio plane tempore, loco, & quaestionis statu, ac ego, loquitur. Mea sententia est, *Apinum* in historia epidemia Herspruccensi, ubi in omnibus formulis vel *chinchinam*, uti p. 187. & 309. vel corticem peruvianum, claro semper nomine praescribit, verum corticem, non hodiernam cascarillam, intelligere, & Herspruci a. 1694. usurpare: pharmacopoeus vero Altorfinus de iis, quae postmodum Altorfii gesta sunt, deque praescripto sub nomine cascarillae remedio dicit. Ego de uno illo statu epidemic Herspruccensi febrium periodicarum, qui, uti sat patet ex §. 6. 7. 41. 47. & observationibus, ex genere intermittentium fuit, loquor, ibique non cascarillam, sed verum corticem peruvianum, adhibitum esse, ex ipso libro, & dilucidis auctoris descriptionibus, & certa virtutis febrifugae constantia, colligo: pharmacopoeus ille praestantissimus frequentiorem cascarillae, infrequentiorem corticis peruvianani usum viro postea Altorfii fuisse memorat, quod, quum ibi atque tunc status ille epidemius, libro

(*) vid. supra §. XXIII. not. d.

bro eo descriptus, non fuerit, facile crediderim. Casu an consilio *Apinus* in hodiernam tunc demum Cascarillam inciderit, eamque postmodum vero cortici lubenter surrogaverit, non dixerim. Casu id factum, & quum verum corticem praescripsisset, datam aliquando esse Cascarillam, & rem feliciter cessisse, quod saepiuscule fieri posse concedo, retulit mihi amicus quidam defuncti, medicus illistris. Attamen ipse *Apinus* in histor. epid. p. 82. refert, sibi corticis peruviani, procul dubio veri, vim in febribus intermittentibus & remittentibus jam tum, ad modum *Mortoni*, ante statum illum epidemium, propria felicique experientia innotuisse. add. p. 7. 70. 34. ubi facile attento lectori patet, verum etiam corticem in illo ipso statu epidemio, ubi non minus certam opem, quam in alias obviis intermittentibus praestitisse dicitur, adhibitum, primo certe tempore, fuisse. In praefatione dicit: factum deinceps, ut nova corticis species, cascarillae nomine Norimberga afferretur, viribus, odore, & sapore, verae chinchinae prorsus, eadem, sed intus ferrugineo colore diversa, cui non quidem soli, sed potissimum laudes a se cortici datas deberi vult. Ex hac nova specie nunc, a. 1696. ait, suum parari extractum, ut pateat, prius ex alia specie paratum fuisse. Quomodo vero vires, odorem, saporem, cascarillae hodiernae, cum viribus, odore, sapore, noti antea corticis adeo convenire, reputare potuerit, me non capere fateor. Credo igitur adhuc, *hanc ipsam sic dictam cascarillam*, *Hersprucci usurpatam*, *veri corticis speciem fuisse*, illo nomine tunc, pro ejus more, insignitam, qua de re conferendus omnino est *Stisserus*, loco nuper a me allegato. Eam puto postea Hersprucci vel Altorfii, sub alio statu epidemio, forsitan aliquo modo simili, praescribere virum voluisse, accepisse vero cascarillam hodiernam, quae semper vilior pretio fuit, licet myropoleae forte alicubi pretium auxerint, & respondentे successu, ut haec suos successus habet, in frequentia deinceps experimenta vocasse. Verum enim vero quisquis tam certam, tam subitam, tam magnam, tamque constantem successuum felicitatem & vim ἀξιμεγετον, quovis morbi tempore, sub ullo statu epidemio, pariter de cascarilla mihi ostenderit, uti *Apinus* de suo cortice p. 90. seq. & observat. 31. 32.

33. seq. candide recensuit, is erit mihi magnus Apollo. Conf. *Junkeri* consp. med. p. m. 467. *Storchii* colleg. pract. *Stahlian.* p. m. 766. seq. 961. E contrario de vero cortice conspirant status epidemii *Sydenhamii*, *Mortoni*, *Lancisi*, *Torti*, *Helvetii*, *Beccarii*, *Boerhaavi*, *Bergeri*, *Hoffmanni*, aliorumque complurium scriptis noti. Considerentur praeterea, quae p. 87. *Apinus* dicit corticem suum aquo menstruo, quod solum *Hersprucci* adhibuit, facile parere, quemadmodum pariter nobis cum vero cortice succedit, & sulfur gummeum magis, quam resinosum habere, quod nemo de *Cascarilla* dixerit; addantur de sapore adstrictorio, amaro, nauseabundo, ingrato, dicta in praefatione, & p. 86. 94. seq.; Jungantur denique repetitae provocations ad consensum *Mortoni*, *Ledelii*, *Colaei*, quibus certo certius ne quidem in mentem venit de *cascarilla* loqui: &, ni meae rationes validissimae videbuntur, concedam. B. *Stahlius* in colleg. pract. l. c. dictum *Apini*, ex praefatione, ubi corticem extus cinereum (argenté ou chagriné par dessus, uti Galli dicunt) sed, quod expresse addit, *Stahlius* vero omittit, intus cinnamomeo colore resplendentem (die graue china) chinam cinereum vocat, ad *cascarillam* trahere videtur, de qua tamen sequentia demum verba, si ulla, agunt, quae tertiam speciem, ferruginei coloris, Schacharillae nomine, a secunda illa, uti a priori aliqua styptica, minus amara, passim in officinis prostante, distinguunt. Cinnamomeum intus splendorem *cascarillae* usquam gentium esse, nemo forte dixerit. Observanter a vobis, viri praestantissimi, peto, ut hanc rem, & rationes meas, iterum in examen vocetis, & pro vestro in veritatem amore publice decidatis. Elegansissimum candidissimi *Apini* librum recte, & non de remedio, quod ab altero multis parasangis diversum est, intelligi publice interest, praesertim quum tot imitatores sine successu *cascarillam*, in similibus statibus epidemias, febribusque periodicis periculosis, frustra jam surrogant: ubi fortassis, si *Apinum* praeceuntem recte intellexissent, omitendo verum corticem, saepe unice salutarem, non peccasset, frustra, & ad mortem usque; expectantes opem a *cascarilla*, plerumque in isto morbi genere invalida. Hanc vero si in illo statu epidemio usurpavit *Apinus*, insolita

lita plane, neque alibi adhuc observata felicitate usus sit necesse est, quam imitatores optare potius, quam sperare debere videntur: qui praeterea id monendi sunt, ne, ut solent, vim specificam febrifugam ad quaslibet febres malignas, ex alio plane quam intermittentium generc, ab *Apino* praedicatam esse, opinentur, ejusque cordate dicta erroris & vanitatis arguant, quia sibi, in alio morbi genere cunctando versantibus, ad votum non respondere reperiunt (*).

§. XLIV.

Hernia incarcerata.

Mensis circiter est, quum *iliaca ex hernia incarcerata* obiit vir robustus, qui vitium medico suo occultaverat: heri ad moribundam feminam vetulam arcessitus sum, quam ex eodem morbo medicaster per octiduum male curaverat. Ter heic in eodem, ab ea caussa, affectu, me medico svadente, primum solo, iterum cum ill. *Hugone*; tertium cum cl. D. D. *Wreden*, a tribus diversis chirurgis expertissimis, primum in hernia inguinali a D. *Wreden*, jam serenissimi *Wallaie* principis cubiculario, iterum in magna hernia umbilicali a D. *Glaubachio*, chirурgo hfc regio primario, tertium in inguinali cum febre magna & inflammatione gangraenosa a D. *Witstein*, chirurgo cohortis practoriae pedestris regiae, operatio seu sectio herniae incarceratae, summo successu, & plenissima cum sanatione, instituta est: quod solum certum & securum periculosisimi ejus affectus remedium ne negligatur, quamprimum sese iliaca herniosae signa ostendunt, neque subito emolliri & restitui prolapsum vel incarceratedum intestinum, frequentissima iliaca caussa, se patitur, etiam atque etiam svadeo. Neque non svadendum etiam est, ut ne medentes praetermittant, in colicis pathematisbus inquirere in hernias, quae saepe vel exiguae sunt, & ab aegrotis insuper habentur, vel podo-

re

(*) Quae postea nova disquisitione ad conciliandam utramque sententiam eruere tentaverit *Trew*, & quomo-

do in utramque partem disputationes intelligi debeant, leguntur in *Commercio noric.* ann. hebd. 52, pag. 409. seq.

re occultantur; quod mihi, licet iterum iterumque inquirenti, in prioribus duobus casibus, ad extremum sere usque insipientibus egris, contigit. Plures, quam credi potest, homines, ob omissionem ejus inquisitionis, aut curationis generosae, intereunt, cujus rei multa exempla enarrari possent, quo pertinere videtur aliquod modici incliti, Viti Riedlini, in ejus memoria volumini secundo Actorum Academiae Leopoldino-Carolinae subjuncta, relatum, qui ipse eo affectu extinctus est. Neque vero, modo adsit apta chirurgi, anatomes periti, manus, periculum ex ea sectione timendum est, quae pro iliaca avertendae scopo, in ipsa hernia scrotali, annuli muscularum abdominis justa incisione, & intestinorum reduktione, sine castrationis crudelitate, perfici potest. Ceterum praeter fatus externos, clysmata ex colocynthide, & nicotianae fumus (*) immissus, & pulvis pleuriticus Mysichti, egregia sunt solvendae incarcerationis non nimis impactae remedia, subuncto, post solutam alvum, medicamento anodyno. In tertio, quem supra memoravi, iliaca ex hernia casu, putredo jam gangraenosa supra intestinum incarceratum in cute & pinguedine imminebat ante sectionem, & post eam, perdurante febricula lenta, sese manifestabat, cui rei penitus obstitit, viresque & sanitatem restituere egregie adjuvit, efficax corticis peruviani usus. Idem remedium ante aliquod tempus, Peinae, curante ibi medico cl. D. D. Jenisch, feminam hernia inguinali, exinde iliaca, & abscessu ilei sphaceloso,rupto, & faeces ibi evacuante, laborantem, unice restituit, ut sphacelus brevi coheretur, febris cessaret, vulnus sensum sanesceret. Similis fere heic casus obtigit hand pridem similis curatio, in uxore militis abscessum parem passa, sed sine iliaca, me id remedii cum aliis medicis svadente, manus operam adhibente peritissimo Dom. Forstmeyer, praetoriae cohortis regiae pedestris chirurgo.

§. XLV.

(*) Balnea, vel violentiora autorem surpassa v. g. Emetica, draistica, Mercurium-vivum &c. non memini; id quidem novi, ad severiorem alvi obstructionem in genere referandam,

uti & ipsam passionem iliacam praeter sales catharticos saepissime illum dedisse Lac sulphuris pluries de die ad drachmam dimidiati profusi exoptatissimo successu.

§. XLV.

Cortex peruvianus ad Sphacelum.

Verissima est insignis illa efficacia *corticis peruviani ad Sphacelum* & gangraenam, quam indies heic pluribus experimentis firmatain, post Anglos, primus in Germania notavi (a), ubi simul spem viri cuiusdam egregii memoravi, ad cancrum (*) etiam coercendum forte eodem medicamine aliquid praestari posse. Hanc vero spem frustra fuisse, duobus in casibus veri cancri expertus sum.

§. XLVI.

Status epidemicus. Anthrax.

D. 30. Decembr. 1734. *Novembris* mensis totus borealis frigidusque fuit, elato semper ultra $27\frac{1}{2}$ pollices ad 28. barometro, sed nubilus sine ulla serena die. Principium Decembris post nives serenum & frigidius fuit; reliqua maxima pars, prolapso insigniter barometro, varians, ventosa, rarius pluviosa, sed tepida, Zephyrina, austrina. Morbos vere epidemios hic nullos dicere possumus. Frequentiores, uti toto hoc anno, fuerunt tusses & fauci- um inflammations, cum catarrhali febre; pleuritides & febres quartanae sporades sunt. Podagrici & nephritici suos hoc mense paroxysmos habent multi; hypochondriaci & hystericae querelas graves profundunt; apoplexia aliquos, haemorrhagiae variae plures corripiunt; moriuntur, praeter tabidos, paucioresque hydro- picos,

(a) in observat. meis de febrib. Sect. V.
§. IX. not. i.

(*) Commodorem occasionem nullibi in toto opere invenio testificandi, autorem ad verum Cancrum nullam a Cictae utilitatem expertum esse. Pravos quidem effectus se inde non vidisse per litteras mihi 1761. declaravit, sed successum pariter vobis nunquam respondisse; timendum itaque esse, ne malum, quod chirurgi-

ca ope tolli potuisset, per longas moras atqne protractum Cictae usum invaluerit. Vires plantae quacunque demum forma, quantitate & ratione tentavit, & ipsum Extractum Viennense ad plares uncias nobili matronae exhibitorum spem fecellit, prouti & quaevis alia sanando dico. Morbo longe inferiora deprehendit, & inopiam artis haud femel confusus est.

B b b b b

picos, vix pauci. Ruri grassantur variolae pleraeque benignae, quae, uti & morbilli, urbe plane jam exsulant. Inter funera hujus mensis fuerunt duo, quibus anthrax mortem vel accivit, vel acceleravit. Puella virginis circiter annorum, non bene sano parentum sanguine nata uelcribus variis ante aliquot menses afflicta, postmodum rursus sanitatem gaudere visa, corripiebatur ante hos duos circiter menses tussi sicca, cum febre hectica & contabescentia. Septem ante mortem, quae nuperrime accidit, diebus, superveniebant febris magis ardens, deliria, tremores, subsultus tendinum, & *anthrax*, dimidi pugni magnitudine, siccus, nigerrimus, circa anum in nate sinistra, ejus speciei, quam Avicenna prunae nomine describit (a). Medicus mecum fuit cl. D. D. Wolff. Vir sexagenarius, obesus, difficile respiratione & tussi chronica, quam habitualē dixeris, afflictus, cetera sanus, & sat vegetus, subito nuper anthracem humidum, ejus speciei, quam Avicenna ignis perfici nomine distinguit, in cubito dextro nactus est. Supervenit febris ardens cum deliriis itidem tremoribusque & tendinum subsultibus, & non obstante cl. D. D. Ebelii cura, septimo die mors.

§. XLVII.

Uſus corticis. Camphorae.

Litterae illustris viri, Joh. Samuelis, nobil. Domini de Berger, consiliarii caesarei, & M. Britanniae Regis archiatri, Cellis Luneburgicis ad me d. 15. Apr. a pr. scriptae, sequentia tradebant: "Plane tecum sentio circa uſum Corticis, tempusque eum exhibendi: etiam in eo, quod qui negant, experientiam refragantem habent, datum brevi ante accessionem virtute magna non destitui (a). Ipse eum saepe saepius, summo cum successu, prope imminentem paroxysmum exhibui. Dosis vero tunc ad drachmas sex vel unciam unam,

(a) Lib. IV. fen. 3. tract. I. cap. 9. de
pruna & igne perfico, & ex eo tra-
ctatus noster de variolis & anthraci-

bus, qui jam subpraelo sudat, p. 62.
seq.

(a) vid. obſervat. de febribus Sect. IV.
§. VII. not. a.

unam, (velut alias in *Tortiana* methodo, medicis italis, & ill. D. de *Garelli*, & mihi jam ab anno 1719, felicissime usitata) esse debet: quod quidem aegroto aliquanto molestius, sed eximiae efficaciae est. Plerumque, data ejus rei indicatione, praebeo pulverem aqua & vi-
no dilutum, quatta vel dimidia quaque horae parte, dosi pocilli ma-
joris, quo Caffè potum haurire solemus, donec justa quantitas ante
paroxysmum assumta sit; qui aut plane tum non accedit, aut post-
ponit, aut certe tolerabilis est, & evanescunt periculosa symptoma-
ta, quorum causa ad hanc præcipue methodum consurgit. Eadem
litteræ sequentia dabant, quorum gratia eas jam revolvi, quum mi-
hi occasionem dederint scribendarum ad Vos observationum de
Camphora: "Nuperis diebus accepi cl. D. D. *Tralles* tractatum de
virtute camphoræ refrigerante, optime, me judice, scriptum. In-
quirit A. in vim camphoræ a priori. Multoties hoc remedio in
mea praxi utor, præcipue in inflammationibus internis, magno cum
succesu, & demiror tam multos medicos ab usu ejus interno abhor-
rere. Non diu est, quod praemissis praemittendis maniacum eo
sanitati penitus restitui. In eo vero momentum præcipuum situm
est, ut sufficiente dosi & diu satis exhibeat. Excitatus hac judi-
ciosissimi medici sententia avide perlegi cl. D. D. *Tralles* opusculum
& deinde observationes quasdam meas de camphora exaravi, Vo-
bisque permisi. Quas quin commercio Vestro inserueritis (b),
nuperrimae ill. *Bergeri* litteræ denno ita me allocutae sunt: „ Legi
& probavi observationes Tuas de camphora. Spero plures ea re
medicos ad fiduciam usumque egregii ejus medicaminis excitatum
iri. Ipse illud præcipue in pleuritide, aliisque internis inflamma-
tionibus, majori etiam dosi, quam quae abs Te commendatur, sae-
piissime felicissimeque usurpo. „

§. XLVIII.

C. A. 1734. Hebd. XXXIII. p. 258. seq. & Hebd. XXXIV. p. 268. seq.

§. XLVIII.

Morbus maculosus haemorrhagicus.

Puerilla adulta, robusta, sine causa procatarratica manifesta, incidebat nuper, versus mensium tempus in subitam narium haemorrhagiam ingentem, elabente sanguine limpido, sed foetido, una cum vomitu cruento sanguinis spissi nigerrimi. Accedebant statim circa collum & in brachii, maculae partim nigrae, partim violaceae aut purpureae, quales in malignis variolis saepe visuntur. Prostratio virium subita, & nota mihi satis indeoles *morbi hujus maculosi haemorrhagici* singularis, de quo quidem non nisi pauca apud scriptores medicos est tractatio (a), venaesectionem prohibebant. Dabam primo die remedia acida & largiter nitrosa, quae quum nihil proficerent, sed perdurante affidue utraque haemorrhagia, (*) per nares nempe

(a) Egi de eo in tractatu de variolis & anthracibus nuper excitato cap. III. not. 65. Egit etiam de eo cl. D. D. Behrens in dissertatione de affectionibus a comestis Mytilis, nostro illi tractatu subiuncta.

(*) Morbum hunc a nemine nisi ab auctibus not. antecedente adductis sub hoc nomine descriptum memini; causus similis autem in praxi 1766. occurrens, ad quem Werthofsum in consilium vocaveram, probavit, esse has maculas easdem, quas Petechiarum nomine alii insignire solent, variolis malo omne se immiscentium. Exanthemata in infante quinque annorum, irregularis figurae, raro lentis magnitudinem excedentia, alia minora, hinc inde cohaerentia, supra cutem non levata, neque pruriens, neque inflammationis signa exhibentia, coloris cinnabarini laete rubentis, paucula purpurei, extremitates potissimum inferiores, dorsum atque collum obdident adeo confertim ut discerni vix

queant, & unam quasi rubedinem constituant. Color stigmatum vividus sensim minuitur, sive paullatim evanescunt intra 21. dies. Nares & os per primos morbi dies ex incerto fonte sanguine conspurcata apparent. Morbus virium dejectione, Cephalaea, vomititione, (non cruenta) alvi segnitie, tussicula, sub quibus mens fibi semper constat, stipatus, absque pravo symptomate sub usu Corticis & acidorum mineralium sine opiatibus, placide sua stadia decurrit. — Eadem maculae post 5-6. hebdomades in eodem infante cum variolis optimi moris complicatae iterum comparent, adeo parvam virum fracturam comitem habentes, ut puer in publicum prodeat & valeat, nec magis haemorrhagia oris vel narium in hoc aegro notatae, quam in innumereis aliis qui easdem cum variolistis tunc temporis epidemicis in cute gerebant, pejori quidem omni.

Num haemorrhagia caracterem morbi constituit particularis, vel potius cum morbo

nempe & vomitum, deliquia & extremonum perfrigeratio, cum pulsu parvo & frequentissimo, efficacius auxilium urgerent; aucto etiam macularum numero, & toto utriusque oculi ambitu, & nasi dorso & cute circa os & mentum, livido nigricante colore, velut a sugillatione, perfusis, dedi in mistura quovis bihorio corticis peruviani drachmam dimidiam, addito alternis praebiis laudano liquido Sydenhami ad guttas quatuor. Substitit sensim eo die narium sanguis, vomitus minutus est, & altero die cessavit; deliquia nulla redierunt; maculae indies, una cum livore faciei, primo rubicundum magis, dein pallidum colorem induerunt, evanueruntque die septimo; quo etiam pulsus jam naturalem motionis suae modum receperat, viribus ferme cum sanitate penitus restitutis, licet menses justo tempore non advenerint, quod ab haemorrhagiis haud insolens est.

§. XLIX.

Constitutio aeris.

D. 18. Jan. 1735. *Constitutio aeris nostri Zephyrina, tepida, humida, ventosa, depresso insigniter barometro, manet. Morbos epidemios non habemus. Frequentiores sunt catarrhi, rheumatismi, faucium inflammations; podagrifica, hysterica, hypochondriaca pathemata; diarrhoeae. Ruri variolae passim cladem faciunt. Funera in urbe rara sunt, eorumque, superiori anno, paucitas major fuit, quam sex & viginti annis praegressis.*

§. L.

Molimina hydropica.

Juvenis ille vinosus, quem in commercio Vestro (a) memora vi, paullo post ad diaetae suae vitia reversus, tumorem denuo crudeliter resoluti sanguinis signa comitari solent? Conferri merentur quae habent Pringle obseruat, on Army- (a) Ann. 1734. Hebd. XXXIV. p. 268.

rum, scroti, abdominis oedematosum sibi conciliavit. Adjancta erat diarrhoea, malum minime minuens, vires prosternens. Dedi pulveris rhei drachmas duas aqua menthae dilutas, terque per tres dies continuos repertii, & enī omnis tumor evanuit, & diarrhoea cessavit. Subjunxi, ut tonum roboret, & serum ad vias urinarias drigerem, & epilepsiae denuo forsitan metuendae obicem ponerem, corticis peruviani (b) radici valeriana mixti usum, ea illius dosi & ratione, qua ad febrem quartanam uti soleo. Menses jam fere duo effluxerunt, ex quo plena constat sanitas. Quem quamque tutum effectum praestet in hydropticis expurgandis rheum, sed dosi magna pulveris ad duas tresve drachmas, aliquot mihi observationibus comperui est, praesertim ubi diarrhoea imitilis & aliae rationes, aliis pharmacis acrioribus & tono adversis contradicere visae sunt.

§. LL.

Cortices aurantiorum ad quartanas.

Corticibus aurantiorum, quorum vim contra quartanas alibi (a) dubiam proposui, nuper bis quartanam fugavī, data drachma pulveris, tertia quaque hora. Primus paroxysmus statim ab eo remedio mitescet, & continuato usū, sensim cessabat febris, nondum chronicā. In aliis quartanis pluribus tentatum voto nondum satisfecit.

§. LII.

Lues venerea.

Electuarium mundificans, quod in effectibus sine febre venereis, similibusque, ubi ligna, & cathartica indicantur, prodesse ibidem (a) docui, atque descriptum dedi, recipit pulveris sarsae uncias tres, ligni sancti unam, sennae unam cum semisse, rhei drachmas duas, cort. ligni sassafras, anisi ana drachmam, mellis despumati duplum,

(b) conf. Anno. 1732. Hebdom. XII, p. 323.

(a) in tract. de limitanda febris laude.

S. XXX. not. 7.

(a) ibid. not. 7.

calide in electuarium redigenda. Hujus in affectibus venereis, similibusque, excepta gonorrhoea adhuc sola, ubi nihil id juvat, bis quotidie, semunciam circiter praebeo, coque per mensem dimidium, integrum, vel ultra, prout res poscit, una cum potionē ptisanae ex sarsa, justaque diaeta, continuaro, gravia mala felicissime tollo. Si quid grayius urget, addo quavis vespера pilulam unam, vel pulvrem, cum mercurii dulcis grano uno cum dimidio, aut granis duobus, vel interpono quarta quaque vespéra ejusdem grana quindecim aut viginti. Sic plerumque & sine salivatione, atrocissima mala venerea, & multo magis leviora extirpantur: praeferunt si, ubi opus est, per duos, tres menses, & amplius, continuare non detrectes, quod multi molestiis salivationis praefrerunt, hac medicatione neque domui, neque rigidæ diaetæ adstricti, neque debilitati, neque in famae aut valetudinis pericula adducti. Tamdiu continuandum est, donec nulla plane amplius symptomata supersint: certe eo usque, si non ipsum simul electuarium, dosis tamen quarta quavis vespéra mercurii dulcis, continuari debet: imo, obtenta licet sanitate, porro id aliquantum facere, vel verno aut autumnali tempore aliquandiu repetere praestat, quam a doloso morbo medicam manum nimis cito removere. Electuario substitui potest validum ligni sancti & sarsae, aut, prout videtur, alterutrius decoctum, cum infusa senna; vel haec & rheum, si quid purgationi ob sit, in ipso electuario omitti. Ingeniosissima sunt, quae ill. Boerhaavius in exasciatissima illa ad *Luisini* sphrodisiacum praefatione, de modo operandi mercurii in affectibus venereis disputavit. Supersunt tamen plura, ultimae forsan posteritati detegenda, quae mirandi hujus fluminis siccii, & ligni sancti ac sarsae vires, ad prodigium usque specificas, clara explicatione caussarum determinent. Mihi sane, alisque ob multa phænomena & promptissimam mitigationem effectuum materiae aphrodisiacae ab usitatis qualitercumque his remediosis, nimisque certam per haec, incertam per omnia alia, aut nullam, ejus specifici mali, curationem, semper adhuc ea haeret opinio, esse in sale mercurii, qui cum succis corporis humani aliisque emergit, & in sale, balsamo, mucagine, ligni sancti, & sarsae, aliquid singulare,

lare, atque, per particularum miasmatis & remediorum subtilitatem, nondum satis explicatum, quod cohaesione & confictu cum ipso veneno venereo, hoc enervet, vereque ita corrigat, ut partim affigere cesseret, partim transpiratione, excretionibus naturalibus, vel aucto sudore aut secessu, vel ipsa salivatione, per salem mercurii, & colligefactos humores singulariter exstimulata, eliminari queat.

§. LIII.

Salivatio.

Sicubi *salivatio* sive necessaria videatur, sive utilis, eamque commode instituere liceat, praecipio ipsam vel inunctione, ad methodum b. *Stahlii* aliorumque, notissimam, vel cum turpetho minerali, exiguis repetitisque praebiis, fere uti *Wepferus* in tractatu de astibibus capit. p. 971. describit; (licet minoribus adhuc dosibus, iisque aequalibus & quotidie repetitis, res peragi queat;) vel praecipue mercurio dulci ordinario pharmacopoearum (*). Neque vero opus

(*) Collatis illis, quae autor in obser-
vat. de febr. sec. III. §. VIII. not. b.
it. in diff. de limitanda laude febris
§. XXX. not. 7. fuse circa hoc argumen-
tum in medium protulit, nihil
superest quod adjiciam, quum ad fi-
nem vitae eandem semper rationem
miasmati syphilitico medendi strictissi-
miae fervaverit, atque in casibus in-
veteratis, pertinacissimis, desperatis
haec medela ipsi sufficerit, & ad-
huc sufficiat. Non autem ad
luem venereum solum hunc sanandi-
modum ipsum fecutum esse, sed ad
alios quoque morbos liberaliorem ip-
si Mercurialium, usum fuisse tam in
adultis quam ipsis infantibus v. g.
ad Herpeten chronicum, fluorem al-
bum, Scabiem, ulceram ani fistulosa,
Morbum canis rabidi &c. id silentio
hic praeterire nequeo. Ad fluorem
album uti morbum rebelliorum cum

rogasset me perill: Pringle per litteras ut in autoris methodum inquirerem, respondit hic, morbum hunc & sibi pariter obstinatum esse & plerumque omnia remedia eludere, interdum vero cum successu se dedisse Extractum Rhabar. ad scrupu-
lum dimidium quavis nocte; per aliquot menses autem ejus usum pro-
trahendum esse — Materiae effluen-
tis acrimoniam & erosionem suspi-
cionem ipsi semper movere latentis
miasmati venerei, & quamvis injus-
tum saepius foret de aegris viro nu-
ptis hanc suspicionem sovere, tacen-
tem se nihilominus parvam quantitatem
Mercurii Extracto Rhab. feliciter
jungere. Nihil quidem praeter
haec at quaestionem amici mihi re-
spondit, ad certo certius novi, haud
raro drastica (AloeGummi gutt.) Sae-
pe balsamica, saepius roborantia ejus-
modi

opus est magnis, &c, ut fieri solet, augendo cumulatis, hujus & aliorum remediorum mercurialium dosibus; sed sufficit trium circiter mercurii dulcis rite parati granorum sufficienter una dosi repetitus usus, quum dosis dofin, nisi aliquot dies interponas, fere nunquam non ad salivationem usque roboret. Praebeo ter in die, octava quavis hora, grana tria, quounque modo deglutienda. Qua dosi per tres, quatuor, quinque dies repetita, ad justam nempe usque salivationem, saepe expertus sum, quanta fieri potest placiditate, curationem procedere. Immo, si adhuc mitius agere velis, semel solum in die duo cum dimidio, tria aut quatuor grana mercurii dulcis exhibe, & ubi per quinque forte dies, vel paullo amplius, continuaveris, rarissimum erit salivationis signa non accidere: quibus observatis, si ulterius pari dosi insistas, nunquam fere non plenam, justam, &, quantum fieri potest, placidam salivationem sensim excitabis; pro lubitu, si post aliquod tempus deficit, pari vel majuscula dosi extimulandam, & quamdua symptomata poscunt, protractam. Ita vero varia evitantur praecaventurque pericula, saepe metuenda, si, ut fieri solet, ascendendo augeantur & cumulentur mercurii dulcis doses, quas novi qui primo die ad decem, altero ad quindecim, tertio ad viginti, quarto ad XXV; quinto, ni saliva fluat, ad XXX. urgere solent, vix sine ingenti diarrhoea, saepe fine justa salivatione, non sine molestiis & periculis. Mitius, certius, securius agit, qui didicit parvas doses continuare, & temporis opem exspectare. (*) Mallem ego, datis primum majoribus, sic ubi opus videretur, dosibus, minores subjungere, contra, quam pleri-

modi aegris propinasse, Corticem scil.
peruv. vel praeparata Martis v. g.
pulg. cacheet. Querc. partes duas cum
parte 1. pulv. Rhab. ad scrupul. duos
bis die, vel acidulas martiales.

(**) Ultimis praeceos annis autorem ra-
zo vel nunquam syphiliticos suos pty-
alismi incommodis exposuisse, scio,
num vero hanc curationem suis foe-

dae per extinctionem ubi vis praefere-
re consueverit, vel ideo mitiora ele-
gerit, quia per decennium & quod excurrat, ratiora apud nos sunt hu-
jus mali inveteratoris exempla,
quae gravioribus illis casibus com-
parari possent, quibus in initio cor-
parentis primo mali salivationem in-
dicari existimarent medentes, id qui-
dem ignoro.

plerique auctores volunt. Majores vero quotidie ita continuatas praecipue caveo, si aegros habeo, qui, quoconque modo & tempore, plura jam ex mercurio assumentur. Ii enim facilius ad salivationem moventur. Neque id inde solum est, quia vas a salivalia a priori salivatione jam relaxata sunt; nam & qui nullam salivationem, nulla oris vitia, a sumto prius mercurio senserunt, facilis salivare solent; sed quia ipse mercurius prius non integre e corpore excessit, & vel tenuissime attritus cum sero circumlabitur, vel, uti *Listerus* conjicit, in glandularum alicubi maeandris, aliisve corporis recessibus, longissimo tempore latere, dataque occasione, loco moveri, & recens dati remedii pondus atque vim augere potest. (**)

§. LIV.

Mercurii usus. Scabies.

Qui in venereis malis eradicandis tam singularia praestat, *mercurius*, specifica pariter & certa adhaesione & confictu, enervationem chronicorum cutis exanthematum, scabiei, impetiginis, tineae, leprae graecorum, spondet, si, sine salivatione, articulis solis inundatur. Scite *Willisius* de medicament. operatione p.m. 289. "dicendum, inquit, videtur, mercurii particulas, (nempe cuti illitas, ibique lixiviis seu alcalescentibus effluviis humani corporis mixtas) fermenti cuiusvis Ψωρώδες extinétivas, quam privatae cuiquam parti applicentur, illico istius loci scabiem tollere, easque insuper a sanguine venoso susceptas per totam hujus massam diffundi, & paullo postea per sanguinem arteriosum, non solum in eundem, ubi suscipiebantur, locum regeri, sed quaquaversus extrorsum latus, ubique in totius corporis cute deponi, ibidemque scabiei miasma quodvis destrue-

(***) Mercurium sublimatum corrosivum majora praestare quam reliqua tutiora Mercurii praeparata, autor negavit, ideoque ipsum methodum *Switenianam* unquam adoptare non memini. Pilulas quoque *Keyseria-*

nas, Mercurium *Plenii*, gummosum, aliaque nostra aetate adeo deprædictata non tanti aestimavit ut in usum ipse vocaret, quamvis ob rei novitatem & adductorum autorum ingenium applausum non denegaret.

destruere., Haud valde absimilia de sulfure etiam, cutis effluviis alcalinis soluto, dicere forsan licet; sed id longe imbecillus intra humorum fibrarumque recessus penetrat, dumque profundiores mali caussas non attingit, saepe cutem sanando affectibus anomalis internis ansam praebet, vel relinquit. Reliqua ad *scabiem* remedia externa, si ipsam munditiem, & dulcis aquae balnea, excipias, minus adhuc interiorem labem corrigere, magis repellere solent, ipso sulfure, & praeferunt mercurio, minus tuta, nisi ubi plane nihil jument. Interna scabiei similiisque vitiiorum remedia, quam incerta, longa, taediosa sint, & quam multis interea anomalis vitiis ipsa caussa & materia mali, non sola extrema occupantis, sed & fere multiplicantibus & contagia diffundentis, originem locumque praebat, expertorum testimonio satis constat. Hinc plerique, praemissis, ut ajunt, praemittendis, & correcta mali caussa, (quae, si correcta satis esset, malum sane cessaret,) ad externa remedia con fugere nos jubent. Concedo praemittenda aut conjungenda externis medicamentis interna esse, sicuti indicentur, plenitudine, primarum viarum vitiis, sanguinis & humorum corruptelis variis, viscerum obstructionibus, aliisve morbis complicatis. Ipsa vero scabies, praecipue recenti, quae contagio in corpus sanissimum hauritur, indicari nego: (*) & plerumque, quamvis interna aliqua indicentur, conjungi statim tuto & feliciter posse unguenta mercurialia apra, expertus saepissime testor. Signum plerumque nullum est, quamdiu scabies in corpore cetera sano manet, ex quo colligere possis, jam demum tempus esse ad externa illa confugiendi, nisi, ut multi faciunt medentes, praemissas suas ex ordine praestabilito formulas pro signo, a priori, habere velint. Frustra potius multi sunt, cum fortibus suis & repetitis purgationibus aliisque medelis; aut etiam

(*) Qui morbum mere cutaneum, mere localem, unice externo contagio conceptum, nec nisi rarissime ab interna caussa ortum esse recordabitur, simulque scabiem aequem minus ac Tinea, Herpetem chronicum vel alios

morbos cutis, internis remediis solis rarissime fugari e praxi didicit, is *Werthofium* adversus principia pecuniae haud facile affirmabit. Conf. de Variol. & Anthrac. not. 54.

etiam partem inquinamenti scabiosi a cute introrsum retrahunt, nec
scio an corrigan, an educant. In usu mihi est *unguentum* (**) εὐποίησεν,
ex adipis, vel unguenti pomati uncia, mercurii praecipitati albi
drachma. Nunquam hoc salivationem, ejusque vel minimum in-
dicium excitat, neque repellit scabiem, sed primo tempore fortius
elicit, deinde post unam aut alteram hebdomadem sanat, penetran-
do, ut mercurialia omnia, intra humorum glandularumque recessus.
Quo diutius, etiam post extus apparentem sanationem, continuatur,
eo tutius est, & a regresu, aliquique malis, somiti imperfecte extin-
cto debitis, praecavet. Quavis vespera singulis articulis, cubito-
rum carporum, &, ubi opus est, poplitum tarsorumque, affricatur
quantitas circiter avellanae, tepide, vel ad ignem. (**) Mundities,
victusque salubris simul observanda sunt; vitanda, quantum licet,
tegmina & opicia lanea; mutandi post sanationem vestitus, durante
morbo

(**) Autori honorem hujus inventio-
nis non deberi, sed *Zapatae, Zelle-*
ro, notum est.

(***) Quicquid autores medicinae mi-
litaris, optimi, ni fallor, propter fre-
quentissimum huic Morbo medendi
occasione, judges, *Pringle, Mon-
ro, Baldinger, Richard* in contra-
rium observaverint, & de praferen-
do potius ad scabiem usu sulfuris ad-
duxerint, quum v. g. ejusmodi ae-
gris vel ptyalismum frustra expertis
ad sulfur tandem confugiendum fue-
rit, *Werlhofium* tamen eo adducere
non potuit, ut a fententia hic prola-
ta per totam vitam recederet; eoan-
daciae potius processit, ut & infantes
tenelles linimento illo mercuriali in-
ungeret in textu indicato, nulla fe-
re habita ratione ad diversum morbi
genium. Nunquam, quod magis ad-
huc mirum videbitur, eo limimento
ad sequentem evacuationem sensibi-
lem v. g. salivationem usus est, nec

ideo ptyalismus in hoc malo saepe
inutilis opinioni autoris videtur re-
fragari, supervenientem potius da-
mnavit. Sane, Methodus *Werlhofia-*
na tot annorum felici experientia
nititur, ut & lippis ac tonsoribus hic
loci arrideat, eorum fidem nunquam
sibi conciliatura, nisi exempla lo-
querentur.

Ad alia Exanthemata chronica e. c.
Herpetem haud infrequenter *Werlhofius*
externe adhibuit solutionem
illam Mercurii corrosivi sub nomine
Aqua, ad Exanthemata cognitam. Re-
media *Gouardiana* ipsi non satis in-
notuerunt. Conf. tr. de Variol. &
Anthrac. Cap. IV. §. 13. not. 54. In
scabie a quacunque causa imprudente
nimis repulsa, arthritidem saepe men-
tiente, mira praesistit cum Antimo-
nio crudo ad unc. un. cum tribus unc.
sachari misto, atque bis de die ad co-
chlear parvum exhibito; — initio
illam autorem revocare, non memini.

morbo gestati. Interna remedia haemocatharitica, anti scorbutica, aliaque, pro re nata, omittimus, praemittimus, conjungimus, subjungimus. Damus simul praecipue mane & vesperi dosin sulfuris, aut maxime ejus lactis, quo curatio egregie juvatur, primae viac plerumque expurgantur leniter, roborantur glandulae & vasa lymphatica, corriguntur intus latentia mali contagia, & eorum motus ad partes externas determinatur. Subjungimus, sanata cute, aptam laxationem *κατ' επίνεστων*. Corrigatur mali fomes remedii specificis, & tunc coctus, non crudus, feliciter expurgabitur, vel sponte secedet. Superiori aestate ista methodo, nempe solo interno lactis sulfuris, externo ejus unguenti usu, sed per aliquod menses, licet primo sanescerent jam omnes, continuato, purum a vetustissima multorum annorum scabie fera reddidi civitatis hujus orphantrophium & ptochotrophium, (****) ubi nemo ex plus quam centum personis habitabit, nemo dudum habitare potuerat, quin contagio fuerit infectus, atque, (praeter multa mala interna, inde propullulantia, vel complicatione aucta, ulcerationes etiam profundas, oculorumque & aliarum partium vitia) ingentes molestias turpitudinesque passus sit, a quibus omnibus jam liberati sunt omnes, & sañissimi degunt.

S. LV.

Status epidemicus.

Februnius ventis, tempestatibus, frigore modico, tempore, plane adhuc varius & inconstans fuit. Morbis eximie epidemii carremus; frequentius faucium observantur inflammations, erysipela-ta, variolae spuriae, febres catarrales, tusses, febres quartanae, & quotidiane verae, rarae tertianae, colicae, iæterus, diarrhoeæ, tor-minosæ plusculæ, dysenteriae aliquæ, (quod hoc anni tempore alias

(****) Pro commendanda antoris me-thodo non possum quin addam, me idem ipsum orphantrophæum, is-dem ipsis medicaminibus per septem-

inde annos liberasse scabie, eo forsan discrimine, quod simul balnea aquæ dulcis in usum vocaverim.

alias rarum est,) podagrae & rheumatismi plures. Pleraque illa periculo vacant. Ex crysalpelate cruris sponte regresso, cum strepitu pectoris sonoro, obiit judaeus Rabbinus nonaginta sex annos natu. Senes & phthisici, paucique praeterea, funeribus accensentur. In fauicium inflammationibus decoctum florum sambuci intus egregium reperi; in diarrhoeis ipecacuanham, rheum tostum, anodyna, potum lacteum, aquas Embisanas.

S. LVI.

Morbus castrensis & febris epidemia Apini.

D. 24. Febr. 1735. Quae a Vobis ad elegantissimam de *morbō nupero castrensi* recensionem monentur (a) de convenientia ejus cum febre epidemia Apini, valde limitanda mihi videntur. 1) Febris Apini, in primo suo stadio, indolem suam ex genere intermittentium manifeste prodebat. Erat quotidiana vera regularis cum plenaria intermissione: vid. §. 6. (b) & postquam etiam continuitas acceſſerat, periodos exacte servabat §. 7. Hic e contrario morbus castrensis, mentiebatur ſolum in robustis & ſui negligentibus intermissionem, eamque vagam & anomalam, ob perfrigerationes admissas, rigore in ejusmodi negligentibus aegris, vel ob robustum temperamentum primo impetui reſiſtentibus, iterum atque iterum oborto, quod in omni, continentium etiam, febrium genere, & praecipue in catarrhalibus meritis frequens eſt. 2) Tuffis inter signa pathognomonica hujus morbi castrensis incipientis primas tenet; in Apiniano vix memoratur, neque niſi raro in quibusdam obſervatiōnibus apparet. 3) Tempus criticum die quarto vel septimo in hoc morbo caſtreñi ſolenne, ſolennis etiam diarrhoea critica, totum morbum ſolvens; quod apud Apinum nequaquam eo modo nota-tur, licet diarrhoeas alicubi ſalubres, quod in variis generis epidemias obvium eſt, enarret: quum adſtrigentia tamen & theriacalia paſſim felicissime adhibuerit. Morbus etiam Apini, ubi remediis febri-

(a) vid. Ann. hujus Hebd. V. p. 38. (b) Tractatus Apiniani ibidem excitati.

febrifugis maturata non est curatio, longe magis duravit: vid. ex. gr. observat. 25. 4) Morbus hic castrensis facile redire expresse dicitur, quod de sua febre epidemia expresse negat Apinus §. 47. 5) Emetica apud Apinum in principio fere semper, sed & in progressu, quarto, quinto, imo nono morbi die, per obs. 24. salutaria, in hoc e contrario morbo castrensi vix admittuntur, & non nisi aliquando in primo principio. 6) Cortex peruvianus summum Apini remedium, quia febris illa, etiamsi deinde continua, ex genere vero intermittentium erat, in hoc morbo castrensi, ex mera, ut opinor, catarrhalis petechizante, quam vocant, indole, eaque perquam acuta, vix forsitan ac ne vix quidem operae pretium facturus fuisse videtur, etiamsi tentatus esset.

§. LVII.

Camphorae usus in Purpura.

Camphoram in emulsione semin. aquilegiac ante aliquot menses in *purpura virginis alba*, seu febre miliari, quae pleuritidis nothae instar cooperat, die quarto erumpet, deliquis & narium stillicidio stipabatur, felicissime usurpavi, ut prava symptomata statim cessarent, & morbus placidissime decurreret, undecimoque die declinaret. Die 14. Febr. cl. D. D. Albrecht, professor Gottingensis, sequentia ad me scripsit: "Quae in commercio Norimbergensi de Camphorae usu in imminentibus vel jam formatis inflammationibus internis laudas, nuper in primipara nobili, exquisitae sensibilitatis, eximie vera reperi. Primipara, inquam, erat; secundinae cum aliqua difficultate eductae, lochia tamen bene progressa sunt. Post paucos vero dies purpura rubra se ostenderat, perque totum corpus sine symptomatibus gravioribus eruperat. Aegra sui nimis secura, decimo quarto puerperii die frigus admisit. Retrogressa statim est purpura, suppressus sudor, qui prius semper cum euphoria successerat. Hinc febris intensa, anxietas, dolor capititis, sub noctem leve delirium, inquietudo, vigiliae. Sequenti die sub vesperam accessi, nihilque dedi, nisi succini albi grana duodecim, nitri sex, campho-

rae quatuor, pro pulvere quarta quavis hora repetendo. Exinde nox statim placida, sudoris purpuraeque reditus, & convalescentia plenaque sensim sanitas.

S. LVIII.

Infans miraculosus Kehrbergenis.

Litterae venerabilis Reinbeckii, Theologi berolinensis, ad amicum mecum communicatae sunt, e quibus sequentia notari merentur: *Infantis Kehrbergenis*, qui miracula patrassè dicitur (a), mihi a primo principio suboluit vanitas. Facta deinde rei inquisitione constitit, ex centum aegris, qui ad illum confluxerant, vix unum esse, qui vel diceret se sanatum. Ipse varios novi auditus vitio aut alio laborantes, qui auxilio destituti redierunt omnes. Maximam attentionem in se convertit homo aliquis, salzburgensem se dicens, grallis claudi instar incedens. Hic sanus revertebatur stupente populo. Ast detrecta fraus est, novimusque jam nebulonem hunc non nisi simulato morbo laborasse, quum aliquot testes sint, qui eum propriis pedibus probe inambulantem antea viderant. Si qui praeterea sunt, qui frictione aut lotione illa vere se forsitan levatos sensere, non sunt, nisi illi, qui resolutione membrorum aliqua leviori, vel etiam oculorum fluore falso fuere affecti. Hi oculos perluerunt aqua, qua puer manus suas laverat, neque mirum est, sialia ita elota esse, quod & cum alia aqua fieri licuisset. Quibus membra aliquo modo resoluta fuerunt, nervos in itinere, & post frictionem, tentando magis magisque & bene sperando, ita intenderunt, ut vel inde melius sese quam antea habere queant, pari felicitate gavisuri, si alias eadem fiducia explorassen, quid valeant membra, quid motiones exercitationesque praestent.

S. LIX.

(a) conf. Anni 1734. Hebd. XLVII. pag. 369.

§. LIX.

Misso sanguinis ().*

Mentionem nuper feci (^a) *missionis sanguinis* derivationis causa, ad mentem veterum, institutae, quam hodie multi scriptores medici egregii, ubi de mittendi sanguinis scopis & rationibus agunt, immerito omittunt. Intelligunt recentiores plerique sub derivationis nomine accelerationem sanguinis aut humoris ad partem quamcunque sectam, aut irritatam, eique vicinas, affluentis; veteres, & qui iis cum justa explicatione, assentiuntur, eductionem sanguinis aut humoris, congestione, stagnatione, progressione lenta particuliari, aliove vitio in certa aliqua parte praecipue laborantis: eductionem, inquam, non quidem per illam ipsam partem praecipue affectam, id quod evacuationem stricte vocant, sed per vicinam, vasis, poris, nervis, fibris motricibus, motuum sanorum morbosorumque directionibus, cum parte primario paciente confluentem, conspirantem, connexam, conjunctam, una patientem. Hanc derivationem veram veterum frustra a medicis quibusdam, ubi de missione sanguinis agunt, in dubium vocari, a pluribus immerito omitti & negligi dico, quum in plerisque & praestantissimis naturae & artis evacuationibus, per morbos, ad oculum pateat, & ex iis ipsis, quae modo innuimus, argumentis, cum legibus mechanicis corporis vivi apprime congruens omnino esse videatur. Cautione tamen opus est, & hoc maxime valet illud, cocta, id est, ad evacuationem per certam aliquam partem parata, evacuanda esse, non cruda, nisi turgeant, id est, nisi suo impetu eductionem primo quoque tempore urgere videantur, & quo natura bono vel irrevocabili nisi tendit, non contra. Immo & proportio accelerationis ad partem sectam, eique vicinas, seu derivationis recentiorum attendenda est, quae certe nonnulla est, quod vel ex ipso sanguine arterioso per vasis venosi

(*) Adversus Hambergeri disputacionem de venaefect. quatenus motum sanguinis mutat.

(a) Anni 1734. Hebdom. XLVII. n. IV.
pag. 373.

venosi apertione manifeste effluente satis constat, ut alia experientia & multas rationes jam taceam. Ea vero acceleratio, quamvis sit aliqua, non tamen semper, ut aliqui volunt, mala est, aut periculosa, ubi sectio sit in parte laboranti vicina, & saepe adeo momentanea est, &c, in proportione ad utilitates ex ipsa evacuatione & derivatione veterum sperandas, adeo nullius saepe momenti, ut tunc quidem vix ac ne vix quidem, si omnia recte fiant, attendi mereatur. Neque vero, quod aliqui volunt, contradicatio est, si dicamus, una eademque arteria, aut vena, in certo aliquo morbo aut symptome, secta, fieri derivationem simul & revulsionem. Veterum praecipue derivationem simul, & veram revulsionem venae sectione fieri, quando partem sanguinis vitiosi ex ipso loco vicino educit, partem, quae alias ad praecipue patientem properabat, intercipit, vel accelerat ad vicinam, & ejusdem ita venae sectionem, si modus & proportio justa observetur, revellere simul, & utroque modo derivare, deprehendi potest. Ita venae sectione in brachio pleuritici lateris affecti, quum pars praecipiue laborans pleura sit, brachium tamen ob varias caussas, quas supra innuimus, tanquam pars vicina considerari mereatur, & revellit, & derivat, & hinc subitaneum saepe levamen praestat, prae alia venae sectione quacunque. Adaequata vero esse debet, & cum justa magna que apertione, ne turgescens sanguinis, cuius pars ita felicissimi detrahitur, acceleratio aliqua detractionem supereret. Efficacia venae jugularis externae sectae, quae alio respectu, revellit a partibus encephali, derivando tamen etiam, ob varias solidorum, fluidorum, motriciumque fibrarum communicationes, juvat, etiam per id ipsum, quod, ante sectionis locum, magno uno, minoribus pluribus ramis, cum jugulari interna sociatur, deinde etiam, (id quod, ob rationes directionum in liquidis hydrostaticas, non de nihilo est) versus cor plane unitur, & quod cum sinibus durae matris varie communicat, quodque a carotide externa, tot durae matri vasa sappeditante, & cum vertebrali confluente, oritur: per id ipsum, inquam, juvat, & efficaciam in partes capitis internas exserit, & inde revera derivationem veteram efficere potest. Id vero, quod in omni evacuatione per locum affectum,

Atum, ejusque affini derivatione veterum, observandum est, etiam
 in jugulari secunda observari debet: ut instituantur vel in primo &
 superabili morbi principio, & adaequate, vel saltim revulsionibus,
 quae vocantur, per partes remotores ita praemissis, vel subjunctis,
 & corporis morbique ratione ita se habente, ut non major acceleratio
 timeri debeat, quam quae ipsa evacuatione, & evacuatorum va-
 sorum contractione, aliisque caussis & medelis, revellendo & cor-
 rigendo adjuvantibus, compensetur vel superetur. Alioqui caveri
 debet, ne praesente adhuc, & per sectionem illius venae vicinae magis
 aliquantulum accelerando, impetu morbo eximio, noceamus.
 Tuitius ceteris paribus, cedit circa morbi statum, ubi impetus ac-
 celerans deseruit, vel in lento satis incremento, vel declinatione;
 quamvis debita cum prudentia, in ipso principio vel progressu, effi-
 cacissima & tuta satis esse queat. Narrabo exemplum, quod me,
 inter multa alia, in sententia de vi & usu venaesectionis derivantis,
 ad mentem veterum, confirmavit. Vocabar ad juvenem pleuritide
 epidemia, ex vera & notha mixta, eodem die correptum, cum im-
 mensis lateris dextri doloribus. Spirabat difficulter, parum sanguinolenti exscrebat, cum tussi molestissima, febrem habebat magnam
 inflammantem, in neutro decumbere poterat latere, pulsus pleuriticus erat, urina flammnea. Accesserat ante me chirurgus, & pro-
 peraverat venae in sinistro brachio apertione. Superveniens ego
 eodem momento, emissis jam tribus fere unciiis sanguinis floridi at-
 que sani, non exiguo foramine, & cum saltu prodeuntis, claudi
 vulnus jussi, & aliud sat patulum in dextro fieri. Et en! octo ad-
 huc unciae sanguinis flavi, fere plane crustosi, qualis in summa pleu-
 ritide esse solet, prosiliere, momentaneo cum levamine, & felici
 deinde morbi sanatione. Sequenti die in pede lateris affecti alias
 ad decem uncias venaesectionem institui, & minus quidem, ali-
 quantum tamen adhuc crustosum, eduxi sanguinem, cum inflam-
 mationis dolorisque ulteriori diminutione. Illi veterum *nati* *venae*
 venaesectioni solidarum fibrarum systema, exquisitus hodie cognitum,
 itidem patrocinatur. Per illam vero, quam praecipue in morbi principio, ubi congestio magis particularis esse solet, cum justo

moderamine laudo, venaesctionem in brachio lateris pleuritici, derivatio veterum & evacuatio partis sanguinis vitiosi in primis fit. Et facile ita superatur, si sufficiens quantitas emittatur, noxa accelerationis particularis ad latus affectum, seu derivationis recentiorum. Parte enim sanguinis vitiosi exhausta, robur vasorum fibrarumque proprium, se magis restituit, spatiaque subito coarctat, & impedit saepe potius nimium affluentis sanguinis impetum, quem nimis auctum fere semper iri, noxiunque esse debere, metuunt hodie multi, refragantibus innumeris felicissimis experimentis, ex antiqua Gale- ni aliorumque methodo, venam pleuriticis in lateris affecti brachio, urgente dolorum & inflammationis violentia, pro magis praesentaneo auxilio, secandi: quum praeſertim in manu medici sit, revelentia ad partes inferiores praefidia abunde subjungere. Sed &, si magna satis apertio venae brachii lateris affecti fiat, & cauſſae novae accelerationis insigniores non sint, vera a pleura & latere fit revulſio. Ob multas enim cauſſas longe magis, in corpore humano, praecipue congestionibus laborante, verum est, quod in canali mortuo homogeneo, ex tubulis diversimode unitis & directis constante, aqua perpetui affusa repleto, ad oculum demonstrari potest, aper- tis his vel illis luminibus seu foraminibus, non solum in locis con- trariae, sed etiam ejusdem directionis in quam locus apertus tendit, aliquam primo momento fieri revulsionem, seu affluxus imminutio- nem, & ipsam diametri foraminis aperti proportionem ad reliquas partes, quae per evacuationem sat notabili ratione afficiuntur, exi- mie ad revulsionem ab hisce efficiendam conferre. Dico propor- tionem ad eas partes, quae per evacuationem sat notabili ratione affi- ciuntur: nam, licet omnia totius corporis vasa per circulationem confluere & conspirare queant, multa tamen in diversissima tam fo- lidarum, quam fluidarum, partium textura & connexione, indole- que fana & morbosa, obveniunt, quae efficaciam notabilem alicujus evacuationis ad paucas aliquas partes maxime restringunt. *Derivationem* ad mentem recentiorum, ex sanguinis missione, nempe ac- celerationem ad partem sectione vulneratam eique vicinas, aliquam dari concedo, & per contraria, caeteris paribus, etiam revulsionem.

Nam

Nam licet videri possit, incrementum velocitatis, quod primum in loco aperto contingit, subito deinde per totum corpus, omnemque vasorum ambitum, propter leges circulationis, acque fere diffundi, attamen universale illud incrementum succedens vix plerumque sensibile, & non nisi momentaneum foret, & contrahentibus se interea, aut prius, per proprium elaterem, aut per internum sanguinis elaterem, repletis, fibris cordis, & auricularum, & remotiorum a loco secto vasorum parietibus, ut nullum majus spatium concedatur, facile nullum fieri posset, aut certe a celeritate sanguinis in ipsa vena secta, & arteriis vasisque propius connexis, iisque praecipue, quae minori vi & velocitate se contrahendi, per sanitatem, vel per morbos, gaudent, longe superari. Caussae hujus rei multae sunt, & sensibiles & permanentes aliquae, sicutim saepe: 1) pediluvium in venae sectione pedis, malluvium in sectione salvatellae, eorumque effectus: 2) ligatura nonnihil irritans, & sanguinem retardans, qui deinde acceleretur suo & fibrarum motricium robore oportet, cum vibratione vegetiori versus eum locum, ubi retardatus fuit: 3) Vulnus ipsum, fibris non insensibilibus, eoque ad vibrationes validiores excitatis, factum: 4) ipsa evacuatio & derivatio veterum, sanguinis nempe stagnantis, vel difficulter circulantis, ex parte affecta & connexis, succedensque residui solutio, ut affluenti ibi major libertas fiat: quae res, ubi tota massa peccat, vel locus aliquis praecipue mittens est, itidem interdum ad revulsionem particularem, seu majorem impetum ad partem minus principalem, v. e. in podagra retrograda venae pedis sectio, in haemorrhoidibus aberrantibus hirudinum ad anum applicatio, conferre potest: 5) directio sanguinis lateralis circa factam incisionem, qua, quod alias non fit, tota diametro venae secta evacuatur, quae mutatio oeconomiae naturalis etiam directionem & impetum sanguinis arteriosi aliter, ac pro more, inclinat, ut insolitae vibrationes & collisiones ad particularem accelerationem aliquid conferant: 6) impetuosus egressus sanguinis ex vena aperta, ob minutam longe magis, quam alibi, resistentiam, neque ex vena ipsa solum, sed & ex connexis minoribus, & ipsis arteriis advehentibus, & per anastomoses sociatis, isque sub ipsa

sanguinis missione saepe mire varians, ut non unam, simplicem, acquabilem vim motricem, & effectum per corpus distributionem, esse pateat: quum praeterea non tam cito & facile venae sectae, ceterorumque vasorum magis connexorum & impetuose evacuatorum vis contrahens adeo adaequate impetui respondeat, ut nullum majus spatium, vel vix sensibile, vel plane aequale, humoris in locum evacuati allabenti relinquatur: 7) frictio sanguinis, non mere aquei, saepe sat viscidii & cohaerentis, vel ad visciditatem, sicuti stagnet, proni, imminuta, ut lateribus vasorum laxius jam repletorum, suisque invicem particulis, minus adhaereat, vel ut saltum frictio ipso impetu, num. 6. dicto, facilis supereretur: 8) appulsus vegetior & varius cordis & arteriarum, & aliarum potentiarum motum moderantium, qui, vena adhuc aperta, modo cessans, modo rediens, modo varians, ad oculum paret, ipsaque clausa, saepissime sponte rursus, post horas plures, deligato licet vulnera, nisu sui continuationem, profluente rursus sanguine, declarat: 9) ipsa resistentia in transitu sanguinis arteriosi in venas, per ductus tenerrimos, minime robustos, musculosis nervosisque partibus diversimode junctos, eoque ipso, & ob caussas saepe morbosas, non aequaliter pervios, quae difficultas partim mox, partim, collabentibus certe facile sub primo transitus molimine nonnullis vasis, sensim sensimque demum superata, auctam vim requisivit, eamque dubio procul ad ipsas illas partes, & virium instrumentis connexas, peculiari directione determinata: 10) oscillatio dehinc varia, partim innumerabilium vasorum & fibrarum, in alteratione & mutatione circuitus, quae sub sanguinis missione, evacuationeque & repletione nova venae sectae fit, collaborantium: quae omnis praecipue, & primario, & certissime (quum in reliquo corpore ob concurrentes caussas & impedimenta sensibilitatis, acceleratio incerta sit) versus sectum locum tendit: partim sanguinis & ipsorum humorum sanguini fere ex variis vasis, etiam resorbentibus, & ipsis cavitatibus, quasi per suctionem, ob exinanitionem, sociantium, & elateris sanguinis, qui eo jam tendere debet, quo non adsuetus est, dum aperta vena minorem, & clausa rursus majorē, invenit resistantiam, & ad directiones varias cogi-

cogitur. Quae oscillationum varietas nisus saepe sat diu durantes versus secti loci regionem excitat, immo vel eam adsvetudinem naturae imprimere potest, ut, quod multoties comperimus, post annua etiam spatia, in partibus venaelectioni adfvetis, sensibilitas insignis notetur, immo ulcera, vel congestiones, circumeirca fiant. Haec aliaque documenta monstrant, quanta prudentia opus sit, in discriminando loco venaelectionis, & definiendis regulis revulsionis, derivationisque tam veterum, quam recentiorum: quod innui jam & probavi in observ. de febr. sect. III. §. II. not. f. seqq. Quae hoc aliisque antehac paragraphis, de variis sanguinis mittendi scopis, data occasione per elegantissimum cl. Trallesii opusculum *de vena jugulari frequentius secanda*, differui, excitabunt, spero, me doctiores, ut doctrinis hisce summe necessariis, & in praxi quotidianis, clariorem lucem ex theoria & praxi affundant, medicosque mire hic dissentientes concilient.

§. LX.

Specimina duo ex actis edinburgensis vers.

D. 1. Jun. 1735. Typis ante paucos dies tradidi actorum medicorum *Edinburgensem* (a) *specimina duo*, primum de medicamento alterante ex mercurio, secundum de aurigne, ex anglico sermone a me latine redditum: accedit dissertatio mea epistolica de iisdem argumentis, & de remedio auriginis *Camerariano*, ad ill. Jo. Samuel Nob. Dom. de Berger, ubi simul controversiae de laude febris merito an falso suspecta limitanda an securus, postremum corollarium additur. Occasionem huic epistolice dissertationi praebuit cl. D. D. Goelickii epicrisis in excerptum commercii vestri (b) ex litteris meis.

§. LXI.

(a) conf. A. 1734. Hebd. XXIII. p. 177.

(b) A. 1733. Hebd. XXXIX. p. 305. seq.
Prostat epicrisis illa Francofurti &
Lipiae 1735. in 4to. plag. 2. Vult
eius auctor, ad aequitatem nostram

provocans, ut has vindicias actis nostris inseri curemus, sed quum ille ipse optime judicaverit, scriptores tales, qui a convitiis scriptoris suae initium & finem faciunt, ne dignos quidem esse, quorum nomina tali in scripto-

§. LXI.

Constitutio epidemica.

Mensis Martius nobis fere totus Zephyrinus, vernus, & siecus fuit, nebulosus tamen, depresso plerumque barometro; Aprilis solito calidior, tonitruum ferax & inconstans; Majus frigidior & humidior ex Zephyro & coro. A morbis epidemiis immunes degimus. Priores illi duo menses pleuritidibus maxime feraces fuerunt, tertius febribus tertianis, benignis utrisque. In benignis tamen, etiam illis pleuritidibus *camphoram* ad mitiganda symptomata emulsionibus plerumque addidi, & sancte testor, nullum plane inde caloris incrementum, sed potius placidiora omnia, saltem aequa omnino placida, evenisse, ac ubi nulla, nisi fixa diaphoretica, & aquea, remedia adhibita fuere. In vicinis harum regionum locis grassantur passim purpurae, febresque miliares, satis malignae.

§. LXII.

Idem argumentum.

D. 17. Jul. 1735. Status aeris nostri toto mense superiori, & ad hunc usque medium, ex Zephyro & Zephyronato maximam partem humidus, ventosus, & calore temperatus fuit, depresso plerumque barometro, quod neque nunc elatius est, dum a triduo aetius siccus & serenus ex noto ferver. Morbis epidemiis adhuc carremus. Varioli inter plebejos sporades sunt, aliquibus ferales. Frequentius visuntur febres tertianae, catarrhi, rheumatismi, tusses, pleuritides, colicae. Herpes miliaris varios adultos & infantes infestat; horum etiam plusculos dentitio cum catarrhalis febre, difficilis. Funera pauca sunt.

§. LXIII.

scriptorum genere quale est commercium litterariorum Norimbergense, memorentur &c. gravissimam virgulam

censoriam nos mereremur, si petitis suis annueremus.

§. LXIII.

Mytulorum esus.

Ex litteris cl. D. D. Stockhausen Magdeburgo d. 22. Maij ad me scriptis haec addere liceat: Additam tractatu*m* de variolis obseruationem de nōcivo mytulorum (*) esu multa cum voluptate perlegi. Memini autem, me in Gallia quondam, Angliam versus iter facientem, plures in urbe Bulonia (Boulogne) ad maris littora sita, mytulos crudos absque ullo damno comedisse; observasse tamen, in eorum aliquot latitasse animalcula exigua, araneam corporis textura exprimentia, quos ob venenatam indolem abjiciendos putabant incolae, egoque ipse intactos reliqui, ne per proprium corium tentarem experimenta. Quicquid horum sit, ornatissimo observatio-nis auctori salutare consilium, in quo totus rei medicac cardo versatur, subministranti ex animo gratulor.

Ex litteris ill. Jcti Kiloniensis Franc. Ern. Vogt: Occasione elegantis epistolae cl. D. D. Behrens de affectibus a comeditis mytulis memini b. D. D. Waldschmidium mihi olim narrare, egregios se aliquando tribus hinc milliaribus, in oppido Eckernförde comedisse mytulos, & ob svavitatem eorum eximiam doliolum iis repletum Kilonium secum asportasse. Qui quum per aliquot ibi dies jacuis-sent, tum demum manducati uxorem, liberos, famulitum omne, ejusdem speciei morbo, quam cl. D. D. Behrens recenset, affe-reunt. Sed, per datum a D. D. Waldschmidio emeticum, curati sunt omnes. Ipsi mihi simile exemplum hic ante multos annos contigit, ubi duo convivae in eadem inciderunt symptomata, nobis octo re-liquis salvis, licet fere aequalem mytulorum numerum assumentes. Doctor quidam medicinae, qui nobiscum erat, confessim praescri-bebat emeticum, quo facto intra paucas horas evanescebat omnia. Quod ad morbi caussam attinet, vulgo quidem hic perswasum est, ex iis eam mytulis esse, in quibus vesiculae sint alba lympha reple-tae.

(*) Sermo est de *Mytulo eduli*, Linnaei syst. nat. edit. XII. 253. pag. 1157.

tae. Sed b. D. D. *Waldschmidius* affirmabat, falsum id esse, seque curiositatis gratia ejusmodi mytulos edisse, sine noxa. Opinio vero ejus haec erat: si mytuli, postquam capti sunt, tempestate praeципue repidiori, per aliquot dies non comedti manerent, talia fieri posse, & quidem ideo, quod recens nutrimentum, & naturalis expurgatio deficiat, quam, quovis *ναχθημεων* semel in aqua marina sese aperientes, aquamque recentem assumentes, conciliare sibi soleant. Atque hoc mihi valde fit verosimile, quia exemplum novi nullum, quo constet, a recens captis mytulis, eodemque aut proxime sequenti die comes sis, quemquam talia symptomata passum. Atque (**) si iidem, uti heic Kilonii, Eckernförderae, Flensburgi, & Apenradeae (quo loco delicatissimi maximique reperiuntur) fieri solet, quando pescatio dives est, statim coquantur, doliolisque indantur, affuso condimento ex partibus aequalibus gari & aceti, ut postmodum cum pauxillo vini, citri succo, butyro, macere, pipere, & mica panis rasa, in patella frixi comedantur, nihil inde nocumenti metuendum erit, etiam si per mensem integrum in dolio manserint.

§. LXIV.

Vermis mielu redditus.

Virgo adulta, habitus corporis sat pleni, nunquam nephritica, sed antea sana, nisi quod ante aliquot annos erysipelate & abscessu gravi supra genu, & superiori hieme tussi chronica cum febricula laboravit, nuper post paroxysmum subitum, violentum, nephritico simillimum, remanentibus lateris sinistri, in renis regione, doloribus obtusis, quum acidulas pyrmontanas biberet, *eminxit vermem album*, vivere visum, sex circiter lineas longum, unam latum, planum, superius inseriusque acuminatum, sed, taeniae omnino ad in-

ftar,

(**) *Werlhofius* quidem ejus fuit sententiae, infectum quoddam parvum, e genere aranearium, in culpa esse, (uti ex litteris ad amicum 1746. datis novi) ubi simul experimentum cu-

linare cum cepa institutum pro ambiguo declarat. An eadem animalcula praeceptor intellexit, quae nuper adhuc videt Basler? (hor. subscrs. L. 3. p. 103.) Suntne Nereides?

star, articulis seu lineolis transversis distinctum, non tamen ita, uti in taeniis esse solet, separabilibus in frustula, cucurbitinis similia, sed ita, ut unum vermis corpus arctissima cohaesione constans, & quasi insculptis eleganter lineolis tantum signatum, appareret: mortuum ipse paullo post vidi & curiose examinavi. Aegra praeterea neque calculum, neque aliud praeter naturam, nisi urinam mucosis particulis plerumque scarentem, & arenulas graves in fundo urinalis exhibentem, per morbi & sanationis decursum, excrevit: neque vero a verme ejerto melius habuit. Curata tamen jam omnino optime valet, postquam absoluto aquae pyrmontanae usu, per plusculas ve- speras florum sulphuris compositorum scrupulum cum mercurii dulcis grano & dimidio sumsis, mane serum lactis potavit.

§. LXV.

Hydrops ovarii.

Elegantem tuam *de ovarij hydropo* observationem (a), judicio-
saque quae subjungis, problemata, legi attentus, & horum solutio-
nem abs Te aliisque viris doctis exoptavi. Interea symbolam le-
vem conferam, ut alios, qui meliora respondere possunt, excitem.
Quaestio prima sic se habet: quando abdomen in molem praeterna-
turalem expanditur, simul ponderosum & grave est, quod tympa-
nitidem excludit: fluctuatio vero, ventre percusso, satis accurate
percipi nequit: quaeritur an inde concludere liceat, ovarii hydro-
pem, qui forte frequenter est, quam annotatur, prae ascide, mor-
bum esse appellandum. Respondere tentabo. Ovarii hydropem,
a Schorkopfio & Brendelio peculiaribus dissertationibus, ab aliis pas-
sim tractatum, in nullo adhuc cadavere oculis usurpare mihi licuit (*).

Suscipi-

(a) Ann. 1734. Hebd. XLIV. p. 348.

(*) An, quia versus mortem plerumque
rupta cystide in Ascide mutatur,
& ideo raro, post haec scripta ab aliis
autoribus sectione pathologica inven-
tus est verus ovarii hydrops, ut prea-ter *de Haen* (Rat. med. VI.) & *Mor-
gagni* (de sect. XXXIX. 39.) nemini
fere id contigerit? Nonne Hy-
drops frequentius ab anatomicis in
ovarii vita nascentis hujus hydro-
pis initium faciunt?

Suspicionem tamen ejus haud iniquam tum in aliis habui, tum in matrona praecipue quadam, nunquam partum enixa, quae, post multos aegre peractos annos, ineunte senectute, rupto, ni fallor, ovarii tumore, & in cavum abdominis effuso, cruribus, femoribus, & abdominis integumentis etiam fero magnopere intumescentibus, sensim, ascitico-tympaniticorum instar, extinguebatur. Cooperat, quum per aetatem ordo mensium inciperet turbari, & magis magisque aucta erat gravitas molesta, tumida, duriuscula, hypochondrii, sinistri, saepe dolorifica, cum difficultate cubandi in latus dextrum, spirationeque laboriosa. Brevi deinde tempore totum abdomen, tympaniticum in morem, hoc est, in expansionem magnam, aequabilem tympani instar resonantem, sine fluctuatione ulla, elatum est; sed cum ponderis, in sinistro praecipue latere, sensu. Hujusmodi signa si praecedant, & comitentur, hydropem ovarii suspicari licet, si quid judico (**), certo edicere non item. Suspiciatus, inquam, sum in hac aegra, sed verae tympanitidi junctum putavi: nempe tumore ovarii eo usque aucto, ut, ramis nervorum ad abdominis musculos tendentium insignibus compressis, eorum elater impar esset coercendis halitibus flatuosis, in sanissimo quoque corpore, & magis eximie in ejusmodi aegris, intra abdominis cavitatem contentis, adeoque, praevalente horum halituum vi elastica, abdomen inflaretur. Multae vero sunt tumorum abdominis, in viris feminisque, & mire variae species, sine fluctuatione saepe ulla, cum expansione ingenti, ponderis gravitate notabili: ubi modo ascites verus paracentesi, vel sectione detectus est, quod haud semel his oculis vidi, quando tympanitidem solum augurati erant multi; modo alia phaenomena, aliae morbi rationes, per anatomen patuerunt: quod ex Boneti sepulcreto, ubi hydrops ovarii inter rariora est, aliquis observationibus elucet. Neque vero, ni fallor, tympanites ipse ponderis gravem sensum omnino excludit (b). Saepe certe, immo

(**) Hisce signis autem postea adnumerasse lotii liberum profluviū — eras alterotrum tumens, haud temere mihi persvafum habeo.

(b) vid. Boneti sepulcret. L. 3. sect. 21. obs. 26.

mo ante mortem, si chronicus est, plerumque, ascitem ponderosum comitem adsciscit; licet ob praeviam, vel conjunctam tympaniticam expansionem, & copiam sensim cum halitibus effusarum aquarum omne eavum aequabiliter replentium, fluctuatio non percipiatur: ne de viscerum plerumque in tympanitide valde tumentium, immo quorum tumor praecipua tympanitidis caussa esse solet, & herniae ejusque praecipue umbilicalis, saepe cum tympanitide conjunctae, sensu ponderoso dicam.

§. LXVI.

Paracentesis abdominis.

Quaestio secunda haec erat: si vel a priori judicetur, ovarii subesse hydropem, vel etiam, si idem a posteriori demum conjicere urgemos, tunc scilicet, quando, paracentesi facta, moles abdominis non aequaliter, sed in aliqua tantum sui parte detumescit, vel etiam aquae sponte fluere cessant, & nihilominus magna tumescensia superest, quaeritur, num ulteriori perforatione evacuationem prosequi liceat; idque per cavitatis evacuatae fundum aequa, ac per alia tumentis abdominis loca? Respondere aliquo modo liceat. Nulla in hydrope paracentesis suo periculo vacat. De caussa succedentis tam saepe, brevi post paracentesin, tametsi justis cum cautionibus institutam, mortis, multi varia conjiciunt. Solum, quod aliqui accusant, ferotinum ad hoc remedii genus, ubi viscera jam corrupta mortem inevitabilem in se occultent, refugium, in culpa esse non videntur. Ex debilitate potius, quam ex viscern corruptelis solis, mori videntur, quibus paracenteseos infelicitas mortem accelerat. Vulnus ipsum, & stagnantium praeter naturam aquarum effusio, periculo per se vacant. Neque exinde, quod aere aliquo, extus admisso, vel laxata stagnantis extra vas aeri compage, putrefactio promoveatur, justa ratio hauriri potest. Neque solum fibrarum solidarum, tumore antea insigniter tensarum, subitam resolutionem accusare licet, ut stricto sensim, pro evacuatae aquae ratione, abdome per ligaturas, periculum omne evitetur. Verum enim vero,

si attendamus, eam, quae in vasto hydropici abdominis ambitu stagnarat, aquae copiam, ex stagnantibus, vel laceris aut erosis vasis lymphaticis, iisque plerumque in diametro magnopere auctis, extillasse, quae ut diligentur & comprimantur, nulla chirurgia valet; facile est judicatu, ni spontanea felicitate se post paracentesin occludant, quum antehac per ipsam stagnantem aquam sic satis coercentur, magnam vitalis lymphae quantitatem in exhausti liquoris locum, continuo stillacido, effusum iri: unde in promtu est colligere, quomodo, velut a nimia, eaque vel lenta vel subita, haemorrhagia, diarrhoea, aut alia colliquefacti humoris effusione, mors brevi post paracentesin approparet. Nonne vero haec res eo magis timidiorem reddat operatorem, quo magis ovarii hydrops inter conjecturas manet, & e vasis consortio viscerum propius gaudentibus, & in diametro valde praeter naturam auctis, extillasse videtur; (ne de probabili genitalis lymphae cum nervorum liquore confluxu & consensu magis praecipuo dicam) quoque magis plura & plura aperiri debent receptacula, si omnem aquam evacuare velis; & quid in profundo incidas, in tenebroso illo & anomalo viscerum statu, non satis sciri potest; & licet omnia bene procedant, causa tamen mali videtur (*) esse insuperabilis; quum praeterea, si clausae suo loco aquae ovarii stagnantes maneant, vita forte diu protrahi queat. Ipsorum abscessuum internorum, ad quos ab externis incisionibus aditus est, quique per se periculosiores sunt aquosis stagnationibus, non satis tuta est apertio, neque a similibus periculi caussis, ac de hydropicorum paracentesi dixi, immunis; tutior tamen, ut magis saepe necessaria, & majori spe, quam ovarii hydrops curatio, suffulta. Reete Freindius (a), "videmus, inquit, in magnis tumoribus suppuratis, emissâ simul & semel materie, paria ac a paracentesi confecta-

(*) Juxta rationes recentiorum, qui hoc argumentum fusi excusserunt. *Mead* (monit.) de *Haen Rat. med. T. IV. &c.* *Hunter* lond. med. obs. T. II. *Monro* &c. atque juxta propria obseruata clinica, certius procul dubio autor

insanabilem hanc hydropis speciem dixisset, si iterum opuscula edendi copia ipsi fuisset.

(a) *History of physick.* vol. 2. p. 163.

fectaria prava interdum sequi. Reete tamen etiam *Brunnerus* (b), mirum sane, ait, videri debet, ceteri quamvis humores corporis innoxie emittantur, lympham rarius citra praefens vitae periculum educi. Emisi dum haec scribo ante hos septem dies e thorace *empyrici* libras XII. materiei subrufae, intra triduum: nullum tamen supervenit symptoma. Quinto ab operatione die jam appetere coepit & esurire, pulsum & respirationem in primis liberiores habuit, noctu dormivit, urinam sanorum similem reddidit, & modo ad miraculum usque tantum non convaluit. NB. praestitum idem vidi in hydrope pectoris; sed sinistro plane & contrario eventu. Annus, & quod excurrit, elapsus est, quod una cum ill. D.D. *Hugone* & cel. D.D. *Wolfio*, archiatris heic regii, curavi virum eximum, quinquagenario majorem, haemorrhoidarium, hernia dudum inguinali, & prominente umbilico molestatum. Hic, postquam ultra annum insigniter emaciatus, viribusque indies fractus esset, belle cetera valens, subito febri cum colica gravi correptus est. Declinavit post septiduum colica, mitiorque evasit, febris vero lento gradu perseveravit; intumuit, tympanitidemque simulavit abdomen, tumore sensim maximo, cruribus etiam femoribusque ascitico more tumentibus cum anxietate ingenti, urina parca & lixivia, variisque symptomatis haemorrhoidalibus, aliquique ita increscentibus, ut sub tumore illo abdominis mors propediem imminentia latitare videretur. Sed, en subito, post quinque hebdomades, praevia exigua phlyctaea, umbilicus sponte ruptus est, &, sine ulla animi defectione, cum levamine subito omnium symptomatum effluxerunt, nobis praefentibus, neque, quum nihil mali eveniret, cohibere effluxum volentibus, triginta & multo amplius librae puris veri & foetidissimi. Sequentibus diebus semper magna adhuc copia denuo affluens emissâ est; detumuit abdomen, femora, crura, pedes; cessavit omnino prisca inguinalis hernia; sanata sponte est, quae durante curatione accidit fistula ani; rediit sanitas: nisi quod fistula umbilici adhuc superest, quotidie puris copiam aliquam emitens, & duo scirri quasi gla-

(b) de glandul. duoden. pag. 84. seq.

glandulosi, ad ejus latus, vel in omento, vel inter musculos abdominis, indolentes, solo incessu erecto his molestiis impedito. Abscessum mesenterii glandulosum fuisse, credo, ex glandula una aut pluribus, prius diu induratis, deinde inflammatis, cum intestinorum consensu, hinc suppuratis, rupris, in abdominalis cavitatem effuso pure; quod omentum in umbilici tumore haerens, & ipsum tenuem umbilicum, stagnatione, gravitatione, & arrosione, intra pendulam ejus prominentiam, ita eroserit, ut & subita illa, quam narravi, puris extra corpus effusio, & deinde fistula, quae etiamnum superveret, quamque in omenti cellulis haerere puto, contigerit (**). Quid aliis videatur, scire gestio. Problema esto.

§. LXVII.

Concretiones filamentosae in aquis hydropicorum eductis.

Tertia quaestio est, quid concretiones filamentosae, flocciformes similesque aquis paracentesi evacuatis innatantes, significant? Neque ad bonum, neque ad malum signum sufficere quicquam putem, quum plerumque ejusmodi sanguinei feri, lymphaeque extra vas a prolapso, coagulum indicare videantur, quale in pleuriticorum, haemorrhoidariorum, gravidarum, catarrhosorum sanguine, vena secta emisso, & in aqua pediluvii post venae sectionem pedis notari solet.

§. LXVIII.

Hepatis labes an hydropsis caussa vel effectus.

Quarta quaestio ambigit, an si hepar male affectum in hydropsis deprehendatur, caussa id, vel effectus hydropsis reputandum sit?

Caus-

(**) Quam verum fuerit autoris judicium de sede mali, ex sequentibus patet, quae ipse manu sua huic observationi subjecit: "Anno post relapsus in eundem morbum aeger & misere mortuus. Sexto detexit glandulas mesenterii multas, magnas, pure albo plenas, duas pugni magnitudine apertas & ulceratas, ipsumque

stomachum rodentis puris acrimonia perforatum. — Fistula illa umbilic non sanata est. Erant ipsae illae glandulae mesenterii scirrum referentes & cum externa fistula suum pus communicantes, quo cum ostiduo ante mortem ultimo ipsa potulenta etiam effluebant,,.

Caussam primam morborum ex sectionibus, ubi plura confluentium conspirantiumque viscerum vitia apparere solent, eruere difficillimum, & saepe incertissimum est. Hydrides, praecipue ovarii, sine hepatis vitio nasci posse, non dubito: posse tamen etiam, ex vitio hepatis, aut alias visceris lympha copiosa perlui soliti, alias atque alias partes, etiam remotissimas, sed ob propriam constitutionem lymphaticaem congestioni & depositioni extra vas a expositas, hydrope affici, credibile est. Atque eodem modo vicissim ovarium, primitus laborans, suae corruptionis cum reliquo corpore communicatione, ipsum hepar, aliaque viscera, disperdere potest. Et praecipue eadem caussa, eadem vitiosa feri qualitas, quae lymphatica unius visceris, verbi gratia ovarii, vasa praeter naturam afficit, aliis etiam visceribus, exempli caussa hepatis, similem aliamve labem morbosam, pro re nata, imprimente valet: ut adeo ne quidem semper hepatis vitium, in hydropicis repertum, pro caussa, aut effectu ipsius hydropis haberit queat, sed saepe pro effectu secundario ejusdem caussae, quae hydropem ingenuit: quamvis id deinceps ad augendum eundem morbum, ejusque symptomata, symbolum conferat (*).

§. LXIX.

(*) Idoneum magis locum de speciiliori methodo autoris ad Hydropem differendi nullibi habeo. Theoreticus autem in textu ab autore ample satis enarratis practica sola subjungo. In Anasarcę uti & Ascide omnem fanationis spem in eliminanda aqua per alvum drafticorum ope posuit, pro hoc scopo potissimum eligens & alias sibi adamatum illud gummi guttae dictum, quod vel per se pauxillo sachari nuptum a granis duobus ad viginti usque pro ratione morbi, sexus, aetatis exhibuit, nullo fere habito ad viscerum robur respectu, nisi quod pro stomacho teneriori ad praecavandam emesin solveret gumini in

vitello ovi, adjecta aqua Cinamomi f. v. Sic quotidianum saepe illius gummi usum ad plenariam feri stagnantis evacuationem svalissi Werhovium vidimus, praestantius nihil se nosse persolvit, quum neque longo tempore coctionis praefidia destruat, neque ut alia draftica tormenta cieat. Dosis major vel semel de die dabatur, vel saepius eodem die minores 2 granorum. — Anasarcam post febres praecipue residuum fugavit aqua benedicta Rulandi ad uncias 2 mane absque vehiculo pota, vel Infuso bacchar. juniper. in vino rhen. subiunctis tonicis. Praeter fortiora haec autem diureticorum usum non profrus in

con-

§. LXIX.

Quinta quaestio sic se habet: *num caussa hydropsis nimiae ac praeternaturali lymphae excretioni, vel potius ejusdem deficiente absorptioni, adscribenda sit?* Sapienter hac quaestione respicitur ad doctrinam vasorum naturaliter exhalantium & resorbentium, intra cavitates majores minoresque corporis humani, & intra ipsos internorum viscerum recessus. Certum sane esse videtur, utramque hydropi caussam, modo seorsim, modo simul, esse posse, & saepe rupturnam arrosionemque vasorum lymphaticorum, & nimiam effusionem statui, ubi, si absorptio cum justa proportione fieret, neque praeter naturam deficeret, vel von eventurus esset hydrops, vel facile foret sanabilis.

contentu habuit, ex illis prae aliis ipsi arrisit e scilicet praeparatis acetum, vel per se ad guttas 90 pro dosi, vel cum sale tartari saturatum, vel & sequenti formula lotium nonnunquam potenter movens: Aq. Chaere fol. unc. 8. Acet. scitt. unc. dimid. ol. Tartar. p. deliq. gutt. 20. sachar, unc. dimid. sumend. inde cochl. 1. omni triborio.

Oxymel squillae in graviori easa raro, vel juxta Meadianum praeceptum in usum traxit, — illud ex Colchico numer paratum pariter quidem adhibuit, sed vires ejus rite explorandi praema-

tura mors occasionem abstulit. Cantharidum internum usum quamvis Werthofius magni fecerit, neunicum tamen exemplum mihi innotuit tentatae ab illo vel perfectae per eas hujus morbi medelae, id quod pariter de methodo Menghiniana — de extero usu olei olivarum &c. valet. Et letitoris interest, nisi me omnia fallunt, vel ea nosse quae Werthofius non egerit. Plura alia ad hoc argumentum facientia in obs. de febribus reperiuntur v. g. pag. 100. seq. sic & alibi de remedio, ad tumorem leucophlegmaticum febris scarlatinae pedissequum, vere specifico, dictum est.

COMMERCIVM PRIMVM
INTER
P. G. WERLHOF, & F. SAALMAN

DE
D Y S E N T E R I A
ANNI 1761.

ADEO IMMITI MONASTERIENSI,
E J V S Q V E
F A C T A C V R A.

MONASTERII WESTPHALIAE.

CONFIRMATION ALBUM
OF MERRICK'S CLASS

DUSTHRIA

VIR ILLVSTRISSIME, MEDICE EXCELLENTISSIME!

Quem Te memorem? quae Tibi, *Vir optime!* aut quibus Ti-
bi me debo? qui toties benefecisti mihi, mihi Servo to-
ties benefecisti Tuo, gravissimos enim, quibus hic milito,
labores solus sustinuisti meos. Desiderio desideravi, ut sal-
tem obedientes litterae meam erga Te, & ad Te portarent necessi-
tudinem, ne fraudarer officio in Te meo; hinc vide laborem, quo
Te vincere cogito.

Late sparsa nostram per urbem, regionem, quam inhabito
Westphaliae, *Dysenteria* malignantē effervescebat, & effervescit
acie, senilem, teneram, & infantilem aetatem prae reliquis pericu-
lofius impetens, aut quibus justa in tantum hostem mensura virium
non nata erat à solidā naturā, qui porro seriores appropreabant ad
generosam, quam elegeram, curam, respuentes medicamina, fri-
goris inimicitiam negligentes, aut alia diaetae errantis vitia in sui
ipsius ruinam regnare permiserant; his omnibus ferè inconsolabile
fuit fatum, & sceleratè eviscerabantur poenā ruentes in praedam
mortis. Sed felici mox dicendā curā omne pugnavi in aliis, & fe-
rè in omnibus, nec strages morientium cum segete erat adèò divite.

Limen morbi ingressus sum cum vomitoriiis bis, ter, vel plu-
ries repetitis, post propinatum vomitorium elegi mixturam ex Rha-
barbaro

barbaro drachmis duabus, ad unciam dimidiā cum connubio salis Ammoniaci uncia dimidiā, ad unciam, cum paucis guttulis Laudani liquidi Sydenhami, repetita sunt haec pro rerum ordine fortiori praeſertim salis antiputredinosi dosi. Post haec perrexi cum sale diēto, junxi Mixturam simplicem ad unciam dimidiā, ob particulam, quam alit camphorae (aut ut delicatulis favorem mulierculis, earūmque gustui, liquorem mineralēm Hoffmanni cum connubio opiatorum prudenti, & ferē perpetuo, ut frangerem dolorum atrocitatem.

En totum Tramitem: addas clysmata, & occursuris symptomatibus consolantia. Cum consopita viderem exercitia febrilia, & pericula, quae minabatur morbus, sensim fugere,

Elegi extracta amara

ex gentianā

Carduobenedictō

Centaurio minore

ana ad drachmas duas — ad unciam dimidiā solutis in

Elixirio Balsamico temperato Hoffmanni,

Elixirio Vitrioli Mysichti, ana ad uncias tres & Liquore minerali Hoffmanni, ad unciam unam Ter, vel pluries de die cochlear.

De vesperi his extractis addidi mitius opiatum, ut elicerem quietem nocturnam, quae tantum pondus reconvalescentiae citiori promisit.

Diaeta instructa fuit ex omnis generis cibis, & potiunculis, si exceperis olera, & cerevisias malae notae, nil excipias amplius.

Neglecta fuit venae ſectio, niſi urgebat neceſſitas. Neglexi decantatam Simamrubam (a).

Neglexi

(a) Minime negligo in Dysenteria ſtatu imperante Medicamenta efficacia, & exaltata, Simamrubam & Corticem peruvianum.

Neglexi mihi dictu absurdum abusum Terreorum sic ventilatorum adstringentium,

Nec cogitavi ad implorandum usum *Corticis Peruviani*, aut alia ex gente adstringentium.

Luxuries haec in diaetâ concedenda mea erat, ut pauperiem naturae sustinerem. Vale! & diligere pergas me, qui diligo Te, & morior

Dabam Monasterii in Westphalia

Die 4ta Novembris 1761.

Servus tunc Perpetnus
FERNANDVS SAALMAN.

VIRO EXPERIENTISSIMO,

D. FERD. SAALMAN

S. P. D.

*CVLTOR OBSERVANTISSIMVS
WERLHOF.*

Aegrè ex gravi pleuritide convalescere incipio, & vix pauca verba dictare possum, ut gratias Tibi agam, quod de statu vestro Epidemio, methodoque Tuâ in curandâ Dysenteriâ benevolè mihi referre volueris. Novus mihi est in eo morbi genere *Salis Ammoniaci* usus, rationi tamen probè congruens. Etiam apud nos impensè grassatum est illud contagium. Felix fuit medicatio per emeticum, Rhabarbarum, demulcentia, anodina, sinè quibus vix quicquam boni obtinere licuit.

Sima-

Simaruba in declinatione operae pretium fecit, Peruvianus cortex, ubi febris periodica eodem tempore Epidemia complicata fuit. Venae Sectio in statu inflammatore saepè necessaria. Vale! & feliciter omnia age. Dabam Hannoverae, Die XIII. Novembris 1761.

*VIRO ILLVSTRISSIMO,
MEDICO EXCELLENTISSIMO,
FAVTORI AETERNVM VENERANDO
S. P. D.*

*CVLTOR PISSIMVS,
FERDINAND. SAALMAN.*

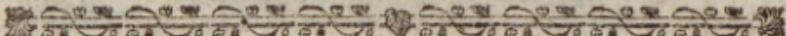
 Querenti statum Tuum, qui ex gravi pleuride convalescens (Deo sint Laudes) aufugisti illaeius, moestissima detulisti nuntia. O si meis foret in viribus consolari sortem Tuam! quem jubes aggredi laborem? crede, quae prae nimio laceranda dolore pagina Tibi promittit. Deme mihi namque renovatae foedus amicitiae non supererit mihi sensibile, quod fustuleris. Hesterna posta humanissimas ferens ad me litteras Tuas responsorias hoc mihi inflixit vulnus, quod non cessabit recrudescere prius, quam de integrâ valetudine Tuâ laetissima ad me Transmisisti commercia, quae avidus quotidiè suspirabo à Te Judge, quem in laboribus posueram, meo.

Dixeram felicem in *Dysenteria* impugnandâ Tibi narratum tramitem, quem inter locum obtinebat *Sal Ammoniacum*, Egregium hoc Antisepticum, virtute suâ aperiente, deobstruente, & nonnihil adstrin-

adstringente famosum, experientâ mihi abundante compertum
quaerere non potueram obliuisci in tanto morbo praeſertim ad loca
foeta, id est intestina verso.

Quam non praeternaturalem induit mutationem *bilis*, quam
quassat reciprocum in imo ventre, hujusque visceribus vaſorum com-
merciū? annon armatā vi haec à minaci corruptione defensare
operis, & laboris erat? Nec ultrà molestus ero, sed Tibi ex vero
corde propriam curare valetudinem impono. Vale! & vive diut
felix in solatium Tuū amantissimi

Dabam Monasterii in Westphalia,
Die 22dā Novembris 1771.

*EXPERIENTISSIMO VIRO
D. FERDINANDO SAALMAN
S. P. D.*

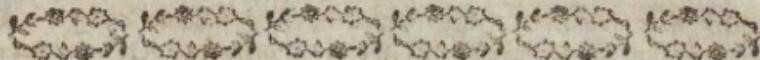
*CULTOR OBSERVANTISSIMVS
WERLHOF.*

Gratus exoscular benevolentiam, quām ſollicitudine, & vo-
tis pro meā valetudine teſtaris. Superavi gravis mor-
bi pericula, neque ex eo quicquam praeter debilitatem,
quae à conſuetis extra aedes negotiis me adhuc prohi-
bet, ſuperesse ſentio. Tu vale ex animo, & feliciter omnia agere,
& mihi favere perge.

Dabam Hannoverae Die 3ti⁹
Decembris 1761.

Ggggg

Viro

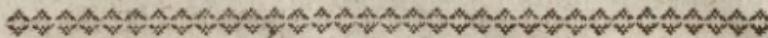
VIRO ILLVSTRISSIMO,
MEDICO EXCELLENTISSIMO,
D. W E R L H O F I O
S. P. D.

C VLTOR DEVOTISSIMVS,
FERDINANDVS SAALMAN.

Gonus dolorum, quod me haecenüs de Te gementem ferre
voluisti, partitus es mecum exoptato, quo mihi de vale-
tudine Tuâ novâ felix fuisti Testis, nuntio. Deus Te
liberavit à morbo praecipiti in annis, Deus, me precan-
te, liberabit Te à perfidiis, & morborum iniquitatibus in altâ, &
senescente canitie. Sic amplector Te, *Vir bone!* nec exspecto re-
sponsum, nisi nova, & à me probata ad Te exaraverim Practica,
Te jamjam integerrimè valentem valere jubeo.

Dabam Monasterii Die 10ma
Decembris 1761.

Viro

*VIRO ILLVSTRISSIMO,
MEDICO EXCELLENTISSIMO
WERLHOFIO.*

*FELICITATEM
FERDINANDVS SAALMAN.*

Quem me dixeris? *Vir illusterrime!* qui Tibi quidem mole-
stus, sed de Tuâ felicitate gaudens, Tibi nuntio, & Te
integrâ vivere valetudine beatum existimo.

Plurimos inter labores cogito hic mihi adesse:

Arthritidem Rheumaticam hyemalem, inquilinis ex *Dysenteria*
reliquis magnâ parte natam, & pertinaciter radicatam.

Tenax namque observator juvantium in *Dysenteria* symptoma-
tum non paucis vidi in *Dysentericis*, qui vel leviori morbi specie
laborarunt, & quibus sola natura non suffulta medicamentis in auxi-
lium properaverat, qui graviori *Dysenteria* decumbebant, & ju-
stam minime quaesiverant curam, quibus familiaris quondam *Rheu-
matismus*, aut *Arthritis* erat, connatum quasi, & dehinc erumpen-
tem rebellem hunc morbum, quem vocavi barbaro nomine: *Ar-
thritidem Rheumaticam Hyemalem*: quoniam alternas ex tendinibus,
& aponeurosis ab articulis ad fibras carneas musculares radices
miserat, & hoc praesertim hyemali tempore endemiè excarnifi-
cantem offendit. Non ad eruendas mali causas, ex sanguine inflam-
matorio, venâ secca, missa testatas, non ad duritatem morbi magnis
insultantem practicis, non ingeminantia malum symptomata, dolo-
res lancinantes impios, turbaram quietem nocturnam, sic febrem

perpetuam inflammatoriam comitem, aut alia &c. &c. Dicere pro-
pero, sed mensurare didici pondus virium, aetatem, tempus anni:
audente studio, & ratione invitatus acceleravi ad hic narrandum,
etsi multis offensae futuram curam: incepi, praemissa venae sectio-
ne, cum vomitorio, in plurimis, & ubi vestigia suspicabar Dysenter-
ica, solam Tibi nuper, descriptam curam Dysentericam siliâ lege
imitatus sum. Insolenter repetita fuit à me Venae sectio, sexies,
octies; duodecies, & pluries pro ingruente necessitate. Ingravante
febre, solis Rhei Barbaro drachmis duabus, Nitro drachmis sex; vel
Sale Ammoniaco drachmis sex in gratam cum aquâ, & syrupo mix-
turam redactis quotidie, & in tantâ dosi sumendam obstat, & haec
fuit sola medicatio.

Dùm exacerbationes febriles notabiliter quieverant, quae in
multum dolentibus tertiatâ, quartâ, etiam quintâ septimanâ erant plu-
rimam partem debellatae,

Tum invocavi Antimonialia, & Mercurialia,

Ex Aetiope minerali Scrupulis duobus, regulo Antimonii medi-
cinali scrupulo uno.

De mane & à meridie taletm dosin, cum junctis Pilulis

Ex extracto Catholico,

Extracto panchymagogo Crollii, Sulfure aurato Antimonii,
Mercurio dulci — ana drachmis duabus,

Cum Oleo Guajaci,

Et ligni Sassafras ana scrupulis duobus, in Pilularum formâ
trium granorum ponderantium, de vesperi quotidie no-
vem, vel plures.

Sub hoc ordine incursum in quibusdam levior ptialismus pruenter à me ductus est in vera aegrotorum commoda.

Diaeta fuit febris, carnium quantum possibilis expers, & laetitia.

Hac arte vidi omnes in sextâ vel septimâ septimanâ, vel priùs integerrimè sanatos.

In novo anno novus mihi esto, & in plurimis fecuturis manefautor. Vale!

Dabam Monasterii in Westphalia
Die 28va Decembri 1761.

D. FERDINANDO SAALMAN
VIRO EXCELLENTISSIMO,
S. P. D.

CVLTOR OBSEQVIOSISSIMVS
WERLHOF.

Salvum Te boni publici causâ esse jubeat, & longavâ felicitate frui Deus. Itâ me, quoad vixero, redamare pergas. Endemius dudum Westphalis dictus est, quem memoras à Dysenteriae reliquiis excitatum morbum. Exstat in Smetti miscellaneis p. 224. Epistola Henrici Wieri, quâ de endemio inter Westphalos morbo: Die Varen: Sententiam exponit, & p. 227. Joannis Wieri Tractatus de Varenis morbo endemio Westphalorum permolesto.

Arthritidem vagam vocant hodie in Germaniâ plures, aliqui Scorbuticam, Sydenhamus, & Galli Rheumatismum, & Sydenhamus, quidem maximum curationis momentum in Venae sectione repetitâ posuit, quem ego Tecum feliciter imitatus sum.

Nam & apud nos ille morbus rarus non est, et si post Dysenteriam hoc anno epidemiam non observatus, in illius reliquiis per hunc morbum evacuandis, Emeticum aptum, catharsis ex Rhabarbaro cum temperantibus, febri junctae congruentibus, indicata omnino fuerunt. Et superatâ febre tenacior serosa colluvies haud immerito sulfuris Antimonii, & Calomelitos justis dosibus, & catharticis efficacioribus, tentata videtur, successu medelae patrocinante. Vale! & ubique successibus optatis utere.

Dabam Hannoverae Die 3tiâ
Januarii 1762.

COMMERCIVM SECUNDVM
INTER
P. G. WERLHOF, & SAALMAN

DE
P T H I S I
EX
H A E M O P T Y S I
E J V S Q V E
HACTENVS PROLONGATA CVRA.

VIRO ILLVSTRISSIMO,
MÆDICO EXCELLENTISSIMO WERLHOFIO
FELICITATEM,

CVLTOR DEVOTISSIMVS
FERDINANDVS SAALMAN.

Si *Tibi*, *Vir illustrissime!* statum aegroti, statum amici mei narraverim, an dedignaberis me litteris responsoriis vivere cassum? Amicum aegrotum *Tibi* describo, quod fatid, nescio, quodam tribus ante mensibus haemoptysie corripiebatur gravissimam, ut ineluctabilis mihi ex tantâ impetu supermanserit terror.

Paroxysmum quidem gravissimum, qui incredibili sputi sanguinei vehementia per medium duravit diem, elusit justâ impugnatus aeger methodo, praesertim yenae sectione repetita.

Aegrotus, quem appellavi Amicum meum, vir est 27. vel 8. annorum, qui diaetae impatiens, & innocentie ductus errore, vini vel generosioris, vel minus salubris, atque hujus (proh dolor!) amaverat abusum, dum levissime aegrotaverat, & pthysico levior morbi species aenulabatur simulacro.

Hhhhh

Sub

Sub hac scenâ videtur per 14. circiter dies novam, & ferè omnis expertem aegritudinis naturam inducere: vividum corpus mentitur innovare robur perditum prius, artus impinguescant, vel melius intumescant, circumvehitur virium fallaci, quasi tutus, incrémento cum omnibus bonae spei consiliis.

Sed mox infestus ipsi erat dies 13tius elapsi mensis Octobris, quôd tantâ attactus *haemoptysi* cum symptomatibus, mortem praefentissimam indicantibus, in miserandam, quâ jam quidem adhuc circumambulat, trahit vitam.

In profusissimo ex pectori, & pulmonibus sanguinis sputo intra 12. horas terna à me praecepta fuit venae sectio, quaelibet unciarum ad minimum 12. Sputum sanguinis in obtutu minuit copiâ, dum altero die planè cessat atqâ, & sâ vice repetitâ venae sectione.

Sanguis præter meram *crustam inflammatoriam* vix alium colorem, vix purpuram, quae parciissima erat, & solâ nigredine obducta, monstrabat suam universalem inflammationem, viscerum omnium atoniam, ad labem, & tabem prolabentium.

Febris perpetua, ex sanguine inflammatorio, *pleuropneumonia*, ad terrendas moniebat venae sectiones, ut salvarem saltem vitam.

In meris *antiphlogisticis*, venae sectionibus, quae 18ies, necessitate imperante, modò repetitae sunt, in *lacticiniis*, *acidulis* *felteranis* cum *laeti*, & aliis ex indicatione necessariis, miserrimam, quâ adhucdum vivit, sustineo vitam.

Vitam dixi miserrimam ex perpetuis symptomatibus *Pleuriticis*, *Rheumaticis*, *tussi inexorabili*, *sputo purulentô*, sed non cocto, *pinguissimô*:

Anam, in tantâ malorum serie, motissimâ, ex *haemorrhoidum* fluentium, varilsque turbis circuli sanguinis per abdomen, sic in totâ oeconomia naturali, & animali causis tristibus, & aliis.

Cura præter dicta antiphlogistica manet, & à me præcipitur in hodiernum diem, ex *acidulis* *felteranis* cum *laeti* de mane.

Pran-

Prandenti *acidulas* ob ventriculum adustum ex ardentibus spiritibus paucō vinō rubrō imbuo. Et 14. ante diebus hic junxi *corticem peruvianum cum curā antiphthisicā*, hodiernā nostrā in praxi solitā.

Tu solus, *Vir illustrissime!* meus es fautor, hinc imploro venerandam amicitiam Tuam, ut meus in angustā hac spe, pii hujus Amici mei fautor, laborem mecum partiaris, & si responsum non negaveris, quid auxilii, & quid in praxi Tuā in tantis malis crueris consilii? mihi in fide Tuā, vel unā, vel alterā litterā transmittas, quam exspecto, & Te valere jubeo.

Dabam Monasterii in Westphaliā
Die 22dā Januarii 1762.

*VIRO EXCELLENTISSIMO,
D. FERDINANDO SAALMAN
S. P. D.*

*CULTOR OBSEQVIOSISSIMVS
WERLHOE.*

 Morbum Amici tui narras', *phtisim ex haemoptysi* ob ea, quae antecesserunt, quaeque comitantur, vix sanabilem. Rem media, & diaetam, abs te praescripta, probo omni modō. Et qui possim' aliter? ex indicatione facta sunt omnia. Sed valde vereor, ne omni medicinā superior sit vis morbi, *corrupto sanguine, adustis visceribus, ulcerato pulmone.*

Corticem peruvianum, quem jam in substantiā, nō fallor, adhibuisti, in teneriori, & magis pectori amico extracto aquoso, & cum medicinā balsamicā adhibendum suaserim, continuatis *acidulis cum lacte:*

R: Balsami peruviani drachmas duas, solve vitello ovi
Nro. 1.

Adde: Extracti corticis peruviani aquosi drachmas sex, Mel-
lis rosati uncias tres, & dimidiam.

M. Exacte. Detur in fistili, ut quovis trihoriō cochlear,
quod ad theae pocula uitumur, sumatur, & pro euphorīa continue-
tur (**).

Multa, & varia, & mutanda remedia proponere nolim, Deus
auxilium adspiret. Fiunt interdum in arte miracula. Vale! & me
redama.

Dabam Hannoverae Die 29na
Januarii 1762.

(*) En opportunam de usu balsamicorum in phthisi dicendi, ac praxim *Werlhofianam* defendendi occasionem! at, in utramque partem adeo gravis autoritatis testes disputant, ut qui a neutra stare posset, beatus videatur; id igitur tantum addo: quantumvis theoriae rationali usus Balsamorum e vulneris externi topico ad pulmo-
num ulcerā applicatus refragetur, non diffitendum tamen esse, *Werlhofium* magis observationum exactitudini, quam theorii nixum, felicem subinde ex iis expertum fuisse suc-
cessum. — Suan ipsius filiam, adhuc in vivis, inter alios, hie ipsis medicamentis in textu memoratis, e phthisicos periculo eripuit. In ofū ipsi erat vel in textu indicata formula, vel Balsamum copaivae per se folium sachari pulveri ad guttas usque 20. bis de die instillatum, sub severiori simul a vi-
tu animali &c. abstinentia. Eadem vero successus felicitatem ubivis autori contigisse, vel praeter cognita & sveta medicamina habuisse illum, quod aliis praeferret, ipse negavit. Sti-
pites Dulcamarae (*Solanum Dulca-*

mara

mara, canale inermi frutescente &c.
Linn.) felicem nonnquam praefiti-
ssime effectum retulit amico suo *Prin-
gle*, hac forma propinatos: R: flit.
Dulcamara. contus. unc. fem. coq. ex
aq. font. libris 3. ad 2. Col: add. vel
sachar. vel syrup. pro grato sapore. —
sumend. secunda quoque hor. coch-
lear. 2. Interim revera parum tri-
buit, huic remedio, sed in eo cum
Pringlio convenit, primarium esse in
hoc morbo, abstinentiam ab omni vi-
tu animali, ovis, potu fermentato,
cafeis vel aliis nimii nutrimenti aut
difficili digestio-
nis, sub rigore dise-
tae vegetabilis & lacticiniorum. Ex-
plicari inde quodammodo poterit si-
lentum, quo *Linnaeus* (in nupera
dissertatione) & *Sauvages*, quum eo-
rundem sanguitum virtutes ad multos
morbos nominatim extollunt, *Boer-
haavium* & phthisis praetererunt. An-
ne Cortex, *Polygala amara*, lichen
islandicus & alia nuper ad phthisis
laudata, his ipsis lacticiniis, quae si-
mul in usum vocata legimus, & quibus
Werlh. multum fidebat, maxi-
mam laudis partem debent?

Viro

VIRO ILLVSTRISSIMO,
MEDICO EXCELLENTISSIMO
W E R L H O F I O

S. P. D.

DEVOTISSIMVS

FERDINANDVS SAALMAN.

Litteras Tuas responsorias, etsi incertâ moratas postâ, grātissimus accepi. Deus Tibi, & mihi adsit, Tibi, ut in artis nostrae decus fias longaevus, mihi, ut Tibi grātias persolvere possim dignas.

Aegrotus meus vivit, vivit amicus meus, & meliori vivit vitâ indies. Quid non tentavi in boni viri, amici mei commoda? ut forti, si dicere liceat, manu averterem mortis aciem, tanto tempore mecum luctantem.

Benevolia consilia Tua, nuper mihi transmissa, in propinando extraēto *Corticis peruviani* aquoso cum melle, & balsamicis, Tuā fide inscius, modò imitatus fueram, sed sub hac lege nihil lucratus fui, nisi ut bilance ponderarem morbi duritiem, vix memorabili viuum cum incremento aemulantem: sic vel spes metum, vel metus spem superabat.

In hoc lamentabili regno, sed experientiâ mihi viam monstrante, movenda mihi supererant omnia, quaeque in *phtisicis* ex pectore, & pulmonibus, pauper, & tyro practicus videram utilia,

in auxilium vocare aggressus sum, & *corticem* in substantiâ, sed *faribus* nuptum, & aliis, adhibui: sic Tuum, meumque oportuit mutare consilium: Quid enim mihi supermanserat, collabente corporis mole, quâm ponere spem in talibus, quae me in hujusmodi malis non defellerant? in *divino cortice peruviano cum melle, oleofis, balsamicis, laeticiniis, acidulis cum lacte, & paucâ vinô, cum diaetâ congruâ sola haec tenus vidi auxilia.*

Hinc tristis ob moram periculi, amicissimò responsò Tuò ob incertitudinem postae defraudatus, elegeram *corticem* in substantiâ, cum pulvere antispasmodico.

Corticis peruviani quotidie sumpsi unciam unam, & *pulveris antispasmodici* unciam dimidiam pro dosi. Et perrexì jam in tertiam septimanam hisce, & cum aliis laboranti *ptifisi* utilibus.

Sub his mirabili natura reviviscit opere, redeunt sua ad Commercia virtutes corporeae, & sacratum foedus renovant, quod videbantur depauperatae priùs.

Sic aegrotus, sic amicus meus vivit, & meliori vivit vitâ indies, sic porto pauperiem naturae, & spem mihi penitus fractam revocavì: Sustineas hunc mihi laborem pietate Tuâ, & doce me, quae docuisti semper, & experieris, quod ubique laudem, & virtutem Tuam magnificaverim. Vale! & meus esto iudex.

Dabam Monasterii in Westphaliâ

Die 14ta Februar. 1762.

EXPERIENTISSIMO VIRO
D. FERD. SAALMAN
S. P. D.

CULTOR OBSERVANTISSIMVS
WERLHOF.

Gaudeo vivere amicum Tuum, & convalescere, quod heri
demum ex litteris Tuis Amicissimis, die 14to hujus men-
sis datis, percepī. Continuatus est, dubiò procul, cor-
tex; pro indicatione juvaminis evenientis, quō sufficenter, quan-
tum jugi usū obtineri potuit, obtentò crediderim eandem medicinam
alternis hebdomadibus aequè efficaciter repetendam, ut robo-
rata viscera reversioni melius resistant. Quō ter fortè per alternas
hebdomades factō, acidulae cum lacte subjungi tutò posse, & cum
fructu videntur, nisi quid aliud rerum circumstantium momental in-
dicent, quae, absenti mihi, & in retardato adeo per veredorum
moram litterarum commercio perspicere non licet, & melius me
omnia ipse praesens judicabis. Vale! & omni ex parte beatus, me
Tuā semper amicitia bea.

Dabam Hannoverae Die XXVII. Febr.

1762.

Viro

VIRO ILLVSTRISSIMO,
 MEDICO EXPERIENTISSIMO,
 W E R L H O F I O
 S. P. D.

C VLTOR DEVOTISSIMVS,
 FERDINANDVS SAALMAN.

Pergit convalescere, de quo gavisus fuisti, amicus meus,
 cum *Tuum*, & magni *Brendelii*, praceptoris mei, pra-
 ceptum eligere statueram, mutavi per alternas hebdo-
 mades tramitem ita, ut per octo dies continuos pra-
 scripterim *corticem*, cum pulvere *Antispasmodico*, & alios octo dies
 continuos sold *Antispasmodico* (ne fallerem tempus, & increvens in
 sanguine *principium gelatinosum* mihi novo iectu imponeret) hacte-
 nus usus sum, usumque continuo.

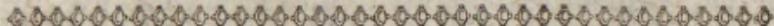
Perrexeram efficaci arte ultra duos menses cum solo *cortice*, &
 pulvere *Antispasmodico*, & aliis, ne ductus ratione consilii (eo quod
 resurgentem videram reviviscere naturam, ejusque emolumenta) la-
 cerarem hanc mihi ridentem, conservando amicum, felicitatem.

Itaque leges artis, quibus nutritus fueram, paulisper inverteram:
 Memini enim documenta mihi fuisse nata à *Göttingensibus*, *corticis*
 usum per alternas septimanias in chronicis repetendum, & relegen-
 dum. Jungo abhucdum *acidulas* cum *laetè*, *lacticiniis*, *cortici*, & *sa-*
libus, sicque ferè penitus restitutum, Tuis, meisque gratifico labo-
 ribus acrum, nisi quod vestigia quaedam *crustae inflammatoriae* in
 misso, venâ sectâ *sanguine*, & ex his non omnino confirmatum *visce-*
ribus robur arguerim, cum *tussicula quadam*, sic dictâ siccâ, superflite.

Quid

Quid Tibi, Vir juste! reddam pro omnibus? animum, quoad vixero, gratum, qui Tuac in me benevolentiae nusquam immemor erit. Vale! & amicissimò responò Tuò recrea me.

Dabam Monasterii in Westphalia
Die 2dā April. 1762.

*EXCELLENTISSIMO VIRO,
D. FERDINANDVS SAALMAN
S. P. D.*

*CVLTOR OBSERVANTISSIMVS
W E R L H O F.*

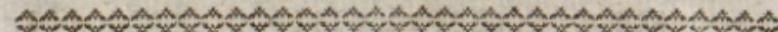

Gratulor ex animo progressus, quos in difficilis morbi curatione facis efficaci medelâ. Evidem, quando *Corticem peruvianum* morbo alicui opportunum invenio, continuo usum unò tramite, quoisque indicatio, à juvamine magis magisque eveniente, videtur requirere.

Tunc vel alternis, vel tertii hebdomadibus repeto efficaciter ad reveriones praecavendas, prout morbus vel *tertiani febrium* generis, vel *quartani*, *quotidianive* veri typum habere, visus est, ut in observationibus de febribus scripti. Ubi nihil hujusmodi typi est, ibi continuatus unò tenore usus ad felicem usque successum sufficere potest; attamen in chronicò morbi genere alternis fortè hebdomadibus naturae quies ab efficaci medicinâ congruens esse videtur.

Supereft sanè in aegro Tuo debilitas quaedam, & *acrimonia calidioris indolis*, quae serum sanguinis in crustae speciem condensat, peccus ad tussiculam ficciam stimulat, hanc post robur cortice, quantum eo fieri potest, & *lacteo alimento* restitutum, proximo fortè mense *erum laetis* bene limpidum etiam atque etiam corriget, si ejus cum succo citri parati, cum ovorum albuminibus clarificati, ut vocant, &

postea tantillō lapidum cancrorum pulvere additō ab acore liberati, & si placet, extinctione octo frustorum Chalybis roborati, librae duae manē potentur sensim. Ipse omnia me melius judicabis. Vale! & fave.

Dabam Hannov. Die 5ta April. 1762.

*VIRO ILLVSTRISSIMO,
MEDICO EXCELLENTISSIMO
WERLHOFIO.*

S. P. D.

*CVLTOR, PISSIMVS
FERDINANDVS SAALMAN.*

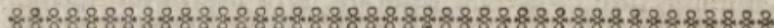
Litteras mihi nuper dedisti responsorias, Tui in me amoris testes: Laeta mihi veniet dies, qua fidem, famam, & virtutem Tuam pleniū agnoverim. Ita me, licet haec tenus de Te non meritum, benevolentia Tuā prosequi, perge. Aegrotus noster, amicus meus, quem indefatigabilibus in tantis malis hucusque portavi oneribus, cuius futura salus adeo iniqua & anceps, bella mecum gerebat, ex faucibus fati eruptus. Tibi, mihi que fortem suam tradit, & vivit gratori quotidie vitā, vivit brevi integerrimè.

Per mensem babit serum *lactis* à Te praeceptum, cui junxi *Corticem cum sale ammoniaco*, quoniam natura ipsi dedit alvum prae aliis magis lubricam. *Corticis peruviani* sumpsi quotidie unciam dimidiā, & *salis ammoniaci* drachmas duas. Prandenti, & pro potu ordinario per reliquum diem concessi acidulas *felteranas* cum vino roboratas, & bibendas. Sub hoc ergo ne fugit *tussicula* illa monstrosa, sic dicta siccata, surgit incrementum virium, novāmque naturam induit, cùm *crusta inflammatoria* sanguinis, adeo radicata, in floridis simam

simam jamjam versa sit *purpuram*. Te volente pergam cum *sero letis*, *cortice*, *salibus*, *acidulis*, *lacticiniis*, sed parciore pergam qualiter hebdomadā dosi. *Venae sectiones*, quas omni septimanā hactenus renovare, & repetere praeceperam, in arctiores ponam limites, ita, ut quolibet mense, vel seriū novam venae sectionem instituam.

Fides Tua, Vir bone! adeo gravis, & pretiosa mihi est, ut foederata amicitia Tua laborum sola futura sit merces meorum. Ergo vale! & doce me veritatem Tuam, quae dehinc in felicitatem publicam exsurget.

Dabam Monasterii in Westphaliā
Die 22dā Maji 1762.

EXCELLENTISSIMO MEDICO,
D. FERD. SAALMAN
S. P. D.

CVLTOR OBSEQVIOSISSIMVS,
WERLHOF.

Gratulor ex animo felicem, Deo favente, medicationem. Rechè continuandum censeo pro euphoriam & serum blandò alimentò serum sanguinis reparans, & corticem roborantem, & sal resolvens, & antiphlogisticum, & aquam salubrem vinum temperantem. Crediderim jam sufficere posse, si cortex per alternas hebdomades ad drachmas duas, & dimidiam, vel quinques drachma dimidia indies sumatur. Idque quiescendo per hebdomadem unam, repetendo per alteram, quater fortè adhuc, sive ad menses duos ita fiat. Neque *venae sectiones* sine novâ indicatione cumulare, ulterius necessum esse, tecum sentio. Exspectari hoc rerum statu, bimestre vel trimestre tempus tutò posse viderur, vel siquid sit, quod *maturandam* indicet. Vale! omni ex parte felix, mihique fave.

Dabam Hannov. Die XXVIII Maji 1762.

A N N O T A N D A
C I R C A H V N C C A S V M .

Tantus hucusque in tanto morbo labor felici sidere cum curâ nimium favente votis cessit meis. Sed nescio, quâd inimicô aëre sub finem mensis Maji, & incipientis Julii praeteritorum, morborum genus endemium, pleuriticæ, vel catarralis febris speciem malignâ facie, ex gravissimo symptomatum ordine, induens, furens undique, feriensque, deinde à me narrandum, & typis mandandum speranti mihi illusit, & morbo amici mei graviter infestans, hunc quoque corripuit, atque indefessum in hoc oppugnando laborem novo fauciavit vulnere meum. Corripitur itaque dulcis amicus ex clanculum latente viscerum debilitate, aëris infarcti sceleratâ lue, unâ cum multis aliis hoc morbi genere, depascitur corpus viribus, & quae bona, medium jam annum spem simulantia, tot libris Corticus peruviani, aliquot centum mensuris aquæ fetteranae, ad minimum triginta venae selectionibus faecundo, & (mihi conscio) casu amici scaturiente, obtinueram, rapit infelix morbus: dirigit sic laborem meum, & sacratum pii medici consilium infensissimô premit onere. Quidquid ejus sit, quod primas in interitum amici radices jecerat, quid tantis incusare doloribus juvat? si didicerim magnâ spe, & gravissimis argumentis in morbo implacabili disterre mortem, cùm vitam anticipitem amici in undecimum modò traxi mensem, inter spem & metum aemulantia.

Pergo quidem in hanc usque horam *cum acidulis fetterantis cum lacte, salibus, cortice, balsamicis, & generofâ contra pibifin cura;* junxi per intervalla his antimonitalia, ex regulo antimonii medicinali: & extraelâ amara, ex felle tauri inspissato, extraelâ carduibus edicto, centauriò minore, gentiana, & aliis; sed irreparabile damnum passa fuisse videntur adulta viscera, indomabili jamjam febre teste. Sic factus in ludibrium sortis, spem fatuam, et si plenis adhuc contrâ militem viribus, & capio, iterumque amitto. Atrox me monet morbus, & pergere magianimâ arte, & extremis interdum lenire amicum auxiliis, ipsique de omnibus, quaeque humana svadet vita, provideri, duxi sapientis esse medici. Etsi nunc amicum satis dehinc mihi rapiendum lugerem, viderit tamen ars, & orbis laborem meum, qui franger perpetuò & pibifin & haemoptysin, si vel umbra futurae spei aderit, uti hoc gravissimis quotidie exemplis ferè in omnibus demonstrare aegrotis, verissimus auctor ero.

COMMERCIUM TERTIVM
INTER
P. G. WERLHOFIVM
ET
FERDINAND. SAALMAN.

DE
PASSIONE HYPOCHONDRIACA CONFIRMATA,
ET EX HOC FONTE DEIN SECUTA HYDROPE
UNIVERSALI, CVM SVA TENTATA, ET
HIC POSTERIS RELICTA
CVRA.

CEMMERCIAM TERRITUR

ET CETERA

S E M E R P H O P I A M

И С А Б А В А Н И Й

ОДНОГО РАЗА ПРИЧИСЛЯЮЩИХСЯ
ВТОРОМУ ОТДЕЛЕНИЮ
ТИ

EPISTOLA
AD
WERLHOFIVM
à
CVLTORE DEVOTISSIMO
FERDINAND. SAALMAN.

CGraves, queis aliquot annis frequentius affliger, morbi meo imposuere animo, ut devotam amicis optimis, vel Tibi, *Vir illustrissime!* in tanto tempore pietatem dicere nesciverim: vix enim resurgo ex plurimis miseriis, & longis sopitus tandem revivisco corporis punitionibus, cum praxin, quam dudum hic monasterii pia inceperam lege, laetus profitear medicam, felici haec indies aggravata animatur successu. Inter alios rebelli semifractus morbo meae commissus fidei decumbit mihi sub cura aeger, unicus filius, cuius sortem moerentes lamentantur senio confirmati parentes, & justum movent animum mihi meum, hunc possibili arte e faucibus fati eripere.

Confidentia major erga Te, *Vir illustrissime!* mea est, quam ut indignoris hanc, qua Te gravor, molestiam, quin fugitivam perlegas descriptionem morbi, quo jam luctatur, curatu pertinacissimi.

Sed

Sed haec praemoneo, me non in limine morbi, neque in decursu, sed jam in fine, cum clamato fere omne superstitia laborantis naturae discrepant molimina, advocatum fuisse, hinc plenarium morbi ludibrium non ita fideliter describere, humanis mihi in viribus est; Sed memoro dictione paucissima, quae se se sub decurso morbi extulere magis notanda symptomata, quantum D. parentum ingenii memoriaeque virtus, aut judicium componere, & mihi de tanto narrare morbo didicerant.

Filium esse virum 32. annorum, variis, & periculosis intra annos aliquot jam conflictatum morbis, quos solutos, aut diuturnum oedema pedum, aut aegra reconvalescentia tandem elusisset; ante 12. septimanas hoc genus morborum, queis antea labefactatus fuisse, iterum recruduisse, & hic narrandis sociatum fuisse symptomatis, scilicet: Invasisse clandestinam morbi initium *ex lurido*, & quasi *subtumido habitu corporis*, cum quadam notabilis faciei *subinflatio-*
nate, *morositate*, *fugitiva trifilia*, *praecipiti in affectus animi*, *prae-*
fertim in iracundiam proclivitate, *mutabili appetitus mox dejecti*, *mox*
in varia avidioris scena. Sub his tragœdiis natura collabitur, qui
antea *mitis melancholicus* virium augmento vehebatur, jam in le-
gum projicitur varia *symptomatum* inclemens: fit *soporosus*, *stupi-*
dus, *pervigil*, *clanculum convulsus*: *gliscientia prius deliria mature-*
scunt, & *maniacorum infar fere intractabilis est*. Interdum lusibus
geminis, mox cum tacitura, mox cum *apertiore melancholia* altius
increscens prorumpit morbus.

Accedunt *sopores* 36. interdum horis infestantes, quos excipiunt *perpetuae vigiliae*, aliaque gravissima symptomata &c. &c. vires corporis paulatim depascuntur. Perdurat hic status miserrimus in 11am septimanam. Hoc tempore duorum consilia medicorum in tanto expectuntur onere.

Qua arte boni hi *Viri* usi fuere, ignoro: an neglectis forsitan in limine morbi *vomitoris*, *venae sectionibus*, *evacuantibus*, *antifebrili-*
bust (cum febris sane his turbis fuerit exaggerata comes) sed perdita illa

illa rarefacientium, & nugacium, sic dictarum, excitantium methodo, quin opiatorum, queis deliriorum, & vigiliarum consopire immanitatem studuerunt, desperata pugnarint salute, investigare humano praeterivi silentio; sed propono, quae praesens, & octo ante diebus advocatus invenerim mala. Haec fuere: *Totum corpus investiens anasarca, seu elatus undique tumor hydropicus, totum intumuit caput, abdomen tumore obsitum tympanitico, scrotum scatebat lympha turgidum; artus inferiores, superioresque in vastam extensi molem, insolita adest somnolentia, appetitus dejectissimus, summa virium jactura, cum stupideitate, memoriae imbecillitate, deliriis perpetuis melancholicis: urinae pallidissimae, difficillime fluentes, flatulentiae, molestissimae perotoris oppressiones cum anxietatibus praecordialibus, alvus turbata, egerens male mixta &c. &c.*

Pondero haec, & alia: & arguo manifestam, quin confirmatam passionem hypochondriacam, & ex hoc fonte, morbis praegressis non rite oppugnatis, ad haec mala latentem viscerum imi ventris opportunitatem, queis accedit juvenilibus in annis petulans intemperantia, *Viscerumque chylopozorum praesertim hepatis lienisque clandestinam labem cum turbato sanguinis circulo hasce per regiones, nervorumque inde infectorum aperta vitia, cum inconsolabilibus totius economiae animalis, & naturalis causis, & atonia viscerum verissima.*

*Parcissima urina, sudor nullus, & lamentabile omnium corporis virtutum regnum, me movent pronuntiare: Hic esse morbum inter desperatos medium, & quanquam monente Hippocrate (*Hydropem ex insania hanc solvere*) geminum in utroque statu mihi certamen esse.*

Attamen magnanimus aggregior curam, & quae longo exhausto corpori morbo possibilis permittit opera, quaeque pii post fata venerandi praeceptrores Gottingenses: *Hallerus, Brendelius & Rödererus* monuere praecepta, iusta imitor lege. Incipio per lenia, *alvum moventia, amara, mitia diuretica, aperitiva, & his socio scillina.*

Horumque delectus, & usus spem mihi emortuam resuscitant exspectato, quem non negarunt haetenus, effectu. His ergo adhibitis fugit paulatim *tumor corporis*, *abdomen tympaniticum* decrescit *mole sua*, & *molluscum fit*, *scrotum ad naturalem reddit magnitudinem suam*, *urina fluit copiosior*, *alvus respondet frequentioribus secessibus*, *respirandi minuitur difficultas*, *fugitivus reddit appetitus*, & *virium quoddam* sub hac lege obrepit incrementum, & non omnia penitus desperata esse, labilem spem erigunt meam. Vereor tamen clandestinam ad *pthisin* proclivitatem, & ob nimium exhaustas vires tristia incuso omina.

Quid in his angustiis praxis Tibi, *Vir illustrissime!* uberrima felicitatis, aut medicamentorum spem haud eludentium data monstraverit copia, longaque confirmatus experientia duxeris in pretio, doce me, ut fidem Tuam magis magisque amplificare discam, nec graveris citissimum hunc calamum, qui Te quidem fideliter detam an – & praecipi morbo eruditivit, sed ob morae periculum, & difficilem, quo ipse quinque jam hebdomadibus depascor, morbum fuius, & plura describere haud permittit. Vale! & amicum dones responsum.

Dabam Monasterii in Westphalia

Die 1ma Octobr, 1760.

Viro

VIRO EXCELLENTISSIMO
D. FERD. SAALMAN
S. P. D.

CVLTOR OBSEQVIOSISSIMVS
WERLHOF.

Gratulor mihi litteris humanissimis demonstratam medici do-
ctissimi, & experientissimi benevolentiam. Servet de
mihi fauorem, omni honoris cultu prosequendum, ser-
vet bono publico Deus a morbis aliisque calamitatibus,
ad seros annos immunem, & omni felicitatis genere beatum. Ae-
grotum describis, qui, si ab aegritudinum, quibus adhuc laboravit,
syrmate liberetur, gallum, ut ajunt, Tibi Aesculapio debebit.

Graves viscerum in hypochondriis obstrunctiones, & pressiones,
tum nervorum, tum vasorum lymphaticorum, melancholiā, hydro-
pem, caetera symptomata produxerunt. Scilla, quam praecipue
adhibuisse videris, potentissimum remedium est, ad turgentēs hy-
dropicorum aquas, per urinam evacuandas, & spem penes hujus-
modi aegros fere conclamatam denuo erigendam. Aperit etiam
obstrunctiones viscerum pertinaces, & colluviem seri a capite, & nervis
revellit; modo debilitas, & ad stagnationes, exundationesque nifus,
constantiam sanationis permittat. Interim pro magna illa a juvan-
tibus indicatione, continuandus videtur ejus medicinae usus, quous-
que sensim sensimque meliora fiunt omnia.

In casu haud valde absimili, ubi *melancholia hydropi* juncta erat in femina, haud pridem remedium, ex *herba anagallidis*, & *scilla*, diu pro euphoria usurpatum, felicissime mihi successit.

Dedi: Decoctum ex anagallidis uncis quatuor, cum aquae libris duabus ad tertiae partis consumptionem factum.

Addidi: Oxymelitis scillitici unciam unam
& tertia quaque hora cochlearia duo exhibui.

Ita intra duas hebdomades, profluente copiosius urina, habitus corporis penitus detumuit, mente etiam in integratatem restituta. Per rex tamen ulterius ad alias hebdomades duas. Quievi postea ab omni medicatione per mensis dimidium, ut constantiam curationis explorarem. Diaeta imperata fuit ex cibis siccioribus, facilisque digestionis, & paucō potu.

Tum: Vitrioli martis grana sex cum extracto absynthii in pilularum formam redacta mane,
& hora sexta vespertina grana decem quotidie exhibui, & adhuc praebeo mense exacto, cum interea cataemenia, antehac suppressa, redierint.

Placetne in aegroto Tuo, *Vir excellentissime!* simili medicationis ratione uti? Doseos scilliticorum remediorum ea mihi ratio est, ut ne nauseam moveant. *Vitrioli martis* dosis matutina, si major sit, nauseant, vel vomunt aegri, a vespertina nihil tale evenit, experientia teste.

Noctuas mitto Athenas.

Tu praesens, & statum aegri, & vires, & medicaminum effus, & signa omnia intuens, me melius judicabis, agesque. Vale!
& feliciter omnia age.

Dabam Hannoverae Die IX. Octobr.

1760.

A N N O T A T A.

Vidi tuis, amici lectors! quae mea de lamentabili hoc morbo fuerit sententia: legistis responsum medicum magni in arte viri Werlboſii, quae huic animo de tanto morbo surrexerit prognosī. Evidenter ingeminavi labores ita, ut universam impugnare artem, mihi visus fuerim: ipsum vocavi, decrescente tumore abdominis, in auxilium *Corticem peruvianum* per hebdomades sex, ut saltem naturam, quia juvenis erat, aegroti aequilibrarem, novoque inducerem robore, quo resisteret inimicissimis symptomatibus, atque ut elicerem appetitum, qui collabentibus consuleret viribus.

Mentitur *Corticis usus* spem convalescentiae inter perpetua, atque indomabilia securitatem mortis omina. Junxeram *Corticis* *salia*, *mellita*, *amara*, & alia, atque alia, quae ars uberior in consilium largita fuerat auxilia, ut fatis cedentem, quantum in humanis erat, mihi conservarem *naturam*.

Sub hac lege quiescit haec, id est, non multum in melius, nec multum in deterius ruit. Spectaculum hoc errans durat in undecimam hebdomadem, pessimis stipatum signis, quae erant: facies tristis, squallida, non nihil inflata, rarae cadentes ex naribus sanguinis guttae (contabefactorum desperato omne viscerum imi ventris argumentum) appetitus dejecissimus, quid? nullus, & siquid spurius petierat ciborum, per vomitus austeros, & acidos (me observante manifesto hepatis vitio hos generante) rejeclum; stertorosus, & terrens sopor, urina aquosissima, nullo tincta colore, alvus turbata, variae in quiete nocturna noxae, tussicula monstrosa frequens, & screans illa in hydropticis suspecta, febricula perpetua, quam quidem *Cortex peruvianus* aliquantulum obedire fecerat.

Luxurians & perpetuum in pedibus oedema, aliaque gravissima symptomata cum non speranda salute vires exsuperant meas, ut tandem aegrotum meum armem cura solatoria, & mitigatoria, morbis hisce familiari. Sic sensim semsimque collabitur moles corporea, sensus interni & externi magis, magisque extinguntur, nec foetus habent lymphae amplius sed laceratur virtus corporis: sociat felse inimicus rheumatismus, insurgit acerbiori exacerbatione febricula, respiratio fit peripneumonica &c. &c.

Sic me praesente cum bono judicio & fallentibus signis, non adeo propinquam esse mortem, intra quadrantem suffocatur, & mortis falce resectus jacet, qui ante horae medium adhuc consueto modo garriebat, & solitos de die ad se sumpserat cibos. Sic tenui eum, tandem tamen dimittere debui.

Memorandum hunc casum, et si a me non debellatum tacere haud potui; sed monstravi veram in his *morbis curam*, & tradidi, quo modo *liganda* & *releganda* ad tempus *mors* sit, nec minus didici felicem, ubi non omnis absumpta spes est, in talibus morbis *curam*, quam non una sorte, vel plusquam secunda expertus fui.

COMMERCIVM QVARTVM

INTER

P. G. WERLHOF, & F. SAALMAN.

DE

F E B R E
PARAPHRENITICA,

E I V S Q V E

F A C T A C V R A.

CEMILLICUM QVADRATI
R. G. MERTHOE & E. SAMMAM

PARAPHRANTICA
E. B. R.
ALTA CARA

EPISTOLA
AD
WERLHOFIVM
CONTINENS
DESCRIPTIONEM MORBI,
QVO OPPRIMEBATVR
ILLVSTRISSIMVS COMES
ANNO 1756.
DIE 14ta FEBRVARII MALE ORTE

Illiustrissimus Comes, 24 annorum, mense Septembri, anni praeteriti corripitur *febre intermittente*, qua affligitur per aliquot hebdomades, & bono praesentis medici consilio (sed nescio, qua usus fuit methodo) fugatur morbus. Post aliquot tempus irruit recidiva: iterum & haec a praesentis medici docta proscribitur cura. Mense Novembri mutat patriam, & in aliam proficiscitur provinciam, huc nempe *Monaferium*. Sed ejus vix fuit hic accessus, repetita ludit scenam recidiva; quam vero absque ulius consilio medici, sibi ipsi experimentator, praepostero frangit usu *corticis*, nec salutares amplius curans artis leges, aut diaetae studium. Repetunt aliquoties per hyemen *recidivae intermittensis* lusus; quos tamen, sibi ipsi artifex, supprimit *cortice*, immemor malorum, quae incauta morborum suppressio sine duce artis, sine lege

L 1111

diae-

diaetae progenerando apta nata sit mala, quamve stragem minari possit corpori humano, eheu! tam fragili. Hic ortus & transitus malorum, quae ante adventum meum passus fuit *illusterrimus comes*. Cum advocer ego die 14ta Februarii anni currentis de vesperi, & videam ipsum verissima decumbentem tertiana, nullo memorabili signo, nisi quod hisce debetur febribus, quam ergo aggredior:

Rhabarbarinis, Nitro, salibus mediis, Acidis &c.

Potu maximam partem ex *succo citri* composito, largisque sumpto haustibus; queis solis quatuor vel quinque per dies propinatis quiescit tertiana, neque amplius suas repetit exacerbationes; sed aeger meus se se habet optime. Scopo roborandi praescribo ipsi:

Extracti corticis Peruviani drachmas duas, Gentianae, cardui benedicti ana drachmam unam, Solutis in elixiro balsamico temperato Hoffmanni uncis tribus, Liquore terrae foliatae tartari & liquore anodynii Hoffmanni ana uncia dimidia.

Atque insontissima hac arte sanatus, perfecta fruitur valetudine.

Imprimo strictum tenacis diaetae consilium, atque hoc sanatum dimitto aegrum, nil metuens amplius, cum omnia responderint votis. Sed quomodo monitum hoc meum secutus sit: an verum exhibuerit diaetae testimonium? an toediis afflictus acerbis, aliisque contritus doloribus? queis animi passionibus injuriatus? quodve amplexus sit vitae genus? non valeo respondere, quia his turbis me non habuit comitem; atque hoc enarrare fuisus, aut incusare, non patitur angustia temporis, sed proprio ad descriptionem duri (quo hactenus laboravit) morbi. Hic valde subdolus obrepit cum levi algore die 3tia ni fallor, Martii, succedente quodam aestu, ut ingruentem catharrum, aut recidivam simulare adstantibus visus fuerit, neque tantus fuit, ut lectum quaerere necessum fuerit, nullo memorabili symptome, nisi quod cum parvis protinus & fugacibus deliriis (non male cum acuta quadam melancholia comparaveris) stipatus fuerit; morositate autem insolita, tristitia & iracundia quoque aliqua se se magis magisque prodit.

Neque

Neque haec tenus lecto fixus, circumambulabat 14ta Martii, 5ta iterum simulacrum hoc febris intermittentis, cum levi algore, & narrato symptomatum satellitio, brevibus & fallacissimis initiis suis ordinem prioris servet exacerbationis, neque aegrum lecto addicat.

Haec sunt, quae mihi de ortu & transitu morbi intra hos tres dies continuos acta esse, adstantes narrant, cum 6ta Martii de vesperi advocer, dicta enim symptomata non parum cooperant ingravescere; Fugitiva illa, & aliis diebus leniora, & tantum gliscentia deliria obrepunt jam graviora cum insolita praesertim tristitia, morositate; quin & iracundia, exprimentibus saepe lacrymas, pulsu autem non multum mutato, neque alii, quorum jam meminisse horreret, plorabilibus symptomatis: quamque ex suis latentem signis propulularam penitus credo belluam, hucusque doleo manifestam.

Hoc morbi ordine bono cum Deo fieri jubeo venae sectionem, cum altero mane alvum largius ducere per laxans *Rhabarbarinum* & *antiphlogisticum* aggrediar curam. Describam prius cursum morbi, dein causas, demum quae justa lex artis fieri posse suggessit. Fallacissimus itaque & pessimae notae morbus, vere subdolus (maxime quod ob levia & fallacia sua initia incautos creberrime fallat medicos) invasit cum levi algore, & instar febris tertianae, aut initio etiam, ob levissima sua initia, catharralem, quasi nil mali lateret, mentiens febrem, cui succedit aliquis aestus, sic ad contactum mitis est. Quod iudicrium in septimum producitur diem, ita ut alter & alter dies paroxysmis levissimis aemulentur, nullo memorabili signo, nisi stupenda illa, superius descripta, morositate, tristitia, anxietate, terrore, iracundia quoque, quae symptomata paululum ingrayescere ab adstantibus notantur.

Atque his diebus aeger manet orthostadius, id est, lecto carere potest; dum 9na Martii latens bellua luculentius erumpat: Nam omnia, quae antea videbantur mitia, jam invalescunt symptomata cum anxietate horrenda, ita, ut aeger vix contineri possit, perpetuis deliriis, mox mitioribus & melancholicis, mox audacioribus & maniacis; cum modo taciturnus, modo furiosus non amplius respondeat distincte, sed circa consverta plurimam deliret partem, infestant vigiliae, pulsant praecordia, hypochondria aliquo modo sunt tensa, oculi tristes & lacrymosi, sudant caput & cervices, febris erraticae speciem induit, ita, ut interdum binis de die exacerbationibus, praef-

gresso levi aut graviori algore, feriat; alterum vero diem incipiens, graviorque distinguat horror, initium exacerbationis: quem sequitur fortis aestus calidissimus, finiens cum profusissimis interdum sudoribus. Quies finitis, aeger nonnihil & aliquoties ad se redire visus, ut intermittentum genus subludere cum *magno Hippocrate* statuif-
fes. Lingua initio alba & resiccata aspera, urinae plurimo morbi tempore pallidae & aquosae, etiam inter fallacia boni ominis signa, sedimentum interdum deponentes album, alvus modo dura, foetidissima, foecibus aliquo modo alblicantibus, facies vix florida, subitoque pallescit, acutissime audit, ita, ut strepitus vere omnes percipiat, & minimos, respiratio profunda & suspiciofa, parciores etiam in tendinibus subsultus sentiuntur, aliaque &c. &c. & quae non dolenda terrent symptomata.

Nullam legem, nullum ordinem pessima offert febris, sed erraticae ludit tragoeidas.

Producitur spectaculum hoc in gravum annum diem ad 16 tam Martii, cum pauca luctantis hic illuc, & quasi onere sub hoc haesitantis naturae, dubiis fractus anguriis, rudera sustinenda improba allaborem virtute; sed subito cum malis signis omnia in pejus degenerant, & reliqua spei, quam justissimum inter metum concipio, penitus mihi rapere, incurvantia minantur symptomata, atque fere conclamatum esse modo deplorem: Nam robur virium, quae me haec tenus in spe aliqua confirmabant, collabitur, & vigilias perpetuas excipit sopor febrilis, ausfugunt virtutes corporeae, convulsiones invalescent, & quod memorabile, in latere sinistro, praesertim musculorum capitis fortiores sentiuntur, devastatur sentiens in corpore virtus, accedunt singultus, resolvitur lingua, quae tumidiuscula, & nigra retro, sordida squallitie undique obruta, voxque paullatim obmutescit, tremunt extrema, frigentque sudoribus madida frigidis, pulsus intermittens & debilissimus est, oculus sinister dextro appetit minor, tenditur in praegrandem molem abdomen, alvus & urina cohibentur, audiuntur in deglutitione strepitus, stertorque in pectori, aliaque horrendo ingravant spectaculo.

Paucis phura: Hic aspexeris ruinam omni momento succumbentis naturae, & perfidiosae laboriosum opus aleae, virtutumque corporis lamentabile regnum.

Non dubium, hic vere morbum fuisse inflammatorium ex Paraphrenitidum genere, qui ex flasti quodam sanguinis inflammatorio in viscibus imi-
tris

iris praesertim circa hepar, cum turbis sanguinis in tota oeconomia naturali causam habuit proximam: Causam antecedentem ex clandestinis & latentibus opportunitatibus vitiorum circuli sanguinis per vas a abdominis & pelvi, speciatim viscerum chylopoeorum, exempla sunt: Tot recidivae intermittentium per hymen: (& recte infallibilis hic Vates parensque noster Hippocrates) vaticinatus est, intermitentes autumnales, incongrue suppressas, facile hos morbos, ex genere phrenitidum, excipere) Procatarrhicae causae sunt errores diaetae, taedia, aliaque.

Medicamenta, quibus inter hos 14 decim dies alii aegrum, fuerit: *Acida, nitrum, salia media, sal ammoniacum, bezogardica &c. &c. & quae cuncte fieri posse urgebat indicatio, alvique quotidie apertae servandae, & respondentis vel clysteribus cura fuit, aut aliis. Sic meritis pugnavi antisepticis, ut sustineam naturam.*

Hac, quae tam desperata rerum facie, malis undique signis, 36 fere horis huc illuc vacillans, clamabat auxilia, tanto ingemiscens sub onere, sustenta jusculis carnium confortantibus, & nutrientibus, aliquisque, mirabiliter resurgit opere, atque in sui molitur vindicias, alvo & urina antea cohibitis, nunc apertis, largeque fluentibus, redeunt paulatim in sua commercia vires vitae, remittunt convulsiones, confluit in suum ordinem errans alias naturae opus, pulsui succrescit robur, & omnia bona spei consilia denuo se se efferunt.

Natura quotidianis diarrhoeis crincis, et si foetidis & biliosi, quater quinquesve de die fluente alvo, in tantum vincit, ut indies & indies omnia in melius conversa solentur cum urinis coctis, declinantibus exacerbationibus, redditisque parvioribus, remissionibus largioribus, remittente sit, lingua prius atra, jam rubra, vivida, fluidoque suo rorido undique obfita, recreantibus somnis, appetitu quotidie aucto, mole abdominis sensim evanescente, & in naturalem redeunte, atque manifestum augmentum virium verissima atque praesentissima sanitatis sperandae argumenta praebent.

Sic natura radicatas prodigiosae febris mitigat iras, & bono hoc opere pergit quatuordecim diebus & ultra. Hoc tempus transegit parciore, ne naturam turbem, medicina, videndo saltem, quo labore, qua via exules revocem vires, quas reduces cogunt: juscula carnium gallinarum, aliarumque, sunt propositi hujus mei comites: laeta aegroti juventus, arridens tum temporis aura, tranquillior animus, strictioris observantiae diaeta &c. Medicamenta, sed parca dosi propinata, fuerunt ex superius dictis antisepticis.

Sed vix *diarrhoeæ* illæ foetidae amplius fluere cessant, alvus aliquo modo constipata redditur cum vestigiis *materiae albae* praeternalis, *urinae* sedimentum deponentes cum foetore quodam, vix notabiles hactenus febris exacerbationes lento ordine graviores sunt, morbumque ex omnibus suis signis recrudescensem volunt minari, atque imperfectam hactenus fuisse *crisis* nuntiant: Nam augmentum habent exacerbationes febris quotidianaæ remittentis; ita tamen, ut alter & alter dies (quemadmodum per torum morbi decursum observavi) gravioribus exacerbationibus sibi respondeant, urinae fortius foentent, copia materiae augenda deponentes mox rubrae, mox crudæ, mox aquosae pallidae ex odore quoque materiem suam. Materies per alvum secedens majori redditur copia cum, & sine excrementis. Non negavero, quod excrementis sub his foetidis biliosis, superius dictis, aliquid hujus materiae potuerit latere, sed quia erant biliosa & male mixta excrementa tum temporis descendentia, non potuit discerni.

Sic alicubi in imo ventre circa ambitum intestinorum crassorum (locum autem explorans non potuit monstrare digitus) generatum *crisi imperfecta* abscessum offendit, & merito, quia altiori in loco radices jecerat, metuendam vereor *pithisin* inconsolabilem, aut aliud grave malum, id est, *ulcus fistulosum* &c. &c.

Itaque mutare tramitem laboris fuit mei, & me vertere ad *acidulas* *setiferanas* cum *laetè*, corpus nutriendo *meris laeticiniis*: Tentavi per aliquot doses *Corticis peruviani*, graviorem indies redditam exacerbationem febris frangere, ne vires nimium subitoque perderem obfrientem febris rabiem.

Hinc aggredior *curam antiphysicam*, habita semper ratione febris, siquae exasperandæ moneant vestigia, abscessum omni possibili arte sanandum externis internisque *balsamicis* *abstergentibus*, *consolidantibus*, *vulnerariis*. Interna fuere: *Balsamum copaivae*, *tholutanum*, *peruvianum nigrum*, aliaque, quæ campus materiae medicæ largitur. Binis quotidie clysteribus *balsamico-vulnerariis* ex *therebinthina*, *balsamo lucatelli*, *herbis vulnerariis*, *balsamicis*, decoctorum ordine internis, & externis; atque hac arte hucusque sum indefatigabilis, ut ipsam nusquam fallenitus, hic autem aegrotare minantis, impugnare artis fidem videar.

Haec sunt, quæ facilis transitoriae memoriae error, temporis penuria de morbo tam gravi, tam longo, & hucusque rebelli, ac perti-

pertinaciter durante, cum fluente materia, sed compactiori & flaventiori, interdum largissima copia, interdum fere plane cessante, praesertim, si quae fluat, de nocte collecta, de mane descendente, inter alia tamen bona signa aegroti mei narrare, meique me permitunt delineare ingenii limites.

Duravit pertinacissimus hic morbus ad 12mam Julii, dum natura, tanto gravata onere, tandem surrexit propria sibi in commoda, large fluentibus, & per octo dies continuis haemorrhoidibus, magno (immortali si fides Hippocrati) in his morbis commodo.

Igitur ad expellendas penitus morbi reliquias, raptum visceribus imi ventris robur reddendum animavi animum, & cogitavi, si ad acidulas spadanas cum lacte suis cum cautelis forbillandas, & pro cura sumendas, jamtum properarem.

Vale! & Fave.

Dabam Monasterii in Westphalia
Die 26ta Julii 1756.

EXCELLENTISSIMO MEDICINAE DOCTORI
FERD. SAALMAN
S. P. D.

DEVINCTISSIMVS
W E R L H O F.

 Gratus accepi humanissimas litteras tuas, benevolentiae in me immeritum testes, quam omni cultu & obsequio mereri studebo. Historiam morbi, graphice descriptam, perite judicatam, legi attente, & penitus probavi. Ortum primitus duxit aegritudo a febre tertiana, saepius recidiva, an sua indole, an medicationis aliquo vitio, an diaetae erroribus? non dixerim. Quid-

Quidquid ejus est, inducta inde videtur visceribus abdominis, quae vena portarum adluit, debilitas, & ad vasorum obstructions, nervorumque paris vagi & intercostalis pressiones, proclivitas: & relictus aliquis ejusdem tertianae febris fomes.

Hinc superiori vere orta febris maligna hypochondriaca, cum gravissimis symptomatibus, quam ars sollicitis auxiliis aegre curavit; neque vero impedire potuit, quin facta, ut in his morbis saepe fit, crisi imperfectiori, abscessus succederet, per alvi vias feliciter evacuatus, ipsis tamen viis labem minitans, balsamica & vulneraria medela difficulter sanandam.

Auspicio supervenit, insurgente naturae robore, haemorrhoidum fluxus. Quo post octiduum cessante, ad expellendas tanti morbi reliquias, ad restituendum liberum sanguinis per hypochondriorum viscera circuitum, ad vasorum nervorumque robur restaurandum, ad temperandam denique residuam forte acrimoniam ulcerosam, & persanandas abscessus in intestinis latebras sapienti confilio spadaneae aquae, lacte mixtae, justis cum cautionibus suadentur.

Nihil habeo, quod in praesenti addam, nisi vota, ut & haec curatio, & quidquid praeterea suscepereis, prosperrimo beentur successu.

Ita vale! & meritorum tuorum, quae insignia esse vel ex hoc specimine sentio, justa proemia nanciscere.

Dabam Hannoverae Die XVII. Augusti
MDCCLVI.

Sphalmata Typographi.

Pag. 136. lin. 20. latte. leg. latte.

Pag. 550. not. *. agros. leg. regros.

— 271. not. *, vidētus. leg. videntur.

— 736. not. Lehs. leg. Legs d'un ancien

— 244. lin. 16. etate. leg. etate.

medecin.

INDEX.

A.

Abscessus in femore non oriuntur a longo decubitu in dorsum. pag. 67.
Abortus frequentioris causa. 287. 718.
Acidorum usus in variolis. 554.
Adstringentium usus in intermittentibus. 90. k.
Aer num sanguini in pulmonibus admisceatur? 718.
Aestus maris unde? 274.
Alpinus. (Proper) 10.
Amarorum usus & abusus. 346. 347.
Anima Stahliana. 289.
— ejus imbecillitas in sanguinis profluviis. 334.
Anthrax. vid. Carbunculus.
~~ανθρακωστος~~, quid sit? 576.
Anagallidis vires ad Melancholiam. 812.
Anodynorum usus ad variolas. 555.
Aphonia Hippocratis quosnam affectus complectatur? 57. q.
Apoplexie differentia a Caro. 55.
Apoplexia num febre sanetur? 369. 737.
Apinus, ejus scripta. 109.
— febris epidemica. 758.
— quonam Cortice usus sit? 110. n. 712. 740.
Aquæ emulæ virtutes. 133. 689. 758.
— frigidæ usus in variolis. 547.
Aquanum mineralium usus in quibusnam febribus conducat? 95.
Arabum distinctio variolarum & anthracum. 530.

Arsenici usus in febribus intermittentibus. 85. a. 212. k.
Arthritis chronica scorbutica. 739.
Asclepiadis dogmata. 4.
Aurelianus (Cælius) ejus scripta. 7.
Aurantiorum corticum virtus ad intermitt. 460. not. 7. 750.
— foliorum virtus. 707.
Aurigo. vid. Icterus.
Aurium tinnitus & surditas post soporofaras quid denotet? 132.

B.

Baglivi caracter. 108. i.
Balsamicorum usus ad phthisin. 796.
Boerhaavianismus ad variolas. 550.
Brunneri morbus & mors. 350. 700.
~~βρυννεικα~~ quid sit? 476. 563.

C.

Calculi fellei non semper cauſa Icteri. 668.
Calculus vesicæ. 702.
— unde rarior in quibusdam regionibus Germaniae? 702.
Calomel unde nomen? 464.
Camphora utrum calida & frigida? 722. 747.
— usus ad inflammations. 759. a.
— in acutis. 722.
— ad maniam. 747.
— unde pravus effectus. 722.
— ad Melancholiam. 693.
— in Purpura. 759.

- Canalis venosi obliteratio unde? 709.
 Cancri remedium frustra in Cortice
 quæsitum. 745. — Cicutæ
 745.
 Cantharidum usus internus. 698.
 — effectus singularis. 698. *.
 Cardialgiae podagrīcæ cura. 710.
 Cariei remedium. 716.
 Carus quid sit? 54.
 — differentia ab Apoplexia. ibid.
 — febribus supervenit. 56.
 Carbunculus. f. Anthrax. 513.
 — recentiorum idem plane qui
 Græcorum. 567.
 — narbonensis. 572. 574. not.
 Carbunculi sine peste epidemii. 486. nt.
 Cascarillæ comparatio cum Cortice pe-
 ruviano. 89. h. 122. 713.
 Caffius. 6.
 Castorei usus in paralyfi. 18. cc.
 Cataphora. 55.
 Catalepsis. 55. i.
 Catochus f. Catoche. 54. i.
 Catharseos usus & abusus in febribus.
 112. 384.
 Celsi doctrina de variolis. 571.
 Choræx f. Viti remedium. 88. e. *.
 Cicutæ radix ad febres. 81. a.
 — usus ad Cancrum. 716. 745.
 du Clos pulvis febrifugus. 184.
 Colica Piſtonum f. saturnina. 74. b.
 — convulsiva post intermittentes. 382.
 — ejus causa frequens hernia. 734.
 Coma somnolentum. 55.
 — vigil. 55. i.
 Contagium febrium. 162.
 Convulſio maxillæ inferioris. 704.
 Conservationis cauſta expurgari tempo-
 re Epidemizæ periculosum. 71.
 Conceptio falsa, quid? 710.
 Cortex peruvianus diureticus est. 233.
 — — — num adstringat? 434.
 450.
 — num obſtructions in visceribus
 faciat? 198. b. 435.
 Cortex in quibus morbis inutilis? 93. sq.
 376.
 — in ſubſtantia exhibitus efficacior.
 124. a.
 — blande emmenagogus. 790.
 — profluvia ſanguinis naturalia nec
 fiftit, nec propellit. 79. 449.
 — Menſes aut haemorrhoides non
 ſupprimit. 79.
 — motus naturales in corpore fano
 nec minuit, nec anget. 78.
 — ejus deſcriptio & nomina. 77. a.
 120.
 — nullam relinquit noxam. 80. 379.
 430.
 — ejus virtutes in genere. 123.
 — — — ad variolas. 247.
 — — — in inflammatoriis.
 463. not.
 — — — ad Icterum. 669.
 — — — ad Sphacelum. 692.
 251. 744. 745.
 — virtus specifica. 435.
 — — — justa doſis. 380. 438. not. 746.
 — — — partes constitutivæ. 257.
 — eum exhibendi methodus optima.
 379. seq. 437. 801. 747. 693.
 — ejus modus agendi non plane per-
 ſpectus. 432.
 — — — uſu materia febris in febre
 non cohibetur. 430.
 Crocus Martis antimoniatuſ Stahlii.
 240. ii.
 Croci metallorum inſuſi virtus febrifu-
 ga. 463.
 Cuprefſi nucum viſ febrifuga. 462. not.

D.

- Derivatio per venæſectionem quid sit?
 761.
 Diarrhoearum veterarum remed. 135.
 ðiarrhoeas quid denotet? 19. dd.
 Dippelii oleum animale ad febres effi-
 cax. 88. e.
 — — — Epileptiam. 88.e.
 Dysenteriae medela. 781.

E.

E.

Electuarium mundificans. 142. b. 464.
750.

— caryocostinum Bayri ad po-
dagram. 348.

Empirici quid sit? 3.

Empyema. 775.

Epinyctides veterum. 578.

Epilepsiae remedium. 63. r. * 88. c.
726. *

Epilepsia. 513.

Essentia diaphoretica. 170.

**Exanthema ulcerorum labiorum alibi
deserri potest.** 135. 233.

F.

Faucium inflammationes. 758.

Febris num morbus sit? 362.

— in genere quid sit? 506.

— num noceat? 450.

— intermitt. quando salutaris? 105.

— ocellinis. 63. p.

— urticatæ character. 271. *

— miliaris puerparum. 281.

— scarlatina. 732.

— catarrhalis petechizans. 725.

Febrem revocandi ratio. 370.

Februm acutarum remedium. 722.

Fluor albus. 752.

Frigidae usus in febribus. 548.

**Fuchsi remedium ad inflammationem
uteri.** 696.

G.

Galeni testimonium de variolis. 559.

Gannanaperide quid sit? 77. a.

Gariopontus. 10.

Gonorrhœæ remedium. 650. 651. 699.

Goelickiana disceptatio. 674. seq.

Göttingensis academiæ initium. 729.

Græcorum testimonia de variolis. 558.

Gummi guttæ virtus ad tæniam. 735.

H.

Hæmorrhoidum remedium. 131.

Hæmorrhagiarnm remedium. 337. sq.

— — — uteri medela. 460. not.

— — — ex abortu & ex secundi-
na retenta raro mortiferae. 336.

Hancokii febrifugum. 91. 547. 549.

**Hamiltoni methodus ad praecavendas
reveriones februm.** 172. b.

**Harvei libellus de curat. morbor. per
expectationem.** 238. dd.

Hector a Valle. 40.

Hemitritæus. 104.

Hemiplegiae curatio. 737.

Herniae incarceratae cura. 743.

**Hippocratis methodus medendi inter-
mittentibus.** 83.

— — — de anthracibus doctrina. 580.

Hoffmanni medicina universalis. 91.

Hystericorum spasmorum auxilium.
88. e. 707.

Hyemis tepor morborum non fertilis.
706.

Hypochondriacorum passiones. 805.

— — — — auxilium. 707.

Hypogastrri punctura in Ifschuria. 694.

Hydrops curatio. 750. 812.

— ovarii ex Ascitidis differentia. 771.

**Hydrops & quartana non amplius scan-
dalum.** 100.

**Hydropicus tumor post intermittentes
residuus.** 99. seq.

Hydropicorum aquæ examen. 776.

**Hydropis cauffa vel effectus num labes
hepatis sit?** 276.

I.

Jacobæi vituperium Corticis. 436.

Icteri caufa. 653.

— — — remedium. 102. 653. 669.

— — — a calculis frequentior. 658. 665.

— — — infantum recens natorum. 668.

Ignis perficis. 551.

Ileus. 743.

— — — hæmatites Hippocratis. 471.

Infans miraculosus Kehrbergensis. 760.

Intermittentes quando salutares? 105.

INDEX.

Joerdens autor problematis de febrib.
soporosis. 692.

Isehuria extincti sectio. 702.
— ejus medela. 694.

Julianus. 8.

K.

~~καλοπεδη~~ quid sit? 464.

Kanoldi morbus letalis. 64.

Kergeri febrifugum. 87. d. 436. not.

Klaunigii febrifugum. 303.

L.

Lac asinum. 91. l. 348. not. seq.

— ejus usus ad intermittertes. 91.

— — — podagram. 348. 700. 711.

— suluris. 131. b.

— ejus usus ad Leucophlegmaciam. 732.

Lethargus. 55.

Leucophlegmatia post scarlatinam. 732.

Lienes magni quid Hippocrati sint? 471.

~~λαιψιος~~ Hippocratis. 583.

Lochiorum in puerpera nullum vestigium.
um. 718.

Lunae imperium in corpus h. 283.

Ludovicus 14 qua ratione Cortice usus
sit? 245.

M.

Maniae curatio. vid. Camphora.

Maculae nigrae s. purpureæ inter vario-
las. 639. not. 65.

Malvat quisnam morbus sit? 574. not.

Martis limaturæ usus. 167. g. h.

Maxillæ infer. convulsio in infantibus.

704.

Melancholiae remedium. 693. 812.

Methodicorum dogmata. 3.

Menstruum fluxus usum Corticis non pro-
hibet. 131.

— unde? 281. seq.

— non a luna. 281. l.

Mercurius. vid. ~~καλοπεδη~~.

— ejus usus. 142. b. 464. not.—

ad exanthemata chronica. 754.

— — — ad haemorrhoid. 132.

Mercurius ejus usus in medicamento

Plummeri. 645.

— — — virtute celestis Klaunigii. 303.

733.

Morbus regius. vid. Icterus.

— arquatus. vid. Icterus.

— maculofus haemorrhagicus. 620.

seq. 748.

— campanus Horatii. 521. not.

— magnus, heroicus, herculeus,

facer, quid? 63. r.

Morbilli in antiquitate non descripti.

476. not.

— secundi haud infreenter. 477.

not. 476. not.

Mortoni hypothesis de febribus. 372.

Morsus animalis rabidi sanatio. 699.

Miiii feminis decoctum ad alvi fluxum.

688.

Miracula infantis Kehrbergensis. 760.

Mixtura simplex. 169.

— — — antiscorbutica. 169. m. 738.

Moschion. 8.

Mytulorum noxia indeoles. 597. seq.

632. 769.

N.

Nasturtii usus. 99. 118.

— aquatichi noxius usus. 634.

Natura quid? 294. 323. 387.

— num fit anima sapient? 334.

Nervorum astio. 296. f.

Nicotianæ fumi suetio. 346. not.

Nonana febris. 263.

Nucis moschatæ vires. 254. a.

O.

Oftana febris. 263.

Ocťennis febris quartana. 63. p.

Oculorum vitia post variolas. 141. 580.

Oleum animale. vid. Dippelii.

— Cajeput adversus Cardialgiam po-

dagricam. 711.

Opiatorum usus in variolis. 555. seq.

— — — haemorrh. 338. seq.

Ovarii hydrops. 771.

P.

- Paracent'iesis' abdominis. 773.
 Paralyseos remedium. 169. m.
 Paraphrenitis. 812.
 Paroxysmi & periodi febrilis caufa. 271.
~~παροξυσμούς~~ quid apud methodicos signi
 ficit? 24.
 Petechiae a priscis delineatæ. 471.
~~φωνάκαι~~ quid fuerint? 24.
 Phymata quid fint? 497.
 Phosphorus. 688.
 Phrenitidis cura. 138. 724.
 Phthiseos origo. 69. b.
 — ex haemoptysi. 790.
 — remedium. 91. l.
 Piscium esus periculofus. 716.
 Pleuritis notha. 689.
 — ejus medela. 724. 732. 734.
 — in quo latere venæfectio institu-
 enda? 763.
 Placentæ extractio cum cum cautione.
 279. g.
 Plunmeri medicament.alterans. 644. sq.
 Podagræ laus & vituperium. 340.
 — remedia. 343 seq. 700.
 Pulvis Comitissæ unde id nomen? 27. a.
 — alterans Edinburgensem. 664.
 — absorbens Wedel. in Cardialg. 711.
 — pleuriticus Mynichti. 732.
 Pulegii fucus ad Pertussim. 692.
 Pulmonariorum & thoracicorum vaso-
 rum confluxus. 663.
 Puerperæ febris inflammatoria. 726.
 Puerperii felic. terminat signum. 282.
 Pulsus in febribus diversus. 506.
 Purpura alba & rubra. 281.
 Purgatio conservat. caufa periculof. 71.
 — post Corticem. 1-4. f.
 — non necessaria. 130.
 — cruditatis caufa in intermit-
 tibus non necessaria. 105. l. 112.
 Purgans catholicon. 41. 115. h. 664.
 Pyrophorus. 688.

Q.

- Quartanarum febrium remedium. 750.

Quartanarum revercionem praepediendi
 methodus. 465. 383.
 Quintana febris. 263.

R.

- Rabies a morsu animalis. 699. *
- Radicis Chinæ usus ad tuſſum infantum.
 691.
- Ramazzini judicium de Cortice. 107.
 Remedias domesṭica num suis semper re-
 gionibus ſufficient? 92.
 Reverſiones intermittentium quo die e-
 veniant? 173. seq. 465.
 — praecavendi ratio. 383.
 465. 712.

- Rhei efficacia in Hydrope. 750.
 Revulsionis & derivationis idea vera.
 737. 762.
 Rheumatismi scorbutici remedium. 133.
 9. 740.
 Riedlini morbus et mors. 744.
 Rollwagii pulvis alexipharmacus. 89.
 Rubiae tintorium usus ad spinam ven-
 tofam. 716.

S.

- Sanguis in intermittentibus ſoporofis
 missus. 70.
 — verminofus. 70. *.
 — ejus missio num derivet? 761.
 — fluxus num uſum Corticis pro-
 hibent? 131.
 Salis ammoniaci usus ad intermitentes.
 87.
 — — — dysenteriam. 782.
 Sachari laftis praeparatio. 137. i.
 Salivatio critica. 430.
 Salmo eperlanus Linn: ejus esus no-
 xiſus. 717.
 Salivatio quomodo instituenda? 752.
 Saræ virtus specifica ad luem vener.
 751.
 Sambuci florum uſus in pleuritide. 734.
 — — — ad lac augendum in puer-
 peris. 734.
 Scabies unde oriatur? 574. not.
 — — — cura. 755.

Scle-

- Scletrybe, ej. remedium. 136.
 Scrophulosae dispositionis remed. 263.
 Scorbutus ab Hippocrate notatus. 471.
 Scarlatina febris. 731.
 Scillitica exhibendi ratio. 812.
 Secundina alba. 718.
 Seri lactis praeparatio. 707.
 — usus. 137. 707.
 — ad phtisim. 802.
 Septimana febris. 263.
 Simaroubæ usus. 134.
 Sideratio. vid. Sphacelus.
 Soranus ephefius. 7.
 Somnus in intermittentibus. 69.
 Soporis remedia propria. 115. 116.
 Sphaceli remedium. 250. i. seq. 692. 745.
 Specificum quid sit? 258. a.
 Spieffii methodus ad variolas. 555.
 Spina ventosa. 115.
 Spiritus scorbuticus Drawitzii. 169.
 737. 738.
 Stählii et Hoffmanni diffensus. 92. l.
 — dogmata. 289. seq.
 Strackii hypothesis de exanthomatibus.
 717.
 Subeth Arabum quid denotet? 54. a.
 Surditatis remedium. 75. e.
~~συνοχες~~ quid sint? 93. b.
 Sulfur Antimonii Glauberi. 115. h. 664.
 — Salae. 642.
 Syncope a sopore & suffocatione hysterica differentia. 54. d.
- T.
- Tænia. 734.
 Talboriana methodus ad intermittentes. 126. d.
 Terebinthinæ usus internus. 698. *
 Themifon Laodiceus. 5.
 Thessalus Trallianus. 6.
 Theodorus Priscianus. 9.
 Tinea cura. 665.
 Torti methodus ad intermittentes. 186.
 h. seq.
- Tuffis convulsiva infantum. 690. 692.
 694. 696.
 — unde post febres sepe oriatur? 131.
 Trismus. 705. *
 Tumor faciei, manuum &c. in variolis. 565. 579.
 Tympanites post febres. 99. h.
- U.
- Umbilicalia vasa unde obliterentur? 707.
 Ursi anatome. 727.
 Uteri inflammatio & sphacelus. 282. 696.
 Urina suppremissio. 694. 696.
 Urticata exanthemata a mytilis. 597.
 Uræ ursi effusus. 703.
- V.
- Vareni die Vareni quisnam morbus? 789.
 Variolæ frustra apud Antiquos quaeruntur.
 471. seq.
 — certo tempore recurrente epidemicæ.
 477. not.
 — secundæ. 477. not.
 — internæ. 478. not.
 — nigrae. 539. not.
 — genera varia. 482.
 — inoculatio. 488.
 — primus ortus inter Nigratas. 485.
 — transitus in Americam. 486.
 — contagium per litteras. 487. not.
 — curatio Boerhaaviana. 550.
 — Spieffiana. 555.
 — Waldschmidiana. 554. not.
 Valerianæ usus. 739.
 Veterus quid sit? 54. not.
 Veteres quomodo febres sine Cortice sanaverint? 83.
 Venefictionis locus. 114.
 — jugularis. 737.
 — ej. efficacia. 762.
 — usus & abusus in febribus. 114. 232. not.
 — variolis. 557.
 Venereæ luis antiquitas. 521. not.
 — cura. 142. 464. 640. sq. 751. sq.
 Vermis mihi redditus. 770.
 Vesicantium usus in febribus. 108. not.
 Vindicianus. 9.
 Vitriolum martis exhibendi modus. 812.

